

ПОЛИТИКИН

Немачка 3.00 DEM, SAD 1.25 USD, Швајцарска 2.50 CHF,
Шведска 16.00 SEK, Аустрија 20.00 ATS, Грчка 600 GRD,
Енглеска 1.00 GBP, Словенија 150 SLT, Македонија 70
ДЕН. Р.С.А. 9 P.

ЗАБАВАНИК

8. XII 1995 • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LVII • ЦЕНА 5 ДИНАРА • БРОЈ 2287

МОДЕСТИ БЛЕЈЗ

Паклена моћ

Ребеке Дрејк

За све од 7 до 107

ВЕРОВАТИ

Веровати или не!

МАЧКА СПАСЛА КРАЉИЦУ

ФРАНСОАЗ
Д'ОВИЊЕ
(1635-1719),

НА ПУТУ ЗА ОСТРВО МАРИ ГАЛАНТ ГДЕ ЈОЈ
ЈЕ ОТАЦ БИО ГУВЕРНЕР, ИЗНЕНАДА ЈЕ ПРЕ-
МИНУЛА И ЊЕНО ТЕЛО СТАВЉЕНО ЈЕ У ВРЕ-
ЋУ. ОДЈЕДНОМ, ЗАЧУЛО СЕ МЈАУКАЊЕ И ПРИ-
СУТНИ СУ СХВАТИЛИ ДА СЕ МАЧКА ЗАВУКЛА
У ВРЕЋУ И ДА ЈЕ ФРАНСОАЗ ЖИВА ЈЕР МА-
ЧКЕ БЕЖЕ ОД ЛЕШЕЊА. ДЕВОЈЧИЦА СЕ ОПО-
РАВИЛА И КАСНИЈЕ ПОСТАЛА ЖЕНА
КРАЉА ЛУЈА XIV.

ЗАМАК КАРЛОВА КРУНА

У ЧЕШКОЈ ОБЛАСТИ БОЕМИЈИ САЗИДАН
ЈЕ 1723. ГОДИНЕ ЗА КРУНИСАЊЕ КРАЉА
КАРЛА VI У ОБЛИКУ БОЕМИЈСКЕ КРУНЕ.

НАЈСЛАБИЈИ МОСТОВИ НА СВЕТУ

ПОДИЖУ СЕ НА РЕЦИ ОРИНОКО У КО-
ЛУМБИЈИ. ДУГАЧКИ СУ 300 МЕТРА, А
НАЧИЊЕНИ СУ ОД ТАНКИХ СТАБЉИКА
ДРВЕЊА. ТОЛИКО СУ СЛАБИ ДА ИХ ВЕ-
ТАР И ВОДА ЗАЧАС УНИШТЕ, ПА СВАКО
КО ЖЕЛИ ДА ПРЕБЕ РЕКУ МОРА ИЗНО-
ВА ДА ИХ ПОДИГНЕ.

КРАЉЕВСКО ПОЗОРИШТЕ

У ЈОХАНЕСБУРГУ (ЈУЖНА АФРИ-
КА) САГРАЂЕНО ЈЕ У АУСТРАЛИЈИ,
А ГРЕНЕТО ЈЕ НА САДАШЊЕ МЕСТО
БРОДОМ И ВОЛОВСКИМ КОЛИМА.
ОВА ПОЗОРИШНА ЗГРАДА ПРОПУ-
ТОВАЛА ЈЕ ТАКО ДЕСЕТ ХИЉАДА
КИЛОМЕТАРА.

БАРОН Кристијов 2. Тирсон

ИЗ БИГОРА У ФРАН-
ЦУСКОЈ ДВА
КИЛОМЕТРА ЈЕ
НА ЛЕЊИМА
НОСИО СВОГ
ПОВРЕЂЕНОГ
КОЊА
ТЕШКОГ ОКО
200 КИЛОГРАМА
ДА БИ СТИГАО
ДО ВЕТЕРИ-
НАРА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА...

● ● ● у пустињи Калахари у
држави Боцвани живе Буш-
мани који су ретко виши од
једног метра и четрдесет
центиметара.

● ● ● просечна особа раз-
ликује око четири хиљаде
врста мириса.

● ● ● Филипински архипе-
лаг састоји се од преко пет
хиљада острва.

● ● ● у 14. веку епидемија
куге звана „Црна смрт“ од-
нела је око 40 милиона људ-
ских живота.

● ● ● готово сваки четврти
човек на нашој планети ки-
неског је порекла.

● ● ● сваке године Холан-
дија узгаја и продаје више
од две милијарде и седам-
сто милиона цветова.

● ● ● половина биљних
врста и већина гмизаваца са
острва Галапагоса, која
припадају Еквадору, не жи-
ве нигде другде на свету.

● ● ● најстарији музеј на
свету је Ешмолијен у Окс-
форду, Велика Британија,
основан 1679. године.

● ● ● плавокоси људи има-
ју више власи на глави од
тамнокосих.

● ● ● новорођено ждребе
има тако дугачке ноге, а та-
ко танушан врат да мора, да
би њушком додирнуло тло,
савити предње ноге.

● ● ● жене из племена Пе-
даунг у Бурми издужују, ле-
поте ради, вратове месинга-
ним прстеновима тако да
они код неких достижу ду-
жину од 40 центиметара.

Илустровао Зоран Петковић Петко

НАШ ЧОВЕК У СРЦУ НЕМАЧКЕ ВОЈСКЕ

Нема човека који се иоле занима за оружје а да није чуо за легендарни немачки „парабелум“ или „лугер“.

Ове речи често се узимају као синоним за пиштољ, баш као што је „колт“ појам за револвер. „Парабелум“ се пола века налазио у наоружању више од 16 армија света, а рачунајући све моделе, произведен је у готово три милиона примерака! Иако по грађи застарео, он је и данас сан сваког љубитеља оружја. Успех овог пиштоља приписује се пословичном немачком смислу за технику, квалитет и прецизност. Немци ову тезу с поносом прихватају уздижући творца „парабелума“ Георга Лугера у ред националних величина.

Георг Лугер је рођен 6. марта 1849. године у породици месног лекара у аустријском градићу Штајнаху. Шест разреда класичне гимназије завршио је у Падови, а након тога је прешао у трговачку школу у Бечу. Током 1867. године пријавио се као добровољац у 78. пешадијски пук, смештен у Осијеку, одакле је, пет година касније, прекомандован у Беч. Иако наредник књиговођа, значи подофицир финансијске струке, током службовања у аустроугарској војсци са успехом је завршио и чувену стрељачку школу у Бруку на Лајти. Године 1872. напустио је војску и цивилни живот започео као књиговођа у бечкој Комисионој банци. До 1893. године, када се коначно преселио у Немачку, овај Аустријанац је стекао не само богато, војно, него и трговачко искуство; оба „заната“ у каснијем животу биће му од изузетне користи.

Лугер је у Берлину склопио уговор са фабриком оружја „Лудвиг Лева“ која ће се три године касније утопити у велики концерн „Немачке фабрике оружја и муниције“ – „DWM“. Никада није био ре-

КО СТЕ ВИ, ГОСПОДИНЕ ЛУГЕР?

Можда никада неће бити разјашњено да ли опрезни и педантни Немци заиста нису знали ко је, у ствари, био и шта је све радио творца чувеног пиштоља „парабелум“

те службеника великог концерна.

За Лугерову каријеру пресудна је одлука руководства „DWM“ да му препусти усавршавање пиштоља другог сарадника концерна Хуга Борчарда. Борчард је до 1894. године развио први полуаутоматски пиштољ који је у производњи „Лудвига Лева“ и „DWM“ доживео успех на тржишту. Но, „DWM“ је знао да ће „прави посао“ стићи тек када се, и ако се, за пиштољ определи војска. То би донело обимне и сигурне наруџбине и, наравно, велики новац.

Георг Лугер, на бањичком стрелишту у Београду, са групом српских официра, зима 1908–1909. године.

С друге стране, иако изврстан техничар и маштовит конструктор, али без војног искуства, Борчард никако није успевао да задовољи укус и строге захтеве војске. Практично, Хугу Борчарду је недостајало управо оно што је Лугер стекао у аустријској војсци и школи у Бруку.

Један изум седам патената

Марљивим радом, сједињујући конструкторски талент са познавањем потреба и

захтева армије, Лугер је Борчардово оружје усавршио до чувеног „парабелума“. Истовремено, он је у читаву зами-сао вешто уградио и своја трговачка искуства: 5. маја 1900. године, само 24 часа након што се швајцарска армија (прва у свету, осам година пре немачке) определила за „парабелум“, он је „свој“ пиштољ патентирао у Берну. У наредна 24 часа Лугер исто оружје пријављује и у Немач-

давно запослен – све време своје „оружарске“ каријере остао је слободан или спољни сарадник. Као школовани трговац и бивши банкарски службеник знао је да на овај начин задржава право коришћења својих изума, односно могућност да стекне знатно веће приходе од обичне пла-

Лугерови „лугери“:
1. армијски „лугер Р-08“
2. морнарички „лугер Р-04“
3. артиљеријски „лугер“, 1917. година

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Шарлотенбург 24 Марта 1913.

Драги мој Пријатељу Илија,

Ваљда си Ти достао моје писмо од 15тога са улагањема. Жалибоже ја сам ево данас начуо од овде добро информисане стране, да је Русија Аустрију аконсентирала, да Шкодра остане под Арбанију ако Аустрија аконсентираје, да Бачка пада под Србију! Један то може бити? Ја то немогу вјеровати. Овде је влада имала до скоро велику симпатију за Црногору, то је апсолутно истина, и хтело се је зауставити Аустрију од мишане, али жалибоже чим се је овде разишао глас, да Црногора бомбардира иностранци, убије католички народ кој неће мијењати закон, и Бог знаде што још, што све доиста није истина, од тога дана змињала цела мисла а хоћесе Аустрију пустити слободну руку. Ну надам се да то све нестоје тако и да све што се је згодило да није било на заповијед владе Црногорске него сами несрећни случај, како се у сваком рат застану. Надам се и молим Бога, да сасвим тога свега, све ће још најбоље изаћи за Црногору. Ма будући какс год буде, ако је истина да је воља Руска да Шкодра за сада остане под Арбаније, што ја немогу вјеровати, онда Русија има икакав узрок а тому нема друго, него да се његовом вољу Црногора за сада подвргнује, јер контра руске воље не може се апсолут ништа учинити. Дочи че своје време напојем доиста и Црногора са вољом руском ће доћи на свој цијели рачун, зато за милом Богу нека Краљевски свјетоватељи сачувају да се нешто пренагласно достане.

Молим Те драги Пријатељу пошљати Цетињске новине, јер овде се само у новинама то читаје што је прија у бечкама новинама стало, то су даже како и они тамо требају.

Желим и надам се да си здрав као и сви Твоји домаћи, молим Те да не пропустиш јављати моје најсрдачне жеље поштованому господину: Генералу Мартиновићу а буди Ти без доспитка поздрављен од

Твојег искренога старога пријатеља

Емил

Факсимил писма Георга Лугера, на српском језику, Илији Хајдуковићу

кој, али „разбијено“ на седам патената! Наиме, сваки патент је штитио поједина решења и склопове „парабелума“, што је аутору обезбеђивало добит од примене сваке од ових идеја на било ком типу оружја, од пиштоља до митраљеа.

Лугер је нешто касније развио и нови метак за свој пиштољ (чувену „дугу деветку“), а све до краја живота није престајао са усавршавањем „парабелума“. Сваку од инова-

ција брижно је штитио широм света, тако да је 22. децембра 1923. године преминуо као имућан, али не и изузетно богат човек.

Из ове кратке биографије, писане на основу немачких извора, стиче се утисак да је Лугер био хладан, прорачунат и неправичан човек који је потцењивао Борхардов као и допринос својих сарадника. Штавише, намерно или случајно, овако писана биогра-

Наиме, 1906. године, због набавке митраљеа, у берлинској централи „DWM“ боравио је мајор Илија Хајдуковић, управник „Војних радионица“ Министарства војног Кнежевине Црне Горе. Из бар на први поглед, непознатих разлога улогу комерцијалног директора концерна у овом послу преузео је један спољни сарадник – Георг Лугер.

Фија нуди присећање на још једног аустријског подофицира који је „славу“ стекао у Немачкој.

Међутим, код нас се чува архивска грађа која на Лугеру личност, па и биографију, баца потпуно ново светло.

Пословне везе између црногорског командира и Георга Лугера прерасле су у искрено пријатељство које је неговано живом преписком – на српском језику! Веровали или не, али је Лугеру, значи човеку који је сматран једним од стубова мита о немачкој техничкој супериорности, највећу радост причинио поклон

у виду ћириличне писаће машине, односно, могућност да писма куца „машином српском“!

Читава прича добија у заплету када се Лугер својом речју „обавезао (да ће црногорске) интересе чувати и заступати, и себе као (црногорског) сматрати“. У духу задате речи он је заиста ревносно штитио црногорске интересе, указујући на најбоље и најсавршеније системе оружја које треба купити, смањујући цене и обезбеђујући попусте, кредите и одлагање доспелих рата за њихову исплату. Коначно, прави правцати шпијунски извештаји о наоружавању Немачке, Турске, Бугарске и Румуније, које је Лугер „као секрет“, у највећем поверењу тајности, са највећом дискрецијом, слао у Цетиње, претварају његову биографију у трилер достојан Јана Флеминга или Роберта Ладлама! Лугерови извештаји не само да су обилovali важним тактичко-техничким и бројчаним подацима, него и занимљивим детаљима о особинама и знању будућих црногорских противника.

Извештаји престају да стижу

Тако у писмима посвећеним турској набавци митраљеа Лугер описује два турска официра задужена за пријем оружја као људе који „не разуму ништа о (машинским) пушкама... много су комотни, сами признају да су ове пушке за њихове војнике исувише компликоване и изгледа да им је само најнепријатније што не смеју у фабрици да пуше cigarettes“.

Лугер је ништа мање пријатељска осећања гајио и према Краљевини Србији; у Београду је боравио више пута, српској војсци је испоручио митраљеа лично их испробавајући на Бањичком стрелишту, а упорно је покушавао да је заинтересује и за „свој“ пиштољ.

Једно је сигурно: Лугерови мотиви нису били материјалне природе. Иако познат као велики рачуница, од послова немачког концерна са Црном Гором и Србијом није извукао ни пфенига (динара, перпера) провизије или зараде. Од Црногораца је примио само симболичну награду у виду три степена ордена Даниловог крста. Штавише, током ратова 1912–1913. године за наше рањенике слао је знатну хуманитарну помоћ, а „себично“ патентиране „парабелуме“ великодушно је поклањао многим значајним личностима у Црној Гори и Србији.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

КО СТЕ ВИ, ГОСПОДИНЕ ЛУГЕР?

Proletari svih zemalja svijeta ne razlikuju se po naciji, ni po boji kože, ni po vjeroispovijesti. Svi su ljudi i svi su radnici. Le indicazioni del testo di servizio dei telegrammi completi a mezzo d'un esemplare a tipi significativi: 1. il nome dell'ufficio d'impaginazione, 2. il numero d'impaginazione, 3. il numero della parola (eventuali- mente la forma di saluto), 4. il giorno del mese e l'ora d'invio d'impaginazione.		Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana: Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana:
Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana: Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana:	Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana: Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana:	Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana: Indirizzo a cui si desidera ricevere telegrammi e foglio d'impaginazione in lingua italiana:

*Prilikom velikaustrijskog podrija
 junačkog crnogorskog naroda
 izjavljujem tebi i svima moje
 najvrednije sestice*

Luger

Факсимил телеграма честитке црногорском народу пово-
 дом победа у Првом балканском рату

Прави мотив несумњиве
 наклоности према црногор-
 ском и српском народу и по-
 знавање српског језика Лугер
 је разјаснио у писму од 12.
 фебруара 1907. године. Тада
 обавештава Хајдуковића да
 се предстојећем сусрету ра-
 дује највише зато што ће
 „имати прилике да се вежба у
 језику (своје) покојне мајке”.
 Неколико година касније,
 „Дјеорге” (како се потписи-
 вао након 1911. године) еуфо-
 рично је изјавио како се смат-
 ра „полак Црногорцем”. По
 свему судећи, стари доктор
 Лугер био је ожењен девој-
 ком са Црногорског примор-
 ја, највероватније Бокељком
 (Лугер је савршено владао и
 италијанским језиком) која је
 сина научила матерњем јези-
 ку и усадила му љубав према
 свом пореклу и завичају.

Што се тиче обавештајног
 рада, мотиве треба тражити и
 у националним, али и у поли-
 тичким убеђењима Георга
 Лугера која се исказују нарочито
 током Балканских ратова.
 У то време Лугер је писао
 да се сваки дан моли Богу за
 црногорски и „славјански” на-
 род. Он је сматрао да „за
 српски народ има доста зем-
 ље на аустријској страни”, где
 Словени с нестрпљењем оче-
 кују ослобођење, и да ће до-
 ћи време када ће сви балкан-
 ски народи бити братски ује-
 дињени.

Да би се то остварило, Лу-
 гер је саветовао да Словени
 помно слушају – „руског Ца-
 ра”. Према њему, распад
 Аустро-Угарске био је неиз-
 бежан, након чега ће њене

„немачке земље” (читај Аус-
 трија) „пре или касније доћи
 под (берлинску) владу”. Очиг-
 гледно, Лугер је био задовојен
 пансловенском идејом. С
 друге стране, код њега је ти-
 њала и идеја о „аншлусу”
 (прикључењу) Аустрије Не-
 мачкој – идеја коју ће знатно
 касније остварити онај други
 аустријски каплар са „блиста-
 вом” каријером у Немачкој –
 Адолф Хитлер.

Нажалост, није нам познато
 како је ова два супротна осе-
 ћања Лугер помирио у себи
 1914 – оног тренутка када је
 Немачка, уз Аустрију, исукала
 мач против Црне Горе, Срби-
 је и Русије. У сваком случају,
 извештаји из Берлина преста-
 ли су да стижу – „кртица” се
 или определила за средину у
 којој је живела или се „зале-
 дила” заувек. Још једно пита-
 ње никада неће бити разјаш-
 њено: да ли је могуће да пе-
 дантни и опрезни Немци нису
 знали за Лугерово порекло,
 пансловенске идеје и обавеш-
 тајни рад? Или, ако су
 знали, да ли су мудро ћутали,
 најпре гледајући на све то са
 практичне (финансијске) стра-
 не (Лугер је словенским
 државама успешно продавао
 огромне количине скупог
 оружја), а касније читаву афе-
 ру мудро „заборавили” или
 заташкали штитећи Лугеров
 ореол „немачког генија”. Јер,
 како би данас звучало када
 би признали да је творца „па-
 рабелума”, легендарног не-
 мачког „П-08” – био „полак
 Црногорац” и словенска
 „кртица” у срцу немачке војне
 индустрије?

Инж. Бранко Богдановић

ОД МЕСЕЧЕВИХ МЕНА ДО ПАПЕ ГРГУРА XIII

**Иде Нова година
 чији ће долазак
 прославити око
 две милијарде
 људи широм
 света. Неће је
 прослављати
 сви становници
 наше планете, а
 за многе она не-
 ће доћи истог
 месеца. А када
 дође, неће сви-
 ма бити 1996. И
 то због различи-
 тих календара**

Људи се служе ка-
 лендаром од нај-
 ранијих цивилиза-
 ција, а Вавилонци
 су вероватно пр-
 ви почели да бележе проти-
 цање времена и то у 27. веку
 пре наше ере. Пре око 22 хи-
 љаде година становници пе-
 ћина тамо где су данас Јор-
 дан и Израел урезивали су у
 кост симболе који су пред-
 стављали Месечеве мена:
 био је то први лунарни кален-
 дар.

Календари су за човека
 одувек били од животне важ-
 ности. У најранијим цивилиза-
 цијама они су показивали ка-
 да треба сејати и када жети:
 сетва и жетва у погрешно
 време значиле су глад и смрт
 на хиљаде бића. Календар и
 данас управља нашим живо-
 тима без обзира да ли нам оз-
 начава радну недељу, важан
 састанак, почетак биоскопске
 представе, празник, рођен-
 дан или, чак, контролу рађа-
 ња.

И, пошто је календар до те
 мере саставни део живота,
 ми га, наравно, сматрамо не-
 чим што се само по себи под-
 разумева. И никада нам не

САСТ

пада на ум да је било потреб-
 но четири хиљаде година да
 се дође до календара којим
 се данас служимо, а још ма-
 ње да је он далеко од идеал-
 ног.

Дан траје скоро, али не
 баш сасвим, 24 сата; година
 око 365 дана; месец између
 28 и 30 дана. Ове приближне

Вавилонски камени кален-
 дар из 5. века пре наше ере.
 Десно је Тот, човек који је
 направио египатски кален-
 дар, основу многих календа-
 ра укључујући и данашњи
 грегоријански

БЕКСТВО ИЗ МЕКЕ

У доба када се појавио
 ислам употребљавао се у
 средњем делу западне
 Арабије календар од 12
 лунарних месеци који је
 касније, уметањем 13. ме-
 сеца, претворен у лунисо-
 ларни. После пророка Му-
 хамеда исламски се ка-
 лендар темељи на лунар-
 ној години од 354 дана, 8
 сати и 48 минута и она је
 за само 6 секунди краћа
 од астрономске лунарне
 године од 12 месеци. Ка-
 ко су се у грегоријанском ка-
 лендару морали изоста-
 вити делови дана, година
 има 354 дана и зато сва-
 ких 30 година заостаје за
 11 дана. Да би се то ис-
 правило, муслимански ка-

вредности од памтивека муче
 састављаче календара. Јер,
 календар који не иде укорак с
 положајем Сунца доводи до
 померања годишњих доба.
 Због тога се календар стално
 подешава да Нова година, на
 пример, не би пала усред ле-
 та.

Касни звезда Сот

Наш данашњи календар да-
 леки је али директни потомак
 календара који је око 3000.
 године пре наше ере увео у
 Египту лекар по имену Тот.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

АНАК С ВРЕМЕНОМ

Египатска година имала је 12 месеци од по 30 дана са по 5 до 6 дана вишка на крају године. Месеци су били означени бројевима, а вишак дана именима богова: Озирис, Хорус, Сет, Изис и Нефтис. Шести дан, „употребљаван“ у преступним годинама, вероватно се такође звао Нефтис.

лендар одређује да се у циклусу од 30 година 11 година продуки на 355 дана. Дуже или преступне су године: 2, 5, 7, 10, 13, 16, 18, 21, 24, 26, и 29. у сваком периоду од 30 година. Додатни се дан увек додаје на крају године. Месеци, њих 12, имају неизменично 30 и 29 дана. Арапске године нису биле у вези с неком ером и тек је у 16. или 17. години хиџер (637. или 638. по грегоријанском календару) калиф Омар одредио да се за почетак муслиманске ере узме датум Мухамедовог бекства из Мекке у Медину, такозвани хиџрет, који по нашем календару пада у петак 16. јула 622. Година 1995. одговара муслиманској 1416.

Египатско друштво било је веома зависно од два годишња догађаја: изливања Нила и рађања Сота (данашњег Сиријуса), најсјајније звезде на небеском своду. Њихова година почињала је 23. септембра, на дан јесење равнодневице, пошто се Нил повукао и у богатом плодном муљу могла је да започне сетва.

Стари Египћани били су и те како свесни да година није дуга тачно 365 дана јер се

ДАН СТВАРАЊА СВЕТА

Потиче од лунарног израелског календара према коме је година почињала у пролеће. Месеци су имали 29 и 30 дана, а недеље су текле независно од месеци. Осам година бројале су се и седмице и скупови од 7 седмице с 50. јубиларном годином. Хебрејски календар усталио се тек око средине 10. века. Нови хебрејски календар, који важи и данас, је лунисоларан. Дан се дели на 24 једнака сата од којих сваки има 1080 халакима од по 76 регима. Дан увек почиње у 18 h грађанског времена. Месец се равна по Месечевим менама и траје 29 дана, 12 сати и 793 халакима (делова). У грађанском календару узимају се неизменично месеци од 30 и 29 дана, а понекад два месеца узастопце имају по 29 дана (кратка година) или по 30 дана (дуга година). Такозване емболитичке године, с два месеца адара, су: 3, 6, 8, 11, 14, 17, и 19. у циклусу од 19 година. Први адар има тада 30, други адар 29 дана. Обичне године имају, према томе, 353 до 355 дана. Средња дужина хебрејске године износи 365 дана, 5 сати, 997 халакима и 48 регима, па је дужка од праве године за око 7 минута. Почетак хебрејске ере је 1. тишри, дан Стварања света, који одговара грегоријанском 7. октобру 3761. године пре наше ере. Година 1995. је хебрејска 5756.

сваке четврте године звезда Сот појављивала дан касније. И, да нису у редовним временским размацима додавали свом календару по дан више, његова годишња доба „искочила би из колосека“, а они би тешко могли да предвиде када ће се Нил разливати а када повлачити.

Египатски месеци састојали су се од по три „недеље“ од по десет дана свака. Сваки

дан био је подељен на 10 „сати“, сваки сат на 100 „минута“, сваки минут на 100 „секунди“. Оваква година није била довољно прецизна и сваких 128 година искрсавао је вишак од једног дана.

Година Конфузије

Око 46. године пре наше ере стари Римљани, који су се служили календаром заснованим на египатском, нашли су се у збрци јер се календар уопште није поклапао с годишњим добрима. Тада је Јулије Цезар, по савету Сосигена из Александрије, покушао да реши то питање додајући години 90 дана не би ли се ускладио календар и годишње доба. Та Година Кон-

фузије, како је названа и остала позната, имала је 455 дана.

Цезар је увео и друге новине. Пре него што се он умешао, месеци су почињали младим Месецом и трајали 30 и 29 дана. Свака 32 месеца прескакан је по један дан да би се календар поклапао с Месецом. Цезар је одбацио лунарни (месечев) календар и шест дана вишка поделио по месецима.

Март, први месец у години, имао је 31 дан, а исто толико и мај, јул, септембар, новембар и јануар. Април, јун, август, октобар и децембар имали су по 30 дана. Само је последњи месец у години фебруар имао 29 дана, односно 30 сваке преступне године. Тако је настао јулијан-

САСТАНАК С ВРЕМЕНОМ

ски календар назван по Јулију Цезару.

Али, ни он није био добро усклађен. Јулијанска година са својих 365 дана, осим сваке четврте, преступне, с 366, имала је просечну дужину од 365,25 дана, супротно данас званој тропској години од 365,2422 дана. Настала грешка износи један дан за 129 година и у року од 1300 година накупило се десет дана вишка. Почетак пролећа, који је према концилу у Никеји из 325. године падао 21. марта, помакао се у 16. веку на 11. март.

После 4. октобра 15. октобар

Тада је папа Гргур XIII увео такозвани грегоријански календар којим се служимо и данас. Календар је у свим католичким земљама ступио на снагу 1582. године. Грегоријанска година трајала је 365,2425 дана. То је већ сасвим близу тропској години с малом разликом од три дана сваких 10.000 година. Задржано је да свака четврта година буде преступна с тим да столетна година која није дељива без остатка с 400 не може бити преступна.

Према јулијанском календару година 1800. била би преступна јер је без остатка дељива са четири. По грегоријанском календару то није

Астечки календар заснован на циклусу Маје од 260 дана

НЕПОСТОЈЕЋИ ДАНИ

Веома тачне календаре имале су Маје у Централној Америци вероватно у 1. миленијуму пре наше ере. Њих су прихватили

Дан јагуара. Сlike означавају астечке дане у месецу

КАЛЕНДАР ФРАНЦУСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Уведен је одлуком Конвента 5. октобра 1793. а укинуо га је Наполеон Бонапарта 2. септембра 1805. Темељио се на соларној години од 12 месеци који су имали по 30 дана, односно три декаде или три „недеље“ од по 10 дана. Месеци су се делили на јесење (вандемијер, бример, фример), зимске (нивоз, пливоз, вентоз), пролећне (жерминал, флореал, преријал) и летње (месидор, термидор, фриктидор). Да би се таква година од 360 дана ускладила са астрономском, додавало јој се на крају 5 допунских свечаних дана званих санкилотиди. Свака 4. година добијала је још по један допунски дан, дан Револуције. Раздобље од четири године звало се франсијад. За почетак рачунања нове ере узет је дан јесење равнодневице 22. септембар 1792. Био је то, по њиховом, 1. вандемијер.

преступна година пошто 1800 подељено с 400 даје 4,5.

Да би поправио разлику између календара и стварности, грегоријански календар је избацио 10 дана, па је после четвртка 4. октобра 1582. ишао петак 15. октобар 1582. Нова година пребачена је на 1. јануар. Католички свет благосиљао је папу због реда у новом календару.

Али, енглески протестанти, почев од краљице Елизабете I па преко њених наследника,

одлучно су одбили нови календар. Велика Британија и њене колоније прихватиле су га тек 1752. године, а дотле се јулијански календар разликовао од грегоријанског за 11 дана које је требало одузети да би нови календар могао да „проради“. Тако је после 2. септембра 1752. следио 14. септембар 1752.

Октобарска револуција у новембру

Ово не да није било популарно већ је изазвало велике гужве. Слуге, плаћане месечно, верујући да власт жели да им укаишари једанаестодневну зараду, опколиле су државне установе тражећи да им се „одмах врати наших 11 дана“. И друге некатоличке земље нерадо су се одлучиле на промену календара. Кина је, рецимо, прешла на њега 1911, а Русија тек после Октобарске револуције 1917. А онда је, по новом календару, испало да Октобарска револуција није била месеца октобра већ 7. новембра!

Код нас је грегоријански календар уведен последњег дана 1919. године. Наша Православна црква, за разлику од грчке, никада га није прихватила, па се верски празници славе по старом или јулијанском календару. Зато дочек Српске нове године не

пада 31. децембра већ 13. јануара следеће године.

Промена календара изазвала је извесну пометњу и међу историчарима. Према већини историјских књига, на пример, Џорџ Вашингтон је рођен 22. фебруара 1732. Али, у породичним документима стоји да је датум његовог рођења 11. фебруар 1732.

Да би се избегла оваква збрка, често се каже и пише „по старом календару“ за јулијански и „по новом календару“ за грегоријански. У енглеском језику ознаке су O. S. (Old Style) за стари и N. S. (New Style) за нови календар.

Светски календар

Ни грегоријански календар није савршен и било је више предлога да се направи бољи. Од тих покушаја два заслужују пажњу: Стални међународни календар и Светски календар.

Стални међународни календар заснован је на грегоријанском систему и састоји се од 13 месеци од којих сваки траје 28 дана плус један додатни дан на крају године. Преступним годинама додаје се по један дан и то после 28. јуна. Ти „сувишни“ дани не би имали ни свој месец, ни дан у недељи, нити икакав датум. Месеци би задржали своја имена само би се нови месец назван сол сместио између јуна и јула.

Сваки месец почињао би у недељу и завршавао се суботом. И сви државни и остали јавни и приватни празници падали би сваке године у исти дан у недељи. То је веома zgodно и практично, али се с таквим календаром нису сложили пословни људи и Црква. Бизнисмени зато што година нема тромесечја када се по уређеном свету своде рачуни, Црква сматрајући да недеља треба да буде последњи дан у месецу, а не први.

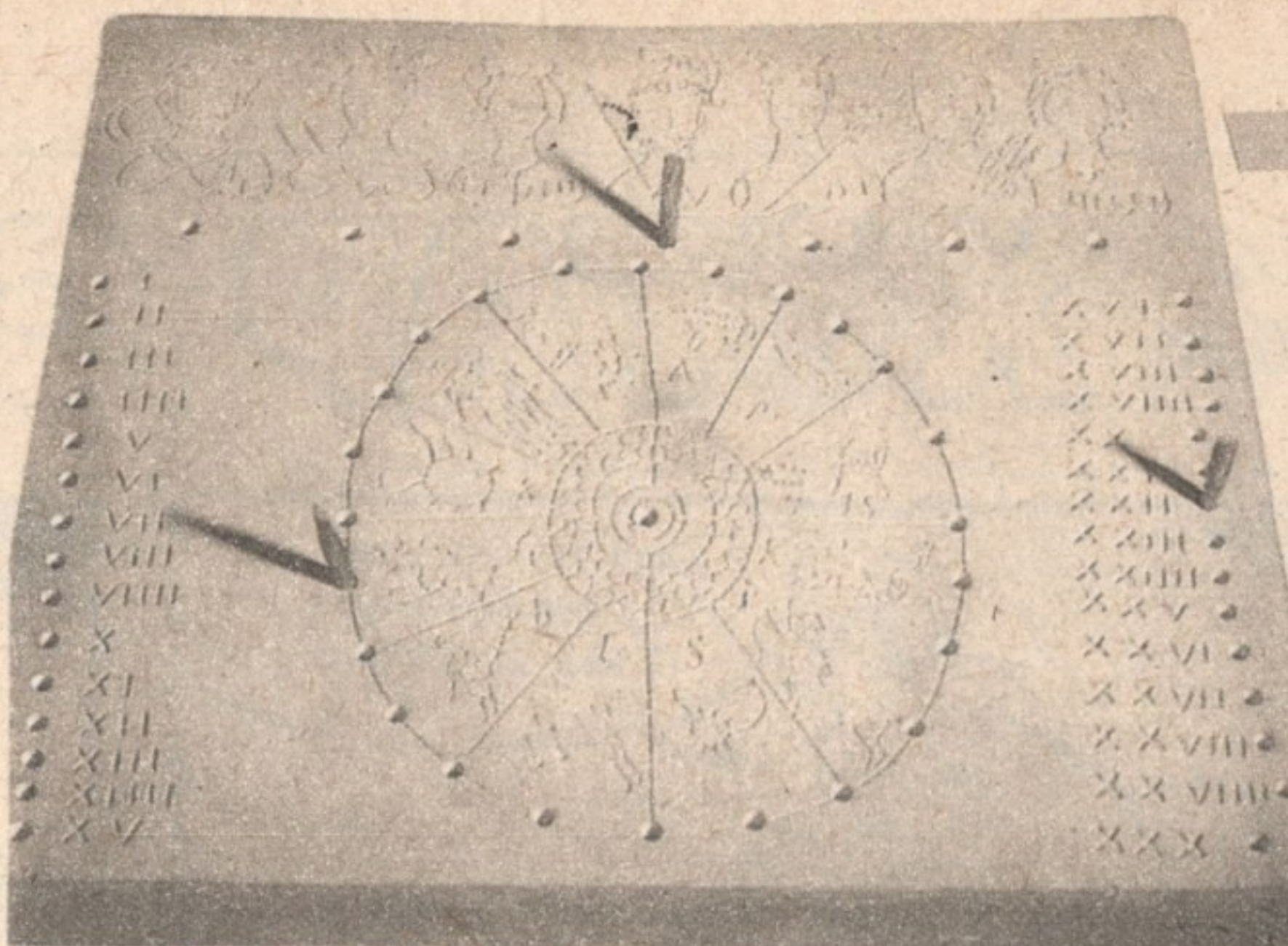
НЕБЕСКИ КАЛЕНДАР

Мада је идеја да се година заснива на положају Сунца, а месец на положају Месеца, односно његових мена, добра, ово двоје се не слажу. Први млад Месец 1995. године пао је на дан 1. јануара тако да су и соларна и лунарна година почеле истога дана. Али, пошто лунарна година има само 354 дана, следећи млади Месец поклопиће се с 1. јануаром 2014. затим 2033. године.

МЕСЕЦИ НАСЛЕЂЕНИ ОД РИМЉАНА

Година је у староме Риму почињала марта – Martius – који је имао 31 дан. Следили су га: Aprilis (30 дана), Maius (31 дан), Iunius (30 дана), Quintilis (31 дан), Sextilis (30 дана), September (31 дан), October (30 дана), November (31 дан), December (30 дана), Ianuarius (31 дан) и Februarius (29 или 30 дана). После убиства Јулија Цезара 44. године пре наше ере Quintilis је, њему у част, постао Julius, а 8. године наше ере Sextilis је назван Augustus по Августу Цезару. Овом месецу је истовремено додат

један дан узет од фебруара јер се није сматрало мудрим да месец назван по великом и моћном императору има само 30 дана. Јануар је назван по Јанусу, богу свих почетака и нових подухвата, фебруар по Фебруи, фестивалу очишћења, март по Марсу, богу рата, април према латинском аргенте = отворити, мај по Маји, богињи пролећа, јун по Јунони, Јупитеровој жени и краљици богова. Септембар, октобар, новембар и децембар значили су само: седми, осми, девети и десети месец.

Римски календар код кога су се клиновима обележавали датуми. Клинови су свакога дана морали да се померају

Такозвани Светски календар састоји се од четири тромесечја од по 91 дан с тим да се један дан вишка додаје на крају године. Први месец свакога тромесечја има 31 дан док други и трећи имају по 30 дана. Први јануар, 1. април, 1. јул и 1. октобар увек би падали у недељу, а преступни дан додавао би се после 30. јуна. Дани „вишка“, као и код Сталног међународног календара, не би имали никаквих ознака. Светски календар састављен је 1930. и предло-

жен Уједињеним нацијама 1956. када је и одбијен.

Највећи недостаци оба ова система су што не узимају у обзир религиозно значење календара за нехришћане јер се хебрејски, муслимански и остали календари знатно разликују од нашег грегоријанског. И, упркос повременим притисцима који се врше на Уједињене нације, нема изгледа да се грегоријански календар замени неким новим с обзиром на то да је он на снази у већини делова света.

Бојана Дожић

Папа Гргур XIII (1502–1585) увео је данашњи календар који носи његово име

ПОЛИТИКИ

У ГОДИНИ СВИЊЕ

Хришћани и већина западног света уопште славе Нову годину 1. јануара. Народи и заједнице који се служе другим календарима Нову годину дочекују у друго време. Хебрејска грађанска година 5756. (наша 1995) почела је 25. септембра. Хебрејска верска година почиње месеца марта. Кинези су испробали разне календаре и на крају су 1911. године прихватили грегоријански. Они су, ипак, задржали традицију да Нова година пада на дан првог младог Месеца између 21. јануара и 19. фебруара. Година 1995. за Кинезе је Година свиње. У Јапану се године рачунају од дана устоличења новог цара. Садашњи цар Акито крунисан је 7. јануара 1989. после смрти свога оца цара Хирохита. Тако је 1995. година код њих 6. година Амитове

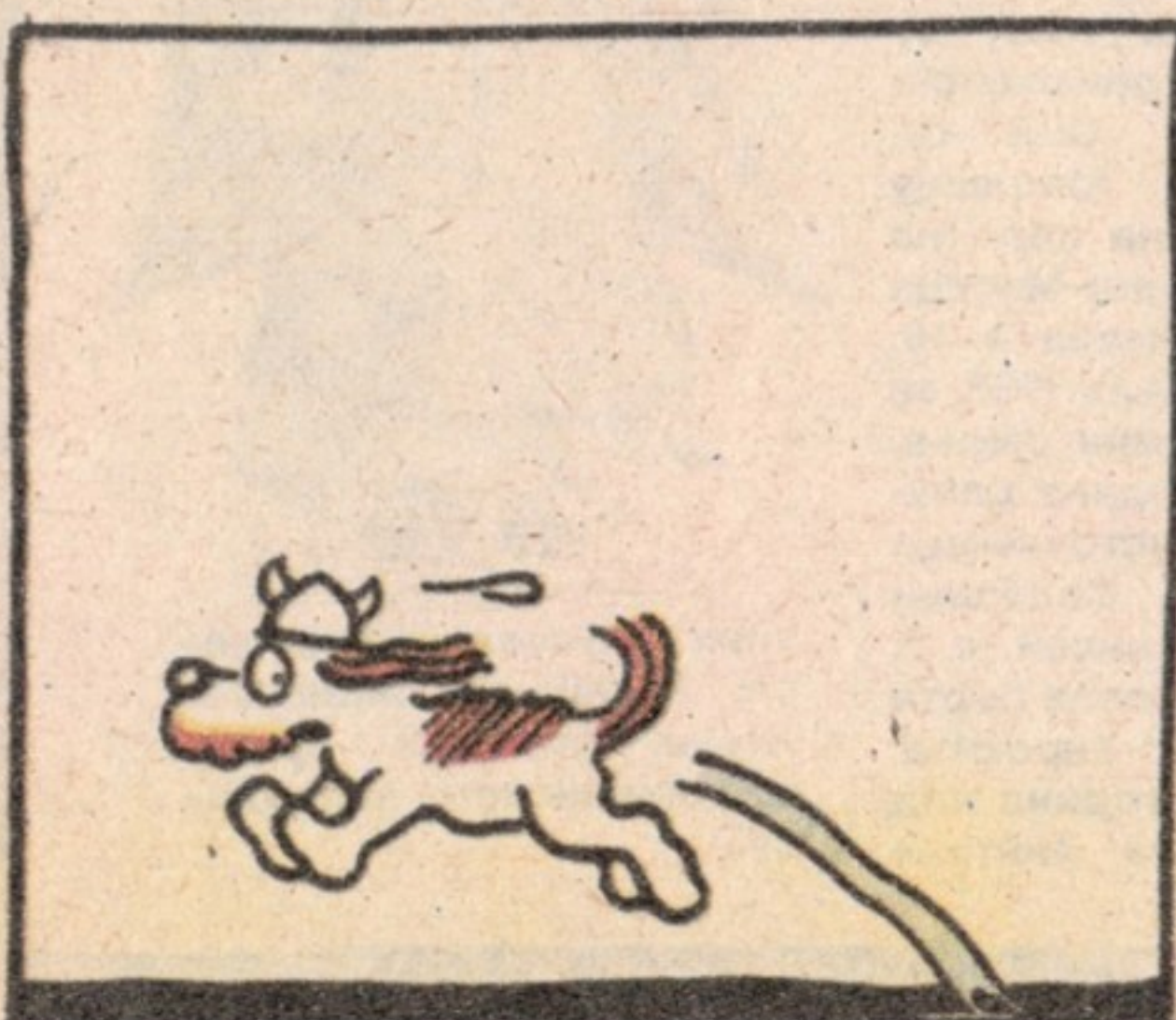

епохе и почела је 8. јануара. Званични Јапан се, иначе, управља према грегоријанском календару.

ЗАБАВНИК

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

МА ШТА

КАЖЕШ

И ТУЖИЛАЦ У ЗАТВОРУ?

Током суђења О. Џеј Симпсону, некадашњој звезди америчког фудбала, оптуженом за сурово убиство жене и њеног љубавника, испоставило се да и међу адвокатима, како одбране тако и оптужбе, има оних који крше закон. Тако ће се на оптуженичкој клу-

пи најпре наћи Марсија Кларк, тужилац, која је прошле године у јуну поднела захтев за развод брака. Сама по себи та чињеница не значи никакав прекршај, али ту је Марсијин муж који тврди да је она потпуно неодговорна мајка. Ова послу одана дама одлази од куће ујутру и долази после десет увече: у оба случаја деца су у – кревету. Очигледно је да занемарује своје родитељске дужности, каже њен муж, и да због тога треба да одговара.

Што се тиче адвоката одбране, и међу њима има оних који ће убрзо одговарати пред законом: реч је о Џонију Кочрану од кога бивша жена тражи прилично високу алиментацију. Не би ли се некако одбранио од овог захтева, адвокат Кочран сместа је упустио – адвоката. ■

КО ЋЕ ИХ СВЕ ЗНАТИ?!

У једној књижари у Хонгконгу забележен је следећи разговор између купца и продавачице.

- Молим вас, реците ми да ли имате књигу „Мајн Кампф“?
- Да ли је то име аутора?
- Не, на немачком то значи „Моја борба.“ Књигу је написао Хитлер.
- Хитлер, а презиме?
- Да ли се ви то шалите са мном?
- Зар мислите да могу да знам све ауторе на овом свету?!

ШЕСТ ДАНА, ЧЕТИРИ НОЋЕЊА

Туристичка агенција из Хонгконга „Одмор за памћење“ нуди одмор на Малдивима, држави која обухвата истоимену групу острва у Индијском океану, наводећи да је у цену урачунато шест дана и четири ноћења! А то шта ће туристи радити у ноћи између петог и шестог дана, не зна се. Можда ће морати да током ноћи држе упаљена светла. ■

САНКТ ПЕТЕР – ОБИЈАЧ

Санкт Петербург, Петроград, Лењинград, поново Санкт Петербург... Наравно, реч је о истом граду који је мењао називе да би се вратио оном првобитном. Можда се и сада деси да се неко збуни и овај руски град назове неким од старих имена. То и не би било толико страшно. Али, на бординг-карти путника који је ушао у авион на линији Лондон – Санкт Петербург, откуцан је Ст Петербурглед. А „берглер“ на енглеском значи – провалник, обијач! ■

ПОМОЛИ СЕ И – ПОЧНИ

Пословни човек стигао је у малеизијски главни град Куала Лумпур и одсео у хотелу у коме му је фирма унапред резервисала собу. Човеку се учинило да су собе доста уредне, али да кухиња делује прилично сумњиво. Дечку који му је са портирнице донео ствари дао је добру напојницу и потом га у поверењу питао да ли је паметно да се храни у том хотелу. Овај му је, као из пика, одговорио да се гости обично помоле пре него што почну да једу. ■

РЕШЕН
ЈЕДАН
ОД
НАЈУЗБУДЉИВИЈИХ
„КРИМИЋА“
У
ИСТОРИЈИ

FBI ТВРДИ: НАПОЛЕОН ЈЕ ОТРОВАН

У званичном налазу лекара као узрок смрти наведен је тумор стомака. После су о томе писане књиге, дисертације и стручни радови, али загонетка није разрешена. Да ли је Наполеон Бонапарта заиста умро природном смрћу или га је неко, како то многи историчари одавно тврде, ипак отровао?

Пре годину дана FBI (амерички федерални истражни биро) преузео је на себе обавезу да реши ову недоумицу, али су стручњаци Бироа одмах рекли да ће им за анализу и провере бити потребно годину дана. У суботу 9. септембра ове године коначно су објавили резултате свог истраживања: Наполеон Бонапарту је неко отровао. Тровали су га систематски, месецима, дајући му свакодневно мале дозе арсеника. Захваљујући савременим лабораторијским техникама, FBI је чак утврдио и колико су те дозе тачно износиле.

Ко је звао FBI?

Прве сумње јавиле су се још пре 174 године, дакле непосредно након Бонапартине смрти. Откуд уопште сумње? Разлога је, видеће се, било доста. Ако ништа друго, Наполеон је умро релативно млад, у педесет и другој.

Последње године живота, од 1815. до 1821. император који је сањао да освоји свет провео је у изгнанству на вулканском острвцу усред Атлантике, Светој Јелени, које се, све у свему, простирало на једва 122 квадратна километра површине.

На чему сада FBI заснива своју тврдњу? На 223 власи Наполеоновог чуперка, онг који се, посред царског чела, да видети на добром делу његових портрета. Лабораторијски налази су недвосмислени. У власима великог овајача откривено је присуство чак 6,60 милионитих делова арсеника према 0,8 одсто колико иначе здрав организам може да поднесе.

А откуд уопште FBI у читаој овој причи, одакле му чу-

перак и како да будемо сигурни да је баш Наполеонов?

Све је почело прошле године када је француски историчар Рене Мори објавио књигу „Убиство Наполеона“. Био је то повод да се, по ко зна који пут, стручна јавност, бар онај њен део који је заинтересован за Наполеоново доба, узбурка и подели: тумор или убиство?

Тада се из Клирвотера на Флориди огласио професор историје Боб Снајб, председник америчког Удружења за проучавање Наполеоновог доба: „Да ли је FBI био спреман да једном за свагда реши дилему анализом прамена Наполеонове косе?“ Професор је, иначе, чуперак добио од господина Жана Фишуа, председника француске Фондације за студије Наполеонове ере.

Фондација је до прамена такође дошла посредно, из друге руке. За то што је уопште сачуван заслужна је царска собарица, Швајцаркиња гђа Новераз, која је у изгнанство на Свету Јелену кренула добровољно, решена да служи господару до краја. На крај, испоставиће се, и није морала тако дуго да чека.

Арсеник, племкиња и царска собарица

У сваком случају, пошто је обавио аутопсију након које је као узрок смрти у званичном извештају навео тумор стомака, Наполеонов лични лекар, доктор Франческо Антонмарки, наредио је баш госпођи Новераз да уклони крваве чаршаве и да затим опере мртваца.

Када се госпођа Новераз нагла над тело господара поглед јој се приковао за славни увојак на Наполеоновом челу. Први пут у животу царска собарица више није била спремна да без поговора изврши наређење. Искушење је, једноставно, било превелико. Отишла је по маказе, одсекла славну локну и ћушнула је у џеп кецеље.

Собарица Новераз није се извесно време одвајала од прамена, а онда је поклекла искушењу. Продала га је, и то

Сумњало се тако рећи од првог дана, али од 9. септембра, када је FBI објавио резултате испитивања која су трајала годину дана, најзад имамо и необориве доказе. Знају се и тачне дозе арсеника које су му месечно подметали...

за позамашну суму, извесној француској племкињи која га је без икакве надокнаде, онако из чистог убеђења, поклонила друштву из кога је изникла садашња француска Фондација. Чуперак је остао у истој фасцикли у коју га је романтична аристократкиња спаковала све до наших дана када се господин Фишу досетио да га има, а Боб Снајб предложио да се овај преда FBI на анализу.

— Прво што смо урадили било је да помоћу низа генетских тестова утврдимо да ли је прамен заиста припадао Наполеону. Затим смо применили технику такозване атомске апсорпције која почива на чињеници да се отрови, па према томе и арсеник, пошто прођу кроз организам, на крају таложе у коси.

— Отров се, иначе, у власима таложи пратећи њихов природни раст. У просеку, код особа од 50 година коса расте брзином од једног центиметара месечно, тако да се отров који се за то време унесе у организам таложи управо дуж тог центиметра новоизрасле власи.

— Наполеон је умро у педесет и другој години, а у сегменту косе непосредно уз корен, дугачком центиметар, открили смо 6,60 милионитих делова арсеника. То је изузетно висок постотак отрова који организам не може дуго да поднесе, што значи да су му ударне дозе дали управо у неколико последњих недеља живота. Али, како смо читавом дужином власи такође открили трагове арсеника, то значи да су Наполеона тровали током дужег временског периода — објашњава стручњак FBI који је радио на овом случају.

А Бонапарта? Да ли је ишта сумњао? То се никада неће знати, али је зато једно извесно: доктора Антонмаркија није могао да поднесе.

Ако умрем, ти ћеш бити крив!

Пре неколико година Италијан Герардо Казини објавио је књигу о Франческу Антонмаркију. У једној од бележака, Наполеонов лични лекар записао је и ово: „Пацијент се жали на болне грчеве у рукама и ногама што ме изнова наводи на закључак да је реч о тумору стомака.“ Чудна нека дијагноза. Пацијента који болује од тумора боли тако рећи све остало изузев стомака...

И још и ово:

— Ујутру ме је дочекивао погрдама. Говорио ми је: „Ти си промашен човек, послали су те овамо зато што ништа не знаш о медицини. Ако умрем, ти ћеш за то бити крив“. Дошло је дотле да ми је једном чак и плунуо у лице.

Бонапарта је, зна се, имао гадну нарав. Заточеништво на Светој Јелени сигурно је није поправило, напротив, да ли је то и једино објашњење за ужасну нетрпељивост коју је осећао према лекару?

Можда најзанимљивији део Казинијеве књиге односи се на Антонмаркијев извештај с аутопсије: Присутни: енглески амбасадор господин Хадсон Лоу, доктор Бартон из енглеског Адмиралитета, собар Његовог величанства Луј Маршан, генерал Бертран и

Да ли је Наполеон
сумњао да га трују?
Једно је сигурно:
доктора
Антонмаркија мрзео
је толико да му је
једном чак плунуо у
лице.

гроф Монтолон. „Само, из личних бележака доктора Антонмаркија произлази да сви побројани угледници нису присуствовали аутопсији до краја. Штавише, према ономе што је сам Антонмарки записао, у тренутку обдукције срца и стомака, од високих званичника крај њега се налазио још само гроф Монтолон.

Истрајност грофа Монтолона је на први поглед сасвим разумљива. Шарл Тристан

Монтолон био је Наполеонов ађутант, а ађутантима, поготово царским, дужност налаже да остану уз господара до самог краја. Гроф је, уосталом, и у изгнанство пошао добровољно. (После је о томе написао две књиге: „Мемоаре и „Опис Наполеоновог прогонства“.)

Верност му се, мора се признати, исплатила. Наполеон му је оставио скоро два милиона ондашњих франака

што је у оно време била сума од које се и племићима вртело у глави. Одраније је било мишљења како је Монтолон наследство поштено „одрадио“ правећи се да не примећује како је његова жена, грофица Албина, на Светој Јелени постала Наполеонова љубавница.

Други, опет, одавно тврде како је гроф милионе добио као награду за ћутање о свему што је био у прилици да

види и чује на Светој Јелени, а можда и да лично уради. Само, по овој теорији, награду му није дао Наполеон него неко други...

Чему главобоље?

И, на крају, ко је и зашто убио Наполеона? Мотива и кандидата је напретек. Чак и пошто су га поразили код Ватерлоа и прогнали богу иза леђа, Енглези су га се плашили. За све време изгнанства на Светој Јелени чувало га је 300 до зуба наоружаних војника. Претерано, чак и кад је реч о Бонапарти.

С друге стране, сећање на његово претходно прогонство на Елби када је након десет месеци тамновања успео да побегне и да се на челу војске тријумфално врати у Париз још је било свеже. Чему ризик да се тако нешто понови? И уопште, чему главобоље и страховања? Није ли, можда, било много згодније узети судбину незгодног затвореника у своје руке: мале дозе арсеника, из месеца у месец, колико да смрт не буде сумњиво напрасна...

О Бурбонима као могућим организаторима убиства да се и не говори. Након Наполеоновог пада на француски престо дошао је Луј XVIII, брат гиљотинираног Луја XVI. Ако је неко имао разлога да пожели Наполеонову смрт, то су свакако били Бурбони. Једном су већ изгубили власт и главе, мора да их је помишао да би то могло да им се догоди још једном ужасавала.

Што се непосредних извршилаца тиче, апсолутни фаворити су гроф Монтолон и доктор Антонмарки. Гроф је дуго подржавао Бурбоне. Наполеонов ађутант и човек од поверења постао је тек након Бонапартиног повратка са Елбе, током Сто дана његове друге владавине. Дакле, непуна три месеца пре Ватерлоа... Је ли то гроф погрешно проценио како ће се ствари даље одвијати или је, можда, већ био на задатку који су му поверили његови прави господари, Бурбони?

Кад је о доктору Антонмаркију реч, тешко да је ико осим њега био у згоднијем положају да обави што је обавити требало. У сваком случају, уместо да умре као кост и кожа, пацијент за кога је Антонмарки тврдио да болује од тумора у стомаку отишао је на онај свет с поприличним вишком килограма.

Бурбони и остале крунисане главе Европе најзад су одахнули.

М. Илић

КАКО СУ НАСТАЈАЛА
ПОМОРСКА ПРАВИЛА

СМРТ У СТАВУ МИРНО

У једној бродској не-
срећи давне 1852. уте-
мељено је правило да
се са брода који тоне
најпре спасавају жене
и деца

У луци Симонстаун, на крајњем делу Јужне Африке, у близини рта Добре наде, био је укотвљен брод за превоз трупа „Беркенхед“ са 638 официра, подофицира и војника, бродске посаде и двадесет путника, махом жена и деце. Брод је 7. јануара 1852. кренуо из Ирске превозећи појачање пуковима који су учествовали у осмом граничном рату у Истерн Кејпу.

За потпоручника Лоренса Метфорда из Шестог пешадијског пука било је то путовање у току меденог месеца са Маријом Фокинер са којом се пре поласка на пут венчао у Ирској. Овде, у Симонстауну, она се опростила од мужа, с тим да га ту, у страном граду и земљи, чека док се рат не заврши, па да се заједно врате у Ирску. Ни једно од њих двоје није мислило да ће им то бити последње виђење. За нешто мање од девет сати Метфорд је са око 440 војника, подофицира и официра нестао у околностима које су касније прихваћене као јединствен пример војничке дисциплине и храбрости људи суочених са опасностима мора.

„Беркенхед“ је био пароброд сав од гвожђа, опремљен по узору на једрењаке са три јарбола, дугачак нешто преко седамдесет метара, носивости 1900 тона, док му је мотор од 560 коњских снага давао брзину од осам чворова при повољним условима пловидбе. Добро увежбаном и послушном посадом командовао је капетан Роберт Семонд, искусан помо-
рац.

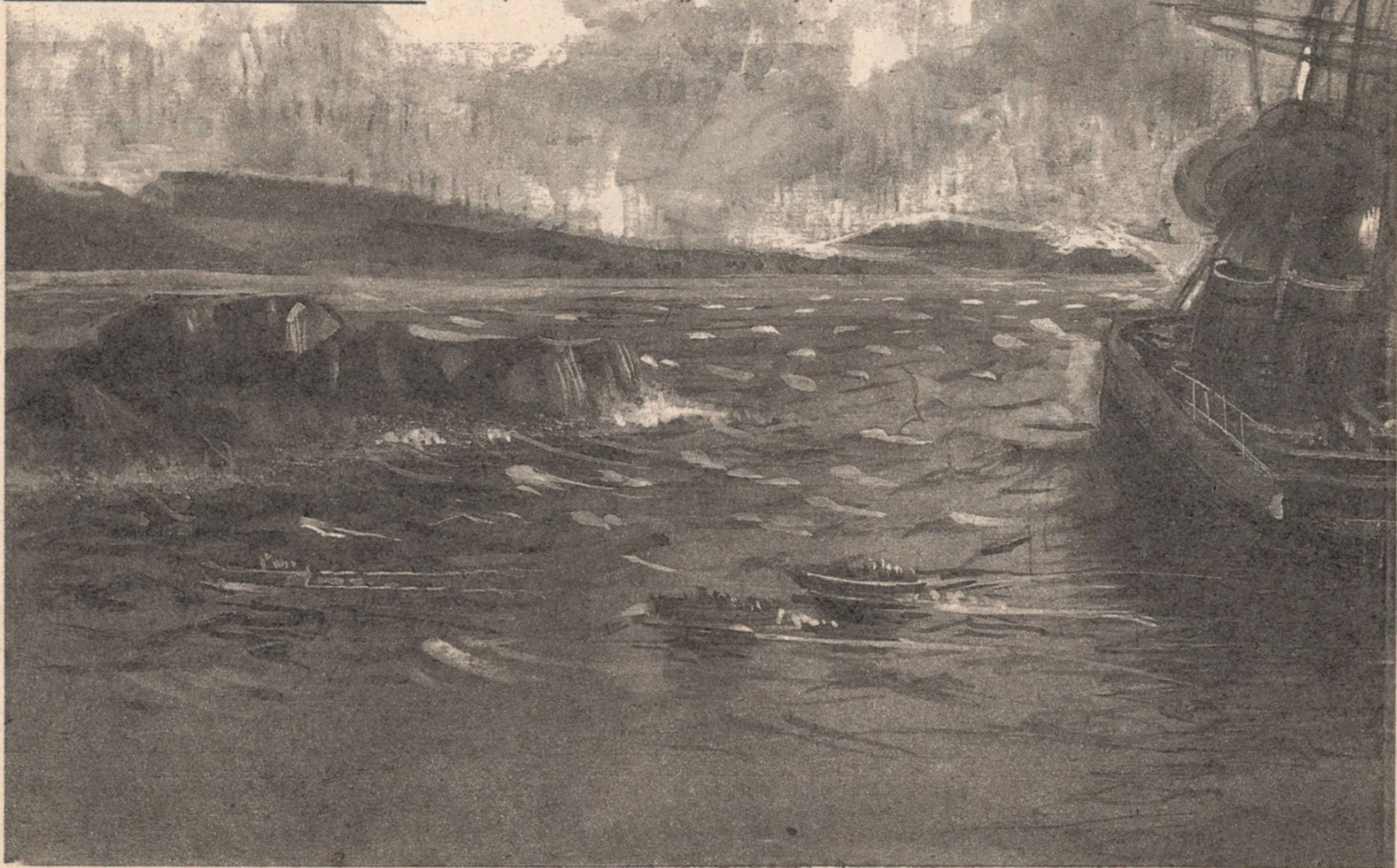
Четири удара у звоно

У среду 25. фебруара 1852. у шест сати после подоне „Беркенхед“ је заплочио поред обале водама залива Фолс. После неколико сати пловидбе брод се нашао код рта Хенгклип, на југоисточној страни

залива. Одмах иза рта „Беркенхед“ је скретао на исток, а до места Денџер Поинт требало му је готово педесет километара пловидбе. На том путу вода је најпре веома дубока, а онда, у близини Денџер Поинта, почињу плићаци са опасним подводним стенама. Највероватније да би избегао опасност, капетан Семонд усмерио је курс пловидбе тако да плићак код Денџер Поинта обиђе у луку од шест километара.

На броду је све радило како треба, време је било тихо, па је капетан Семонд одлучио да дужност на командном мосту преда првом официру, а он се повукао у своју кабину. Осматрач на прамцу пратио је кретање брода према стрмој обали, а морнар који је виском мерио дубину стално је извештавао да је море дубље од 45 метара, колика је била дужина његовог виска.

Да ли због грешке на бродском компасу или због јаке приобалне струје, тек – брод се стално примицао обали, плићацима код Денџер Поинта и – неумитној трагедији. И тек кад су осматрач на прамцу и морнар с виском скоро истовремено, око два сата после поноћи, повикали „Четири удара у звоно“, што је био знак опасности, првом официру на командном мосту постало је јасно да брод иде на подводне стене. Истог тренутка испод брода се за-

чуло гребање, шкрипа и удари – врх подводне стене засекао је гвоздене плоче на прамцу, направио отвор и вода је покуљала у унутрашњост „Беркхенда“.

Капетн Семонд излетео је на командни мост наредивши у трку да се машине зауставе. Првог официра одмах је послао у унутрашњост брода да испита величину отвора и да сместа предузме све што је потребно како би се затворио. Затим је, већ потпуно смирен, наредио осталим официрима посаде да све жене и децу изведу на палубу и да чамце за спасавање спусте у море. На броду је било осам таквих чамаца у које је могла да се смести тек трећина путника и посаде.

Кобна грешка

Први талас воде која је продрла у најдоњу палубу на прамцу потопио је и удавио готово све војнике који су спавали у висећим мрежама. Срећници који су некако успели да се искобељају из мрежа и испливају до излаза гурали су се и саплитали уз степенице које су водиле на горње палубе.

У несрећи која их је задесила требало је имати „хладну главу“ и знати како да се избежумљени људи смире и доведу под команду. Пуковник Александар Сетон, Шкотланђанин од око 40 година, командант Шестог пешадијског пука, био је такав човек. Одсечним гласом наредио је официрима да умире своје људе и да слушају упутства која капетан брода Семонд буде давао.

У међувремену, капетан Семонд наредио је да машине повуку брод уназад надајући се, без сумње, да ће се брод ослободити стене на коју се насукао. Била је то кобна грешка. Доле, у машинском делу брода, главни официр Чарлс Ренвик видео је како се гвоздена плоча на дну, са десне стране, диже увис и вода куља кроз отвор. Неколико морнара машиниста нашло је смрт у бесном удару воде.

Ренвик се некако докопао горње палубе да о свему извести капетана брода.

Сада је, међутим, почела права драма. Носачи чамаца за спасавање, пошто се дуго нису употребљавали, били су толико зарђали да четири од укупно осам чамаца нису могли да се спусте у море, а снажно љуљање брода отежавало је пребацивање жена, деце и одређеног броја чланова посаде да се сместе у преостала четири. На палуби брода почели су да се јављају први знаци панике и хаоса, али је одлучно и сталожено командовање капетана брода и првог официра Роуланда Ричардса унело ред. У први чамац Ричардс је успео да смести све жене и децу, а у остала три преостале путнике и физички најслабије војнике које су одабрали пуковник Сетон и његови официри. Чамци су се брзо удаљили од брода.

У ставу мирно

После много муке прамачни део одвојио се од главног дела брода, подигао увис и заједно са предњим јарболом и димњаком сручио се у море. Јарбол и димњак најпре су пали на палубу усмртивши на десетине морнара и војника.

Но, међу војницима на главном делу брода владали су дисциплина и ред као да се ништа око њих не дешава. А када су се, после наређења пуковника Сетона, сви војници, подофицири и официри постројили по четатама, он је изашао испред строја и одсечним, војничким гласом рекао: „Слушајте ме добро! Нико из строја да није изашао према чамцима за спасавање где се налазе жене, деца и немоћни војници јер они имају првенство у спасавању. Ми остајемо овде и слушамо упутства капетана брода Семонда“.

И капетан Семонд обратио се постројеним војницима, морнарима, подофицирима и официрима: „Ко год зна да плива нека скаче у море и спасава свој живот“. Из читавог строја излетело је једва десетину људи који су потражили спас у мору.

Када је видео да више нико не излази, пуковник Сетон наредио је војницима да среде строј, а трубачима да одсвирају мелодију која се као почаст свира на војничким сахранама.

На „Беркленду“ су углавном били плаћени војници који су потицали из сиромашних породица. За њих је у енглеској војсци служба значила спас од беде и сиромаштва. Иако су војну обуку морали да прођу по скраћеном програму, њихова војничка послушност била је беспрекорна и то је, сигурно, и био разлог што се већина њих није одазвала позиву да скачу у море и спасу живот, већ су одлучили да следе наређење пуковника Сетона. Најзад, на њих је у великој мери утицао и пример официра и подофицира од којих ни један није потражио спас у мору. Тако је у чврстом строју, са пуковником Сетоним и осталим старешинама на челу, у ставу мирно и уз мелодију последње почасти, око 200 преосталих припадника Шестог пешадијског пука дочекало смрт у мору.

На њу, међутим, није требало дуго чекати. Главни део брода, уз стравичан прасак и ломљаву гвожђа и дрвета, преполовио се. Задњи део нагло се нагнуо на једну страну и војници су просто одлетели у море. Убрзо су се само врхови јарбола и димњака на средњем делу брода видели

Илустровао Бобан Савић

како више из мора, а поред њих капетан „Беркенхеда“. Роберт Семонд како лежи у води на неком трупцу. Пре него што су и они нестали у дубинама, врх димњака се преломио и пао на капетана који је, заједно с њим, нестало испод површине мора.

Нова опасност

Свима који су преживели драму на „Беркенхеду“ сада је претила опасност од ајкула. „Видео сам како двојица војника и један морнар уз крике нестају у мору“, причао је касније поручник Корнет Бонд. „Вода је на том месту почела просто да кључа од ајкула које су се отимале о комаде људских тела.“

„Беркенхед“ је потонуо на свега два и по километра од Денџер Поинта, али несрећници који су се нашли у мору сигурно, се, због јаке приобалне струје и великих таласа, не би живи докопали обале. Морнар Едвард Рајт докопао се, срећом, дебелих бродских врата од дрвета за која се довољно чврсто држао и спасао се.

Када се нашао у мору, први официр брода Роуленд Ричардс помогао је неколицини војника да се ухвате за даске и бурад која су пливала у мору, а онда се заједно са њима помогао и једног чамца за спасавање на коме је одмах преузео команду. Већ се разданило када је посади свог и још два чамца у близини наредио да веслају што даље од обале како их јаке приобалне струје не би бациле у плићак код Денџер Поинта.

Док су се удаљавали од обале, један од морнара у Ричардсовом чамцу је повикао: „Погледајте, једно на видику!“ Морнари су завеслали јаче, али једрењак се убрзо изгубио иза хоризонта. Неколико часова касније поново су се појавила једра истог једрењака – пловио је према њима.

Била је то шкуна „Лајенис“ са два јарбола. Њен капетан Томас Рамседн нашао је на чамца за спасавање са женама и децом и када је сазнао шта се догодило одмах је кренуо да тражи остале чамце. Покупио је људе из ова три чамца, а онда кренуо даље, ка месту несреће. Убрзо је на мору угледао групу од тридесет и пет војника и морнара који су плутали на помљеном главном јарболу и једру. Било је то око два сата по подне, отприлике 12 сати после несреће пароброда „Беркенхед“.

Од укупно 638 путника који су кренули из Симонстауна код Денџер Поинта је настрадало 445, а спасло се свега 193.

Пред поморским судом у Портсмауту одржано је суђење несталом капетану брода Роберту Семонду. Окривљен је да је пловио сувише близу обале и опасних плићака код Денџер Поинта, али му пресуда није изречена због његовог одлучног и храброг држања у спасавању људи са брода, а посебно због тога што је наредио – а то је било први пут у историји поморства – да се најпре спасавају жене и деца. После је тај обичај уведен и у писана поморска правила. У историју војног поморства је, као изузетан пример војничке дисциплине, храбрости и жртвовања јачих за спас слабијих, ушао и пример Шестог пешадијског пука који је у строју, у ставу „мирно“ отишао под воду заједно са својим бродом. У енглеској ратној морнарици и данас се чува успомена на легенду о „Беркенхедском строју“.

М. Б.

ПОВРАТАК ИЗ

Када је стигао у болницу, Мари Браун није дисао, срце му није куцало, није имао артеријски притисак и био је пун воде. Централни нервни систем му није радио, кожа је била ледена на додир, телесна температура свега 30°C

Н оћ 18. јануара није била пријатна становницима Лас Вегаса. На тај град у пустињи, чувен по својим коцкарницама, падао је густ снег, улице су биле опасно клизаве. Двадесетшестогодишњи столар Мари Браун враћао се кући с билијарског турнира.

Возио је цип улицом Вашингтон чији коловоз сече бетонирани канал широк десет метара. У нормалним временским условима вода овог потока који се улива у језеро Мид није дубља од неколико центиметара. Те снежне ноћи побеснела бујица преливала се преко обала.

Када је Браун стигао до једне раскрснице, видео је да право у њега, из супротног смера, иде комби. Окрећући хитро волан да би избегао судар, Браун је, због поледице, изгубио контролу над ципом који се заљуљао, склизнуо и преврнуо се у набујали поток. Вода га је зачас прогутала а с њим и Брауна у кабини. Из воде су вирили само точкови.

Возач комбија отишао је својим путем, и не приметивши шта се догодило. Срећом, који тренутак потом туда је прошла Сандра Торес, видела точкове преврнутог возила који су се још окретали и позвала хитну помоћ и ватрогасце. Неколи-

МРТВИХ

ко улица од места удеса звоњава телефона је у пола један ноћу тргла из дремежа ватрогасног капетана Перија Хорта. Хорт и чланови његове дежурне екипе ускочили су у увек спремно возило.

Испао кроз уже

Када су ватрогасна кола стигла до раскрснице, ту су се већ налазиле хитна помоћ и полиција. Ватрогасци су одмах разапели сигурносно уже изнад потока низводно од потопљеног ципа, а дизалицу су спустили на обалу. За то време је болничар Кертис Харпер, везан дебелим ужетом, ушао у воду.

– Има ли некога у кабини? – викнуо му је Хорт.

– Још не знам! – одговорио је Харпер.

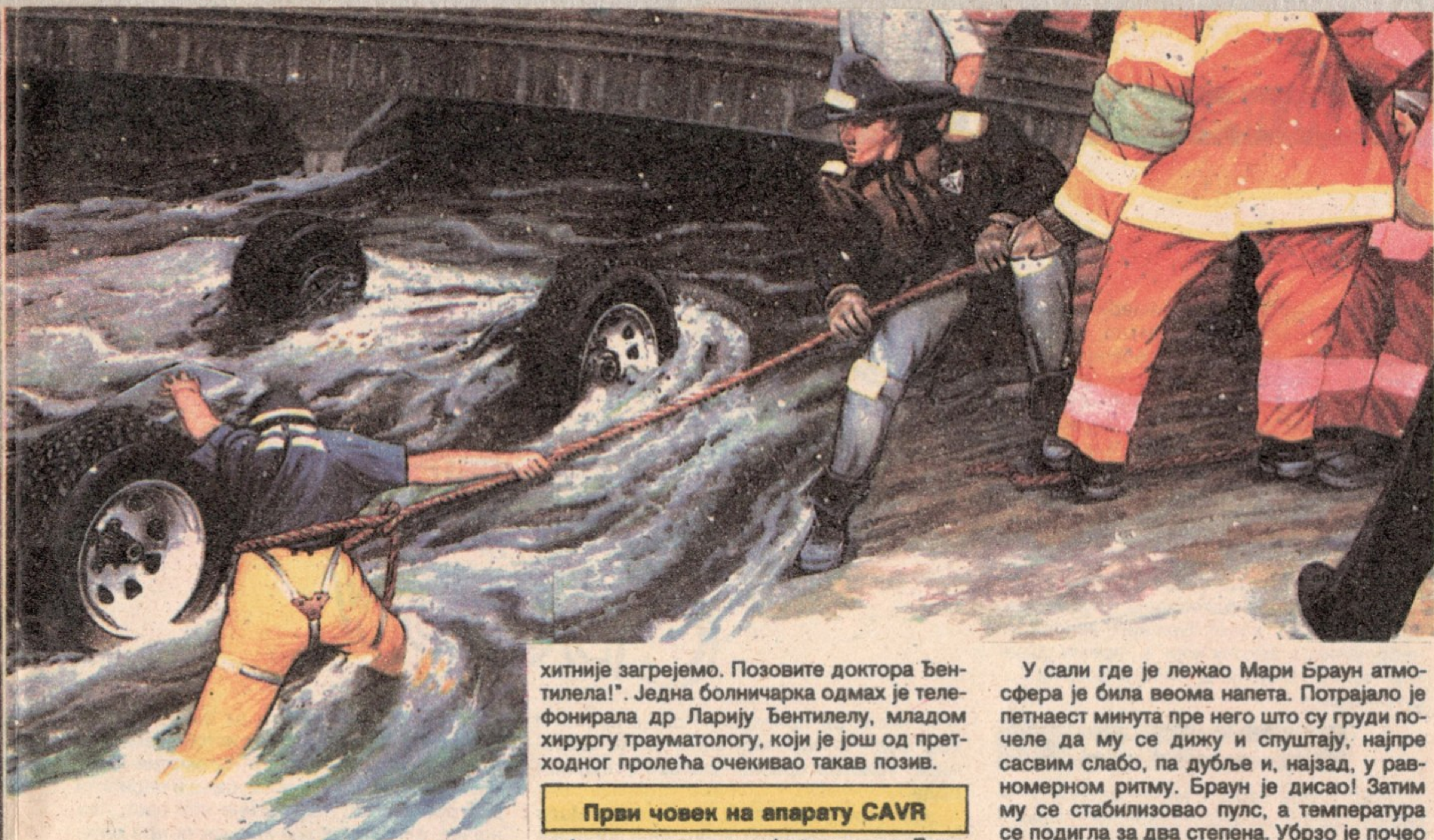
И један и други одлично су знали да је човека, или више њих, из аутомобила могла да повуче и однесе бујица.

Харпер је успео да закачи конопца за цип и дизалица је, мало-помало, почела да га подиже. Кроз отворен прозор ципа указале су се две ноге у белим патикама. Харпер се одмах загњурио и конопцем обавио беживотно тело Марија Брауна. „Вуците!“, викнуо је. Али, тело се није мицало.

Харпер се поново загњурио и видео да се уже закачило за волан. Да не би губио време, он је свој сигурносни конопца везао око Брауна и дао знак људима на обали да почну да их вуку. Ишло је веома споро и за Харпера страшно заморно јер

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

је жртва, тешка око деведесет килограма, била пуна воде.

Оног часа када су Брауна, најзад, успели да подигну до обале, његово беживотно тело исклизнуло је из ужета. „Господе, хватајте га!“, викнуо је болничар Харпер. Пери Хорт се без размишљања бацио у поток, дочекао тешко Брауново тело и чврсто га обухватио својим ногама. Затим се ухватио за сигурносно уже. „Брзо, нећу издржати!“, довикнуо је људима на обали. За тренутак је изгледало да ће ова несрећа однети два живота.

Ватрогасци су полетели према сигурносном ужету и више руку испружило се према исцрпљеном капетану Хорту. „Ту је, испод мене, између мојих ногу!“, рекао им је он. Ватрогасци су извукли тело и предали га болничарима који су га сместили на носила, убацили у кола хитне помоћи, укључили сирену и појурили према болници.

Умреће нам!

Упркос надљудским напорима лекара и болничара који су у колима хитне помоћи дали све од себе да га врате у живот, Мари Браун, када је стигао у болницу, више није дисао, срце му није куцало, није имао артеријски притисак и био је пун воде. Централни нервни систем није му радио, кожа тамноплаве боје била је ледена на додир, телесна температура само 30,5°C.

Доктор Бари Фишер и његова трауматолошка екипа бацили су се на посао. Пошто су Брауну обезбедили вештачко дисање, умотали су га у електричне покриваче и инфузијом му дали топлу течност. Његова телесна температура и даље је падала. Болничари су му топлим водом испрали стомак, бешику и трбушну дупљу. Температура му се, за само неколико минута, спустила за још један степен.

„Умреће нам“, рекао је др Фишер, „једини начин да га извучемо је да га што

хитније загрејемо. Позовите доктора Ђентилела!“. Једна болничарка одмах је телефонираола др Ларију Ђентилелу, младом хирургу трауматологу, који је још од претходног пролећа очекивао такав позив.

Први човек на апарату CAVR

Још на почетку каријере доктора Ларија Ђентилела прогонила је мисао на бројне пацијенте којима није било спаса јер лекари нису успевали да им довољно брзо загреју крв. Хипотермију или пад телесне температуре изазива дужа изложеност хладноћи, али често и велика повреда или операција. Јаче крварење успорава метаболизам и температура пада.

Крв је могуће загрејати пропуштањем кроз кардио-пулмонарни (срчано-плућни) апарат који се употребљава приликом операција на отвореном срцу, али његова примена подразумева хируршки захват и давање антикоагуланта за спречавање згрушавања крви. Ово најчешће није ни довољно брзо ни успешно код пацијената с тешким повредама који су изгубили много крви.

Доктор Лари Ђентилело је, посматрајући грејач крви за трансфузију, помислио да би он, уз извесно време, могао да се употреби и код жртава хипотермије с тим што би само срце пацијента служило као пумпа апарата. Прототип таквог апарата је, према његовим упутствима и нацртима, а под покровитељством Медицинског факултета у Мајамију, и направљен. Назван је скраћеницом CAVR (Continuous Arterio-Venous Re-warming – непрекидно загревање артерио-венске крви).

Први пацијент на коме је прототип CAVR-а испробан био је Мари Браун. Његови родитељи су дали и потписали свој пристанак. Мари је, када је дошао у болницу, практично већ био мртав и времена за премишљање није било.

Жив, засад

Мирно и брзо др Ђентилело је увукао катетер у једну артерију Браунове леве бутине и још један у вену десне и укључио апарат. Његов CAVR загрева крв до температуре од 38,8°C проводећи је кроз алуминијумске цеви потопљене у врелу воду. Срце је први орган до кога, струјећи кроз тело, стиже тако загрејана крв.

У сали где је лежао Мари Браун атмосфера је била веома напета. Потрајало је петнаест минута пре него што су груди почеле да му се дижу и спуштају, најпре сасвим слабо, па дубље и, најзад, у равномерном ритму. Браун је дисао! Затим му се стабилизовао пулс, а температура се подигла за два степена. Убрзо је почео да помера и прсте, и то да би се ослободио игала у својим бутинама.

У року од једног сата кожа му се смлачила, крв му се нормално згрушавала, имао је температуру 37°C и био је жив, засад. Тачније речено, вратио се из мртвих. Али, то још није значило и да ће остати жив.

Када су у Маријеву собу пуштени његови родитељи Ричард и Иве Браун и његових пет старијих сестара, он је лежао без свести, његовим плућима претила је тешка инфекција, бубрези су му отказали. У животу су га одржавали челична плућа и дијализа, поступак за пречишћавање крви када затаје бубрези.

Мари, помери палац!

Чланови породице нису се мицали од његовог узглавља осим што је мајка једног јутра однела колаче ватрогасцима и захвалила им што су јој спасли сина. Ватрогасци су били веома дирнути јер је права реткост да им спасени или чланови њихових породица икада захваљују.

Првих десет дана стање Марија Брауна било је крајње критично. Онда је кренуло боље. Пребродило је инфекцију плућа, температура му се спустила на нормалу, бубрези су преузели своју функцију. Петнаест дана након удеса др Ђентилело је хтео да процени његове евентуалне могуће повреде.

– Мари, помери палац! – рекао му је.

Сви у соби упиљили су се у Маријев палац. И, палац се померио.

– А сада подигни два прста! – наставио је др Ђентилело.

Два прста су се подигла. Мари је и чуо, и схватао, и радио све што се од њега тражило!

Данас је Мари Браун сасвим опорављен. На несрећу га подсећају повремени болови које је научио да не примећује. Живахан је као и пре удеса и смисао за хумор није га напустио.

Бојана Дожић

ПОШТУЈ
ОЦА
И
МАТЕР
СВОЈУ

Ернест Сетон Томсон, амерички писац и цртач који је, вероватно, обогатио и ваше детињство својим делима „Дивље животиње које сам упознао“, „Дивље животиње у завичају“ и многим другим, написао је и књигу „Десет заповести у животињском свету“. У њој он износи запажања о извесним етичким правилима којих се животиње придржавају да би сачувале групу, јато, стадо или чопор, заштитиле младе и на извешан начин контролисале парење и доношење потомства на свет. Та правила које је донела мајка природа одговарају, грубо узевши, неким од десет Божијих заповести набројаних у закону који је, према „Светом писму“, Мојсије добио од Бога на Гори синајској.

Ожалошћени удовац

„Поштуј оца свога и матер своју...“ гласи први део 5. заповести Мојсијевог закона. Младе животиње слушају своје родитеље.

„Не убиј“, каже 6. заповест. Мало је животиња које ће починити убиство усмрћу-

јући неког од припадника своје врсте. И код људи та заповест значи да је забрањено убиство припадника свог, људског рода.

„Не чини прељубе“ 7. је заповест. Мада су многе од крупнијих животиња полигамне, ниједна од њих није промискуитетна, то јест не пари се с ким стигне (и кад стигне). Неке животињске врсте имају чак више стандарде од људи. Одгајивачи животиња са скупоценим крзном открили су,

Вране и преријски пси одржавају права суђења преступницима из своје средине. Кривац може да буде ослобођен, кажњен или прогнан

на своју велику жалост, да се мужјак лисице увек пари са једном истом женком и тако од њих нема много потомства. Дивље гуске познате су по љубави и верности до гроба: ако гусану угине или настрада женка, он ће до краја живота остати ожалошћени удовац, а и гуска остала без

мужјака више неће себи потражити брачног друга.

„Не кради“ — забрањује 8. заповест. И животиње поштују закон против крађе. Веверице, на пример, никад неће опљачкати оставу друге веверице. Кад моћна ласица својим нарочитим мирисом обележи место где је нагомилала храну, нико од њене врсте неће ни покушати да је се домогне.

„Не сведочи лажно...“ 9. је заповест о коју животиње, пошто имају само најосновније облике споразумевања, и не могу баш често да се огреше. Али, сваки ловац зна да пси изгоне из своје средине пса који их је неколико пута навео на лажан траг.

Крај лозе

За непоштовање реда и закона животиње бивају кажњене и та казна је најчешће аутоматска јер је „изриче“ и извршава сама природа. Мајка фазанка спасила је сокола и одмах је позвала себи своје потомство. Сви птићи су је послушали сем једног. Соко га је зграбио и однео. Казна,

дакле, није дошла од мајке фазанке већ од мајке природе.

Један разјарени биво прекршио је заповест која забрањује убиство јер је кренуо за пораженим супарником с намером да га усмрти. Борећи се за свој живот, рањени и прогоњени биво нанео је, пре но што је угинуо, такве озледе свом прогонитељу да овај више није био у стању да се одбрани кад су га напали вукови. Један млад вук напуштао је своју вучицу у време кад би она дојила младе. То је био и крај његове вучје погане лозе јер без очеве помоћи млади нису могли да преживе. Ето, такав је закон природе или — „Божја воља“.

Међу развијенијим животињама примећено је и смишљено кажњавање. Мајка медведица, ако је њено мече не послуша, излупаће га као што и наше мајке испљускају или на неки други начин кажњавају своју децу због непослушности. Једна мрка медведица у зоолошком врту у Синсинатију, у америчкој савезној држави Охају, имала је два мечета. Једно је било послушно, а друго је упорно покушавало да је прати кад би она одлазила да потражи храну. Таква би непослушност у слободној природи највероватније била судбоносна по мече. Френк Томсон, управник зоолошког врта, записао је у свој дневник рада: „Када се то први пут догодило, она га је нежно отерала од себе и приморала га да се врати у јазбину. Приликом његовог другог покушаја она га је добро испрашила по туру и заувек га одучила од непослушности.“

Препредени дабар

Дороти Ричардс, надзорница једног резервата за даброве у близини Догевила, у држави Њујорк, имала је међу својим питомцима и једног препредењака кога је прозвала Пук. Када је она хранила своје штићенике, Пук би скочио у реку и ударао по води својим репом — међу дабровима знак за опасност. Сви остали даброви манули би се хране и поскакали у воду да се спасу, а Пук би се вратио до надзорнице и, пре но што би остала његова сабраћа открила превару, сит се најео. Дизање лажне узбуне веома је опасно у животињском свету и због тога су остали даброви, после више пута поновљеног варања, сви заједно навалили на Пука и толико га „истукли“ да више никад није чак ни покушао да их обмане. Вране и преријски пси одржавају права суђења преступницима из своје средине. Читава група окружи оптуженог да би, после подуже дискусије, преступник био ослобођен, кажњен на лицу места или прогнан.

Прогонство је у животињском свету честа казна за „лоше момке“. То је судбина силеција међу слоновима, старих носорога намћора које њихови сродници више не могу да трпе, као и горопадних горила. Пуковник Сирил Питмен, који је низ година управљао резерватом за горила у Уганди, забележио је случај једне женке која је била осуђена на изгнанство и усамљенички живот на голим и пустим падинама вулкана Микено. Кад год би покушала да се врати у групу која ју је прогнала, била је немилосрдно отерана. Питмен није успео да докучи због каквог је преступа или злочина заслужила прогонство. Највероватније се огрешила о неку од заповести које се поштују у животињском свету.

К. В.

НЕВЕРОВАТНО АЛИ ИСТИННО

Опасни морски јеж

Морски јеж је добио име по необичној грађи своје коже. Као и његови копнени сродници, он је, наиме, начичкан оштрим бодљама. Захваљујући њима, ово морско створење дугачко непуних тридесет цен-

тиметара кадро је да убије знатно већег непријатеља ајкулу.

Ајкуле често нападају и гутају морског јежа. Међутим, кад се једном нађе у трбуху ајкуле, морски јеж надува своје бодљикаво тело као балон. Бодље продиру кроз стомак ајкуле и просецају рупу на њеном телу кроз коју јеж затим мирно исплива остављајући смртно рањену неман.

Илустрација Душан Павлић

Звонко
Богдан
на
северу
Бачке

МОЈЕ ПЕСМЕ - МОЈИ СНОВИ

**Од новца који је
добрио за своју
најпознатију
песму „Еј, сала-
ши, на северу
Бачке” Богдан
је купио расно
ждребе и пот-
пуно се посве-
тио коњичким
тркама**

Звонко Богдан и данас пева. Пева лепо, али ретко, појави се три до четири пута месечно, тек колико да заради за пристојан живот породице. Иза себе је оставио око тридесетак својих песама и педесет три године живота. У животу је вазда певао, а у својим песмама осликао Војводину и Буњевце.

Буњевци су му род рођени, а коњи и салаши његова душа и срећа, стварност и машта. Био је сиромашно дете наомак Сомбора, гледао је гиздаве коње, кићене сватове, тамбураше...

За коњску главу бржи: Звонко Богдан у сулкама са белим точковима

Прошле су године, али нису минуле успомене. Успомене је оживео у песмама.

Певао је Звонко Богдан, сит се напевао и за себе и за народ. Није пустио корење у Београду. Године труда, али није ишло.

Од 1979. живи у Суботици.

Рече један чичица: „Он на хиподрому само што не спава!”

Песме су певачу донеле славу. Звонко Богдан је бата-

лио славу. Истина, тврдити да није зарадио на певању исто је што и веровати да је Земља четвртаста. Богаташ, међутим, није постао. Поред породичне куће у Суботици, има и једну кућицу од две просторије са двориштем и шталом педесетак метара од хиподрома. Све скупа ни принети имућном човеку.

У дворишту две сулке, а у штали четири бокса, у сваком по један коњ за касачке трке.

Изнад врата исписано кредом: Август, Далиса, Електрон, Мелика. Пети коњ са именом Адонис је на другом месту.

Шта то ради Звонко Богдан чијим песмама данас готово свака тамбурашка банда у Војводини започиње свирку?!

— Радим оно што сам одувек желео: бавим се коњима! Додуше, некад сам само осећао љубав према њима, а сада сам и професионалац, тренирам касаче и учествујем на тркама! Почео сам још 1974. са својим коњем који се звао Диктат, купио сам га од Јове Радовановића из ПИК „Тамиш” из Панчева. После две године коњ је постао најбољи трогодац бивше Југославије. Када је напунио пет година, продао сам га у Бечу. А купио сам га кад је био ждребе и платио га од свих тантијема које сам добио за песму „Еј, салаши...”. Било је то тада око две и по хиљаде немачких марака, велики новац! За њега сам у Бечу добио око 10 хиљада марака, таман да платим трошкове трогодишњег одржавања на београдском хиподрому где је боравио.

Звонко Богдан је тада живео у скромном собичку у Паштровићевој улици, тик уз београдски хиподром. На себе је полагао колико се морало, на коња све. На хиподро-

КАКО УНИШТИТИ ПЛАСТИКУ

Ако нешто не измислимо, затрпаће нас пластична амбалажа — закључили су сви, а

научници и прионули на посао да измисле како да изађу на крај с баченим кесама, флашама, чашама...

Пластичне масе неуништиве су из три разлога.

Њихови молекули врло тешко реагују на друге хемијске материје. На пример, полиетилен од кога се праве кесе за ђубре, шприцеви за једнократну употребу или боце за разне напитке, састављен је и од ланаца угљеника и водоника што практично значи да нема шансе за хемијску реакцију или биохемијску разградњу.

Затим, исувише чврста грађа пластичних маса спречава хемијске материје или бактерије да се увуку и одиграју улогу уништитеља изнутра.

Најзад, присуство таквих материја као што је флуор нај-

чешће ствара електронску брану која онемогућава производњу нових молекула односно разградњу.

Упркос свим овим препрекама, научници широм света раде на томе да створе пластичну масу која би биолошки била разградљива и то на тај начин што јој додају материје

које бактерије обожавају — **амидон** на пример. Таква пластика је много осетљивија, лакше се хемијски разграђује и брзо претвара у прах. Друго решење састоји се у томе да се пластици додају адитиви који ће у њој створити пукотине и тако је учинити рањивијом на спољне утицаје.

Нажалост, засад важи правило: што је пластика квалитетнија, теже се разграђује.

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

му је био по читав боговетни дан. Увече на певање у хотел „Унион“.

— Коњичке трке у свету су незамисливо уносан посао, новац пристиже од кладионице, а кладионица живи од добрих коња који учествују у трци. То као прво. Као друго, на цени су галопске трке, коњ и цокеј и народ скаче на ноге. Касачи, међутим, вуку сулке, колица са два точка, а у сулке може да седне ко жели, наравно, кад се обучи и испече занат, није то баш тако просто, то је, веровали или не, читава наука! Зато су то трке аристократије. Е, ја сам почео тако што сам себи рекао да наука има да се изучи!

Пресудне потковице

Тако је певач Звонко Богдан, путујући по свету, држао концерте за наш свет и истовремено читао новине и извештаје са касачких трка, куповао литературу, разговарао са стручњацима. За себе тврди да је постао најбољи познавалац касачких коња и трка у постојећој Југославији. За Американце, Французе и Швеђане тврди да су најбољи у томе.

Своје коње нема. Они које држи у штали, њих пет, припадају различитим власницима. Они су му их предали на бригу, негу, увежбавање и обавезали га да са њима учествује на тркама. Истини за вољу, немогуће је да се догоди да се у истој трци нађу два коња из његове тренинг-ергеле јер нису истог квалитета. У једном такмичарском дану може да се одржи неколико касачких трка, али се за сваку разврставају коњи приближно сличних тркачких могућности. Квалитет се одређује на основу броја награда које је коњ освојио, новчаног износа тих награда и, наравно, старости коња.

Пошто је Звонко Богдан и тренер и такмичар свакодневно проводи по жежи, киши, или снегу више од пола дана са коњима на хиподрому. Уз то, после тренинга коња отимари, храни, поји и лежи. И поткивање је његова обавеза. За све то добија од власника месечно 60 марака по коњу. Као такмичар, пак, дужан је да за трку припреми своје сулке и опрему за коња (ам, штитнике, жвале и оглаве) и нарочито потковице. Избор сулки (лаке, средње или тешке) такође је ствар његове процене као и врсте потковице јер ни два коња немају исте! У случају да коњ освоји награду у трци, она се дели на три дела: власнику припада половина новца, Звонку као такмичару 40, а шталском момку 10 процената.

Храну за коња, све док се налази код Богдана, обезбеђује власник коња.

— Мирне душе тврдим да сам све ново у касачким коњичким тркама што се данас види на нашим хиподромима управо ја донео из света! На

пример, баланс коња за време трке веома је важан, а потковице су пресудне. Е, када сам се ја латио да их обликујем и одређујем њихову тежину, а затим да сам поткивам коња пред трку, сви су ме гледали као чудо. Затим, опрема, и она и те како утиче на баланс! Па, сулке!... Нисам открио Америку, али њихова величина мора идеално да одговара могућностима коња. Иначе, средње су тешке око 20 килограма.

Све у свему, полетно ће Звонко Богдан да устврди да одржавање коња касача стаје власника 250 немачких марака месечно. А добар је ако од новчаних награда освојених у тркама покрије трошкове одржавања! И ту настаје мука: на нашим хиподромима прва награда за касаче једва да досегне четири хиљаде динара! Очајно мало! Осим тога, коњи почињу да се такмиче тек са две године...

Звонко Богдан сада је у стању да непогрешиво купи добро ждребе, будућег касача. Вели, потребно је познавати 40 тачака на ждребету. А првокласан касач вреди око 20 хиљада марака.

Легенда звана Леголас

Ждребе је расно ако потиче од родитеља тркача. Доласком на свет добија потврду, сопствену личну карту са свим подацима, баш као и човек. Предлог имена даје власник и оно мора да носи почетно слово имена мајке. Коњички савез Југославије прихвата предлог или га одбија и сам одређује име, а одређује ново ако већ постоји или је постојао коњ истог имена.

Певао је и пева Звонко Богдан о осам тамбураша са

Петроварадина, о „нидељи када дође“, о вранцима и мрковима, али је посветио песму и једном одређеном коњу, чувеном Леголасу. Био је у Шведској на концертима и чуо за нашег човека Марка Анића, пореклом из Славоније, који се у Шведској обогатио на преради мяса. Анић је још раније купио ждребе за трке које није много обећавао. Међутим, Леголас је у тој години, односно 1983, постао шампион Шведске. Хајде то, али први пут у историји те земље проглашен за спортисту године уместо човека! Коњ је постао легенда, оличење лепоте и памети „коњског света“, речју — слудео је Швеђане. Звонко Богдан је посетио Анића да би видео прелепу животињу и на повратку у Југославију у возу је „срочио“ песму посвећену Леголасу. Снимио ју је у Продукцији грамофонских плоча РТС у Београду на сингл формату и послао Анићу. Швеђани су је свакодневно слушали на радио-станицама. Проглашена је за најлепшу песму која је икада посвећена животињама!

Звонко Богдан нема салаш.

— Немам! Убих се објашњавајући да није моје оно дивно имање са ђермом где је новосадска телевизија снимала музичку емисију у којој учествујем са домаћим коњима и чезама! То, брате, припада пољопривредном добру „Ада“ из истоименог места. Обукли ме, нафракали, па ја испадох богаташ у сеоском рају!

Из његовог дворишта са шталом и кућицом управо је одлазио расклиматани камион натоварен балама сена.

Миленко Тодоровић

ЈЕДНОМ ОДМРЗНУТО — ЗАУВЕК ОДМРЗНУТО

Док се кувањем убије највећи број клица, хладноћа само зауставља размножавање бактерија и деловање ензима који изазивају труљење. Чак ни на -20°C није заустављено распаѓање намирница и умањивање њихове вредности. Тако је бутер замрзнут неколико година ужегао, а месо оксидирало, потамнело. Ако температура почне да расте, процес се убрзава. И најмање загревање, једном

започето, изазива стварање течних „цепова“ где се одвијају токови разградње: за че-

тири сата на температури од 25°C број клица од 1000 може нарасти до 500.000 по граму!

Илустровао Растко Ђирић

Неконтролисано одлеђивање има такође погубан утицај на хранљиву вредност намирница. Ако је одлеђивање сувише брзо, стварају се велики кристали који цепају опне ћелија и мењају квалитет производа. Да се то не би десило, никако не треба прекидати „ланац хладноће“. У већини европских земаља замрзнути производи чувају се до продаје на температури испод -18°C , док их већина произвођача држи на -30°C . Дешава се, међутим, да их у неким продавницама чувају на много вишој температури, а није реткост видети по самоуслугама полуотворене хладњаке или витрине.

Код куће увек треба проверити јесу ли врата фриза чврсто затворена и да ли је температура испод -18°C .

ПОЛИТИКНИ

ЗАБАВНИК

РАСКОШНИ САТОВИ НАШИХ КРАЉЕВА

У јединственој збирци скупоцених сатова славне швајцарске фирме „Патек Филип”, у којој се чувају највреднији примерци које је та фирма произвела током свог постојања, налазе се и три џепна сата која су припадала нашим владарима. Александар I, краљ Србије, у време своје женидбе Драгом Машин наручио је код „Патек Филипа” џепни сат од злата. С лица (1), сат је био украшен портретом краља, а с наличја (2) портретом краљице. Краљ је приказан у гардијској униформи, са лентом и звездом Ордена Милоша Великог и са неизбежним цвике-ром на носу, а краљица у ружичастој хаљини, са брилијантском дијадемом и огрлицом и такође са лентом Милоша Великог, звездама истог Ордена и Ордена белог орла. Може се претпоставити да је овај сат припадао самом краљу, док је други џепни сат из исте колекције био можда наручен за краљицу. Направљен је од ружичастог и жутог злата, са рељефним биљним мотивом и изразито је „женствен”.

Трећи џепни сат из ове збирке означен је као поруџбина југословенског краља Александра I, али се чини да његова ви-

шебојна декорација, обиље цветова руже и различка изведених у најфинијем емајлу и свеукупна композиција украса потпуно одударају од менталитета овог краљевског војника. Вероватније је да је сат био наручен као поклон некој женској особи, можда краљици Марији или краљевој сестри, великој кнегињи Јелени Романовој.

Своју заслужену славу фирма „Патек Филип” достигла је још 1851. године када је на Светској изложби у Лондону лепотом и квалитетом својих производа освојила срце (и новчаник) краљице Викторије. Тада је „Патек Филип” постао званични часовничар британског Двора, а тиме и привилегована компанија међу европским мајсторима часовничарског заната. Тако је крунисан подухват двојице чудних партнера.

Гроф Антони де Патек био је полски официр и избеглица од руске управе у Пољској, који је уточиште нашао у Женеви, европској престоници часовничарства. Опчињен сатовима и њиховим механизмом, Де Патек се бацио на изучавање заната и постао угледни и цењени власник часовничарске радионице. За разлику од

њего, други партнер – Адријан Филип – био је од ране младости професионални часовничар и проналазач спиралне опруге као битног елемента сатног механизма. Године 1845. ова двојица ентузијаста наша су се око заједничке идеје: створити најлепше и најпрецизније сатове на свету! У пет година, које почетак њиховог партнерства деле од тријумфа у Лондону, „Патек Филип” успео је да освоји тако имућне и избирљиве клијенте као што су шпанска краљица Изабела II и бразилска царица Тереза.

Муштерије „Патек Филипа” нису биле само крунисане главе, већ и велики ствараоци као Вагнер, Чајковски, Толстој, Прокофјев, Ајнштајн, Марија Кири или Радјард Киплинг. Њихови сатови, који су се нашли у малом музеју фирме захваљујући жељи да се откупи, када је могуће, оно најбоље и најлепше или највредније што је фирма „Патек Филип” произвела, нису само сведочанства богатства и моћи некадашњих власника тих ремек-дела часовничарства и јувелирства, већ и својеврстан споменик духа својих творца и власника, као и времена у коме су настали.

Д. А.

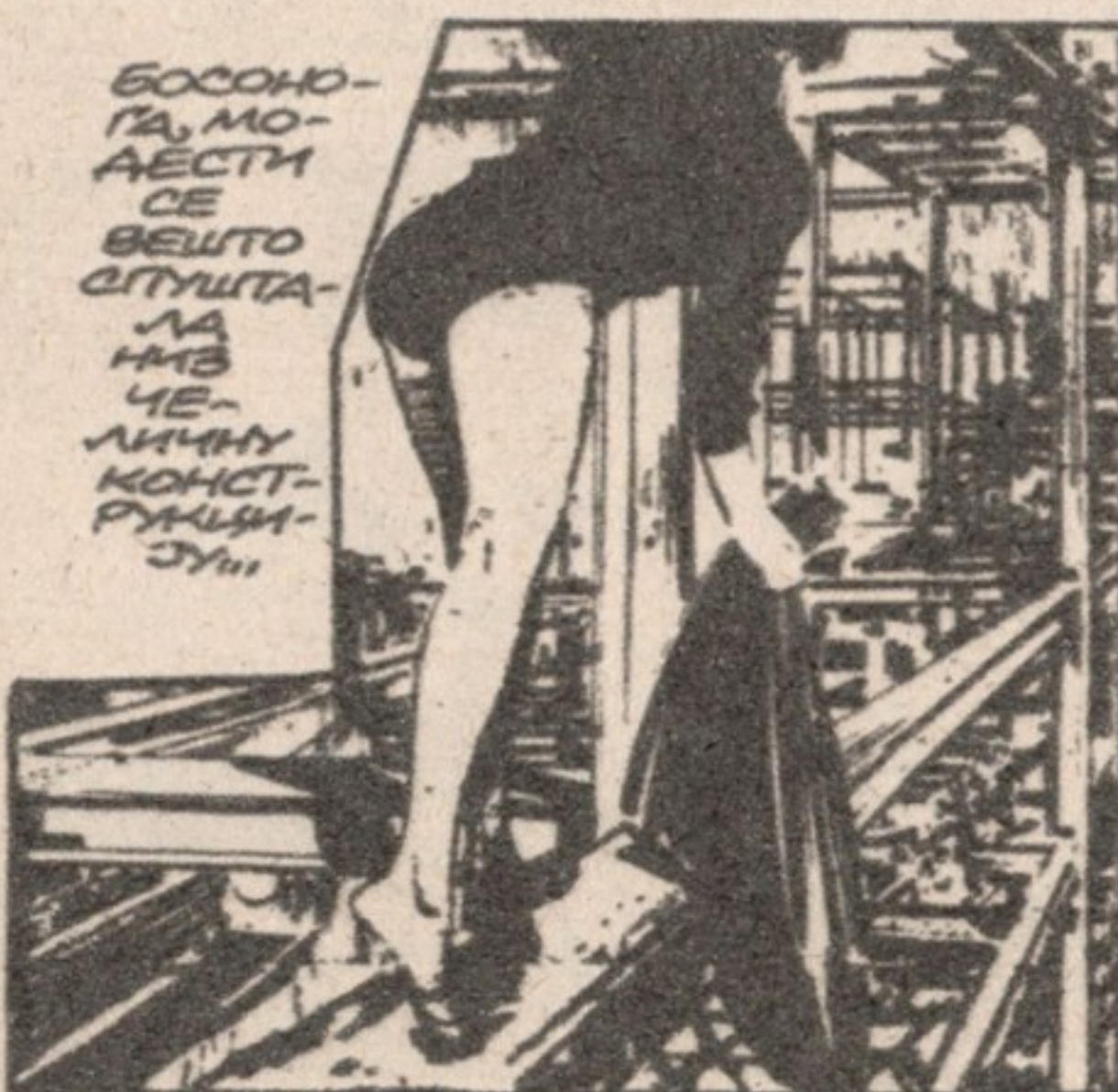
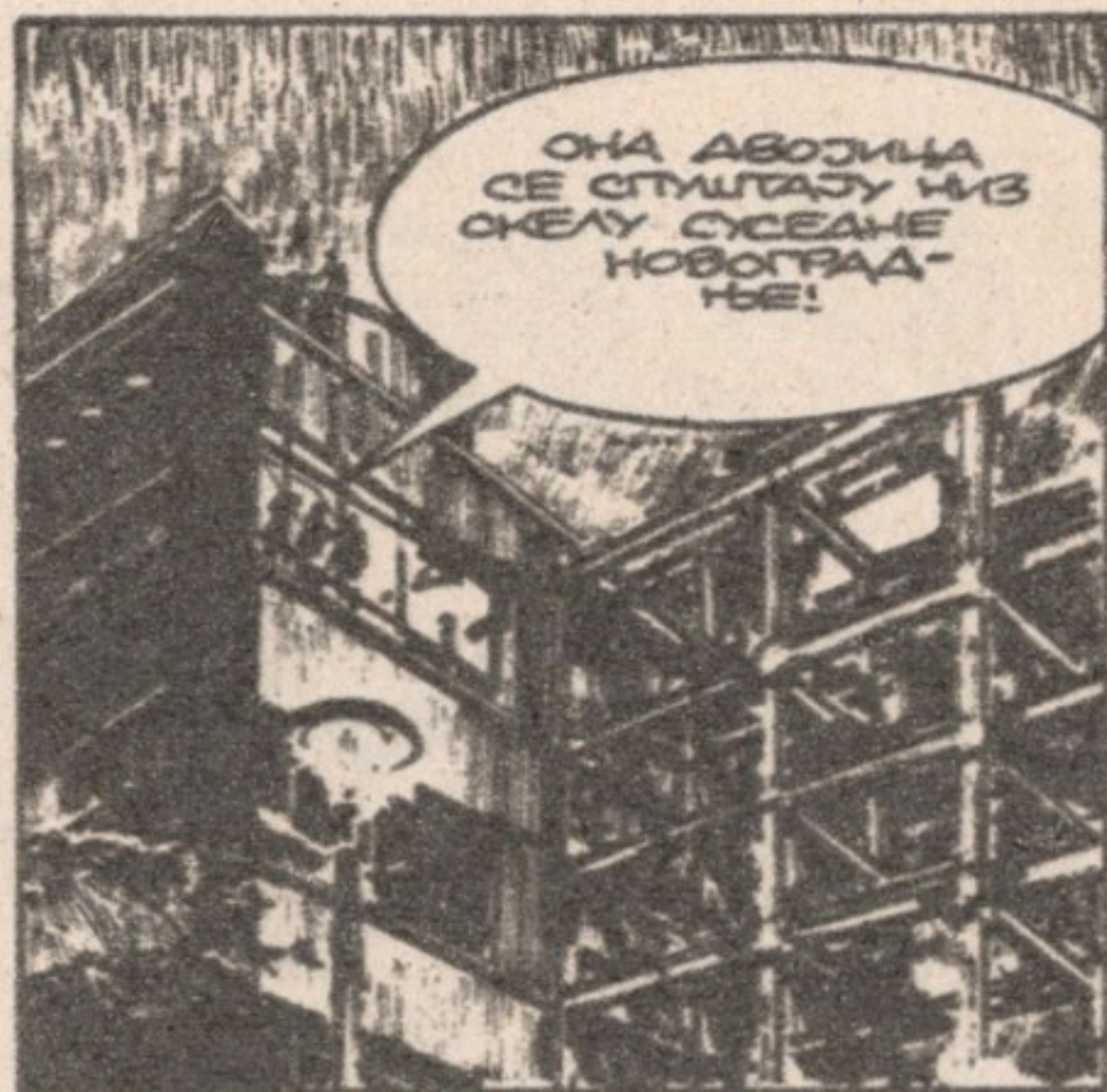
МОДЕСТИ БЛЕЈЗ Паклена моћ Ребеке Дрејк

II ДЕО

ПИСАЊЕ: ПИТЕР О'ДОНЕЛ

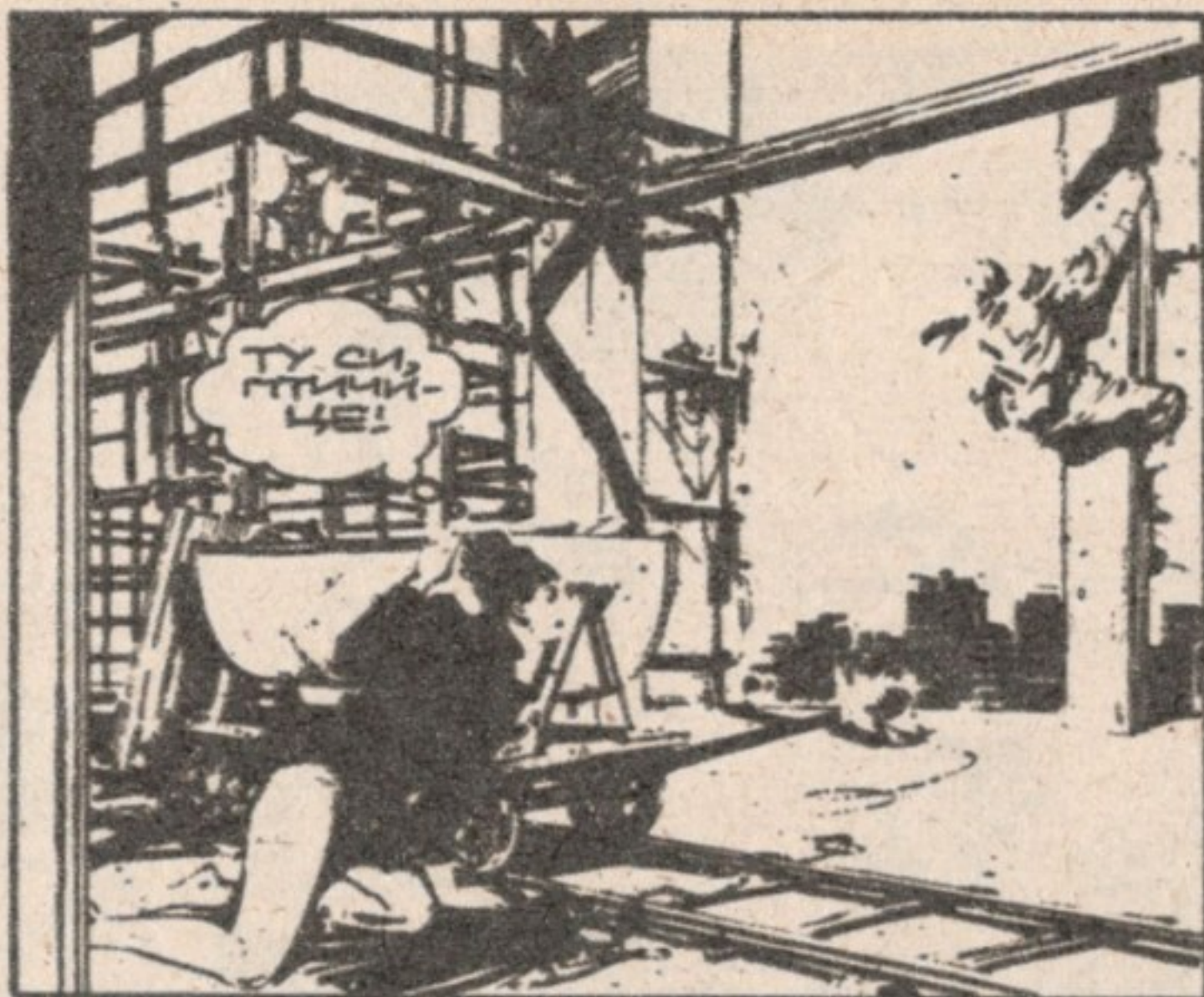
ЦРТА: ЏИМ ХАЛДВЕЈ

У СТРАХУ
АА ЈОЈ
ЗАКОВАЦ
НЕ ПОСЕГНЕ,
ОДЛУЧНО
СЕ СТУПИЛА
НИЗ МЕТА-
ЛУ ШИПОВ

ТУ СИ,
ПТИЧИ-
ЦЕ!

СА ДРУГЕ
СТРАНЕ, ВИДИ
ПАРВИН
ЈЕ МОТРО
СВОГ ПРО-
ТИВНИКА!!!

ТАКО!
ЛЕПО СИ
СЕ НАМЕ-
СТИО!

ОВО ТИ
ЈЕ ЗА ЧЕМ,
НИШТА-
РИЈО!

ААА!

МРТВО ДЕЛКОВО ТЕЛО
СТРОГОШТАНО СЕ НА СЕВУ,
ТАРАТОВИ ЈУЖИ СУ ПРИ-
ТМЛИЛИ!!!

ЈЕААА
ЈЕ СРЕ-
БЕН!

ОВО ЈЕ
ТРЕЊУ-
ТАК!

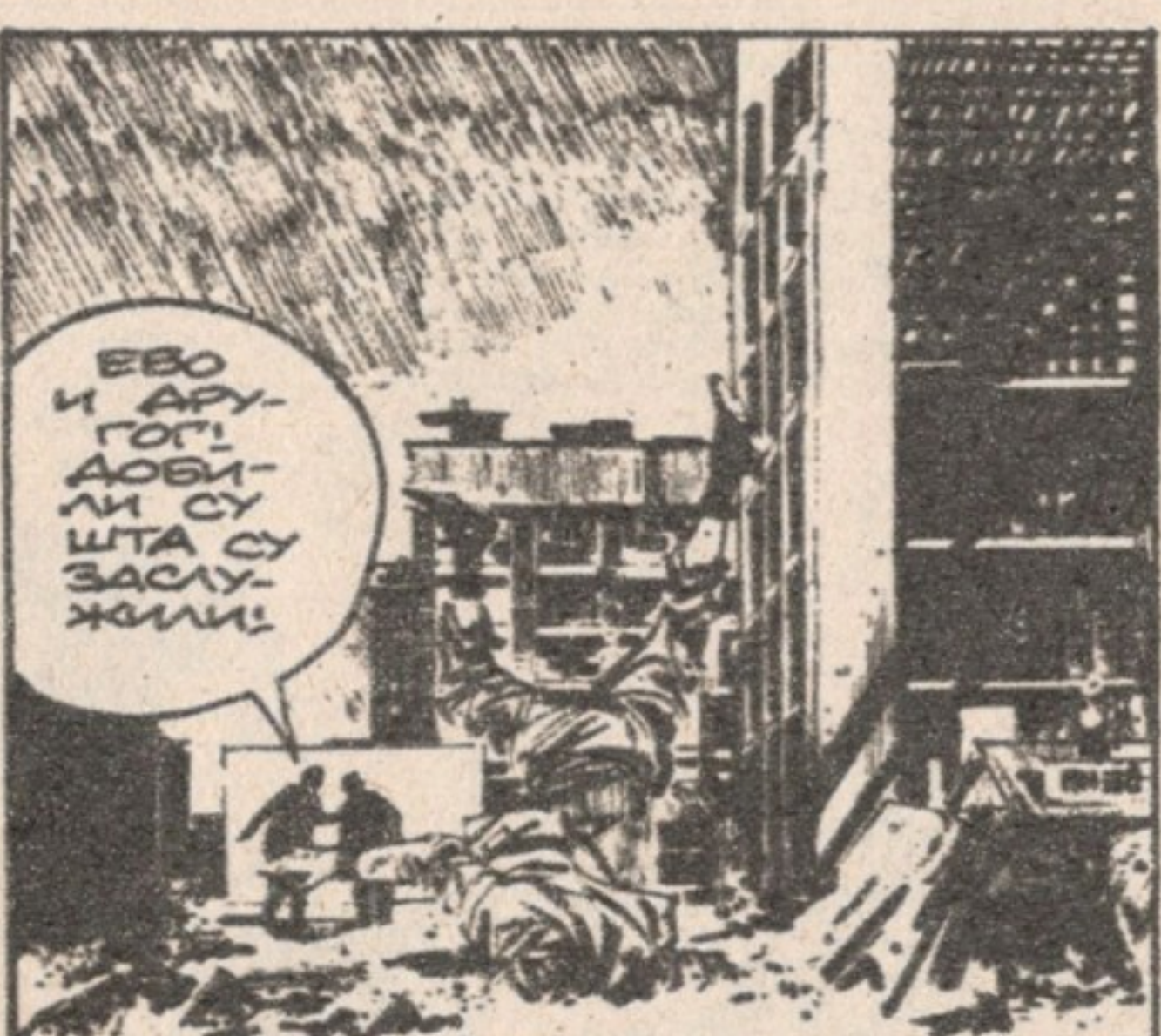
МОДЕСТИ
ЈЕ ДОКВАТИ-
ЛА КОНОПЦА
ЗА КОЈИ ЈЕ
БИЛА ВЕЗАНА
КОДА!!!

КААА СЕ
ГОРАДИ
ЗАКОРА-
ЧНО
ПРЕКО
КОНО-
ПЦА!!!

АААХ!

ЕВО
И ДРУ-
ГО!
ДОБИ-
ЛИ СУ
ШТА СУ
ЗАСТУ-
ЖИЛИ!

УКЛОНИ-
ТЕ ВИДИ-
ЈЕВ НОЖ!
ОСТАЛО
НЕКА ОБА-
ВИ ПОЛИ-
ЦИЈА!
ИДЕМО,
МОМЦИ!

А ЧЕТИРИ
СПРАТА
ИЗНАД!!!

ХЕЈ!
ШТА ТИ
ЈЕ, ПРИМ-
ЦЕЗО?
СВЕ ЈЕ
ГОТО-
СО!

НИЈЕ!
ТРЕБА ДА
КАЖЕМ
СТАРОМ ША-
ЛОУ ЗА
ЧЕТИ!

СУТРАДАН, У БРВНАРИ
РОЧЕРА ШАЛОНА...

РУКА СЛЕПОГ ЧОВЕКА
СПУСТИЛА СЕ НА
МОДЕСТИНО РАМЕ...

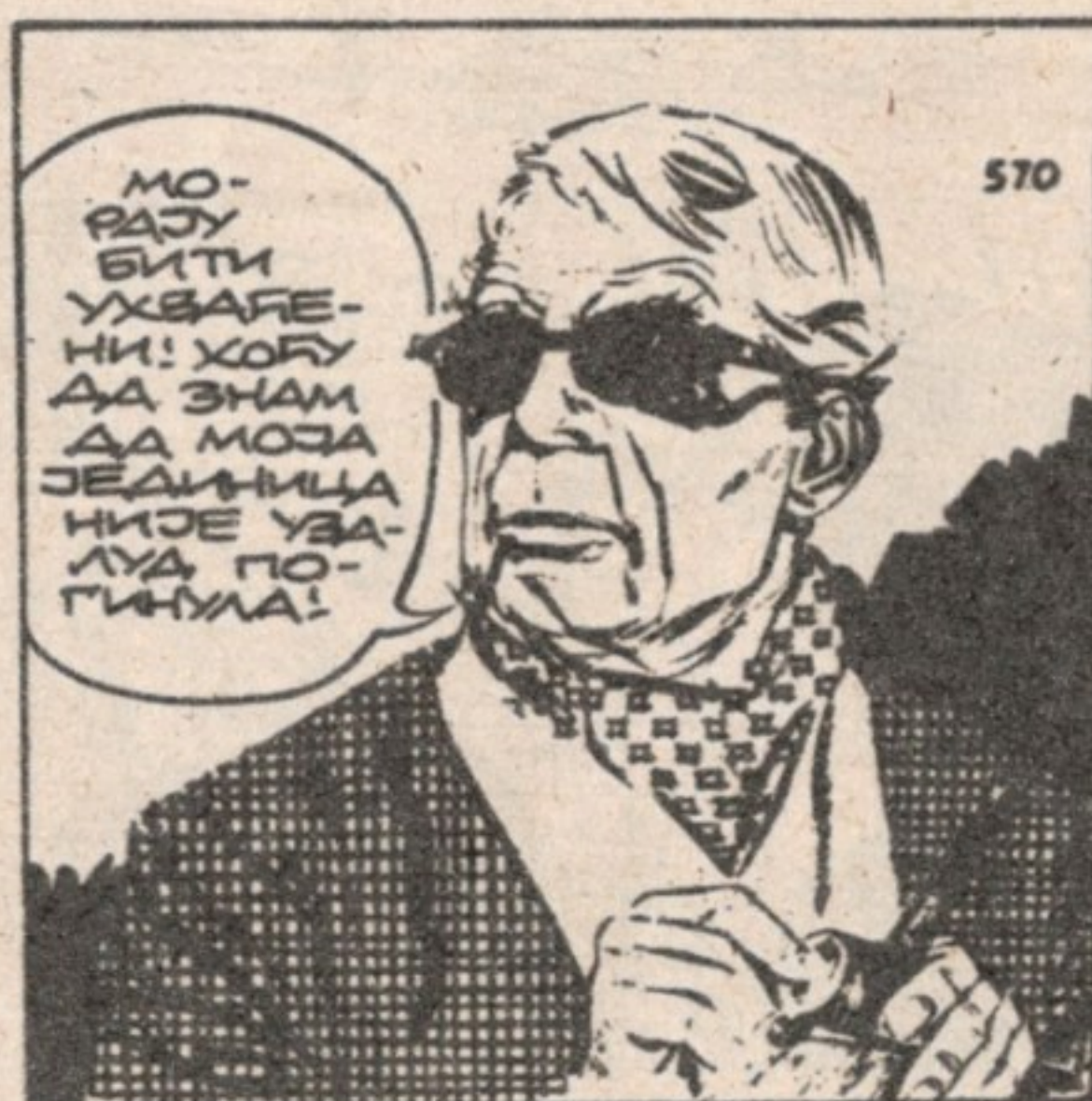

ОПРОСТИТЕ,
МОЛИМ ВАС...

АИ,
ТО ЈОЈ
ЈЕ БИЛО
ПРВИ ЗА
ДАТАК!

ОБАВЕСТИТЕ
МЕ ЧИМ НЕ-
ШТО САЗНАТЕ!

570

ПРИЦЕЗО!

ШТА
ЈЕ
БИЛО,
ВИ-
ЛИ?

ПО-
ЖУРИ
СА ОБЛА-
ЧЕЊЕМ!
ХОЋУ
ДА РАЗ-
ГОВА-
РАМО!

КАКО ДА
НАБЕМО
КОРЗОНА,
ЗАР НЕ?

571

РЕБЕ-
КА ДРЕЖК
УСПО-
СТАВЉА
БЕЗУ НА
ОСНОВУ ПРЕД-
МЕТА НЕКЕ
ОСОБЕ! ДАКЛЕ,
ПОТРЕБНО
НАМ ЈЕ НЕ-
ШТО ШТО
ПРИПАДА
КОРЗОНУ
ИЛИ ГОС-
ПОДИ
ДРЕЖК...

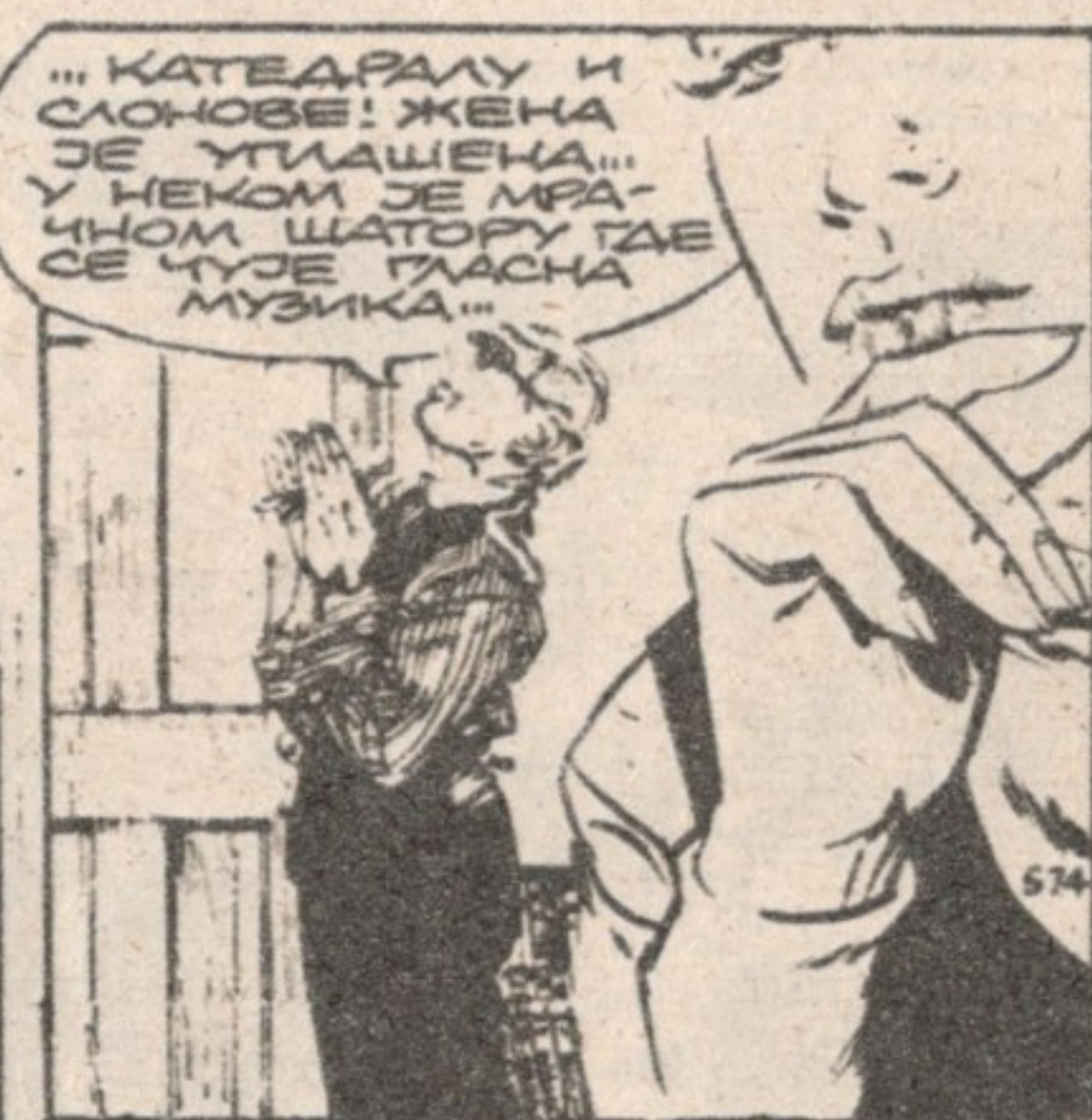

БРАВО,
ВИЛИ
ТИ СИ
ГЕНИ-
ЈЕ!
ИМАМ
РЕБЕ-
КИНУ
ОЛОВ-
КУ!

572

4

4

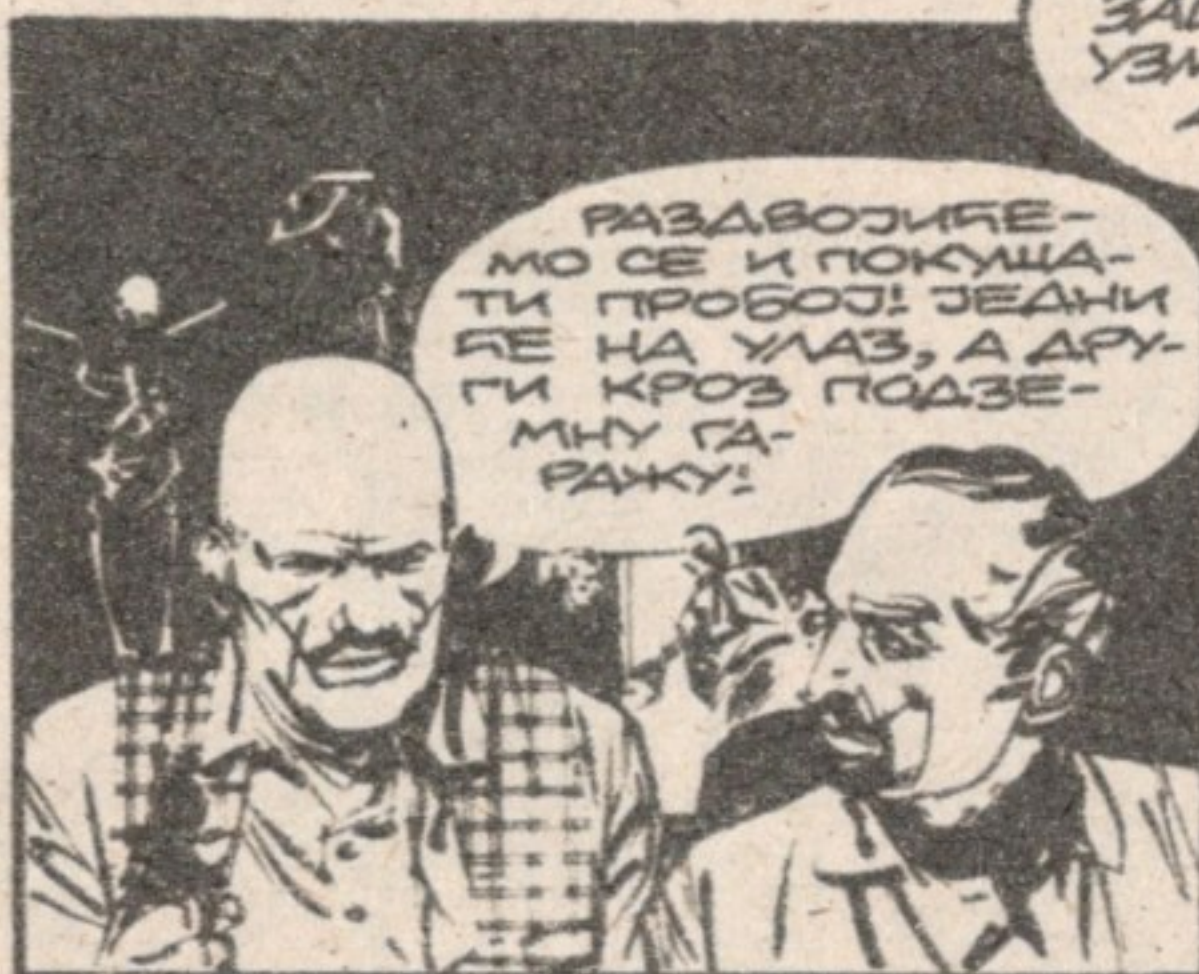

У ЗГРАДИ ПОРЕД
КУКЕ СТРАВЕ...

РАЗДВОЈИТЕ-
МО СЕ И ПОКУША-
ТИ ПРОБОЈ! ЈЕДНИ
БЕ НА УЛАЗ, А ДРУ-
ГИ КРОЗ ПОДЗЕ-
МЊУ ГА-
РАЖУ!

ШТА
ТО РАДИШ?
ЗАШТО НЕ
УЗМЕМО
АУТО?

ПА ДА
ПАДНЕМО
МОДЕСТИ
У РУКЕ!

ИСКЉУЧИТИ
СВЕТЛО! ЛАКШЕ
ЈЕ ПО МРАКУ!

ГАРАЖА
ЈЕ УТОМУ-
ЛА У
ТАМУ...

„КАКО ЈЕ
МОДЕСТИ
И ПРЕД-
ВИДЕЛА...”

ИСКЉУЧИЛИ
СУ СВЕТЛО!

ТО
ЈЕ МОЈ
ТРЕЊУТАК,
ЧЕРАКЕ!
МИ СЛЕПИ СЕ
ОДЛИЧ-
НО СНА-
ЛАЗИМО
У МРА-
КУ!

ЈЕСТЕ ЛИ
СИГУРНИ ДА
МОЖЕТЕ ДА МЕ
ВОДИТЕ?

МОГУ
ДА ЧУЈЕМ
ЧОВЕКА НА
ДВАДЕСЕТ
КОРАКА И
ДА ТАЧНО
ОДРЕДИМ
ГДЕ СЕ НА-
ЛАЗИ, МО-
ДЕСТИ!

ВИЛИ, ПРИПРЕМИ
НОЖ! КАД ТИ ГО-
СПОДИН ШАЛОН ДА
ЗНАК, БАЏОЗ! ЈА
БУ ПУЉАТИ САМО
У КРАЈЊОЈ!
НУЖДИ!

РОЊЕР
ШАЛОН
ЈЕ
ПРЕУЗЕО
ВОЂСТВО...

ТУ НЕЋЕ
СУ ВРАТА!

У
КРУГУ
ОД ДВА-
ДЕСЕТ
КОРАКА
НЕМА НИКО-
ГА! ЈА БУ
ИМ ПРВИ,
А ВИ
МЕ ПРА-
ТИТЕ!

У КРИВУАА-
ВОМ
ХОДНИКУ...

СИГУРНО БЕ
КРЕЊУТИ ОВА-
МО! ДВОЈИЦА
НЕКА ПОБУ ЗА
МНОМ, ОСТАЛИ
САЧЕКАЈТЕ!
НЕ ПАЉИТЕ
СВЕТЛО!

„КАКО
СЛЕПИ
ЧОВЕК
СЕ ОДЛИ-
ЧНО СНА-
ЛАЗИМО...”

ДВОЈИЦА
СУ ИСПРЕД
НАС НА ПЕТНА-
ЕСТ МЕ-
ТАРА...

ГОСПОДИНЕ
ШАЛОН, ПРИ-
ПРЕМИТЕ БА-
ТЕРИЈУ ДА ИХ
ОСВЕТАЛИТЕ!
ЈА БУ ДА УПО-
ЗОРИМ ВИЛИ-
ЈА!

ОВА
ДВОЈИ-
ЦА СУ
ТВОЈИ!
АЛИ БУДИ
НЕЖАН!
ПОТРЕБНИ
СУ НАМ
ЖИВИ!
НАПРЕД,
МИЛИ!

СНОП
СВЕТА
ЈЕ ЗА-
СЛЕПНО
ЗЛИКОВ-
ЦЕ...

ВЕШТИМ
ЗАМАХОМ,
БИЛИ ЈЕ
ДРШКОМ
НОЖА
ОБОРИО
ЈЕДНОГ...

...А ПОТОМ
И ДРУГОГ
НЕПРИЈАТЕ-
ЉА. СЕР ТА-
РАНТ ЈЕ
ЖЕЛЕО
СВЕДОКЕ...

ОСВЕТ-
ЉАВАЈТЕ
ЈОШ МАЛО
ШАЛО-
НЕ!

КОРЗОМОВИ
ЉУДИ СУ
БИЛИ ЗА-
УСТАВЉЕНИ...

ПАЗИ,
ПРИНЦЕЗО!
САМО СУ ОША-
МУРЕНИ!

ВОЛТЕР СЕ
БАЦИО ПРЕМА
РЕВОЛВЕРУ...

САЧНИ СЕ,
ПРИНЦЕЗО!

ДО ЗАВОЛА! ШТА
СЕ ТАМО ДОГЂА?

У
КУРИ
СТРА-
ВЕ...

МОЖДА
СУ МОМЦИ
НАБАСАЛИ
НА МО-
ДЕСТИ!

КОРЗОНЕ!
ТИ СИ БИО
СА КОРДОВОМ
ГРУПОМ!

ИЗГУ-
БИО САМ
ИХ! ОВО
СА СВЕТОМ
ЈЕ БИЛА
ЊЕГОВА
КАЕЈА! АКО
СЕ НЕ ИЗВУЧЕ-
МО ОДАВДЕ,
ПРОПАЛИ СМО!

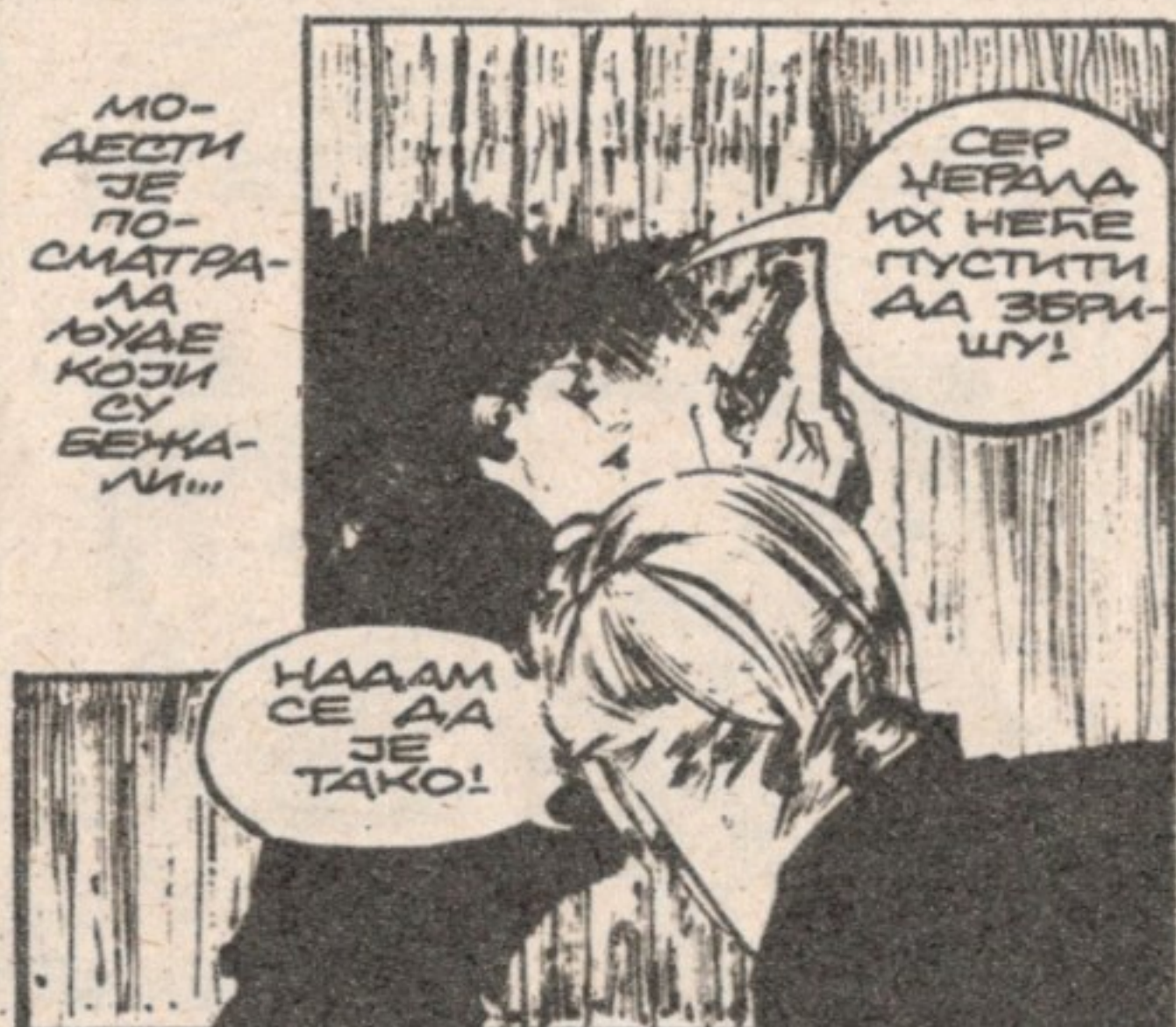

ЗА ТО ВРЕ-
МЕ, НА
ДРУГОМ
КРАЈУ ХО-
ДНИКА...

МОДЕСТИ!
ТРИ... НЕ ЧЕТИ-
РИ ЧОВЕКА
НАМ СЕ ЖОРНО
ПРИБЛИЖАВА-
ЈУ! ВЕРОВАТНО
ИХ ЈЕ ПРИВУ-
КЛО СВЕТО!

КОРЗОН
ЈЕ МРТАВ!
ЗАДРАВЉЕН
ЈЕ!

МАЛО ЈЕ
НЕЗГОДНО ДА
ТО УНЕСЕМ У
ИЗВЕШТАЈ! САМ
ТО НИЈЕ МОГАО
ДА УРАДИ!

НА-
РАВНО!
ЈА
САМ...

МИ СМО
ТА НАШЛИ!
БЕГ ЈЕ
БИО МРТАВ!

СИ-
ГУРНО
ТА ЈЕ
СРЕДИО
НЕКО ОД
ЊЕГО-
ВИХ!

ДА!
ТО ЗВУЧИ
УБЕД-
ЉИВО!

ТРИ
НЕДЕЉЕ
КАШИ-
ЈЕ...

ГДЕ
МЕ ВОДИ-
ТЕ, СЕР
ЏЕРАЛ-
ДЕ?

ИДЕ-
МО НА
ПАРТИЈУ
ГОЛ-
ФА!

ПОШЛИ
СУ
ГИСЕ-
РОМ...

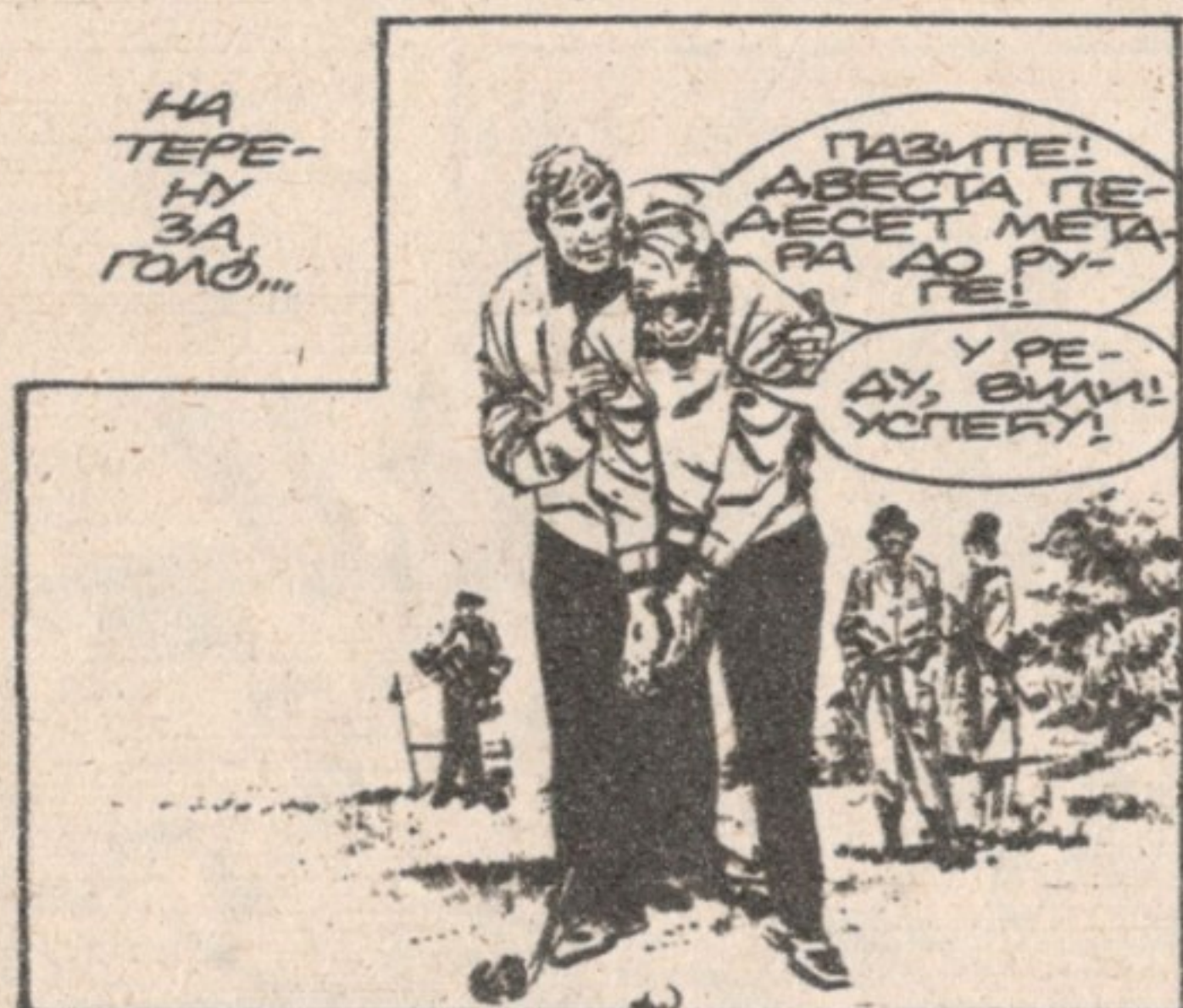
ЗАБРИНУТ
САМ ЗБОГ
ШАЛОНА...
ТЕШКО ТА
ЈЕ ПОГОДИ-
ЛА ЏЕНИНА
СМРТ!

ЗНАМ!

ВИЛИ ТА ЈЕ
УЗЕО ПОД СВОЈЕ!
ВИЛИ СУ У ШКОТСКОЈ...
ЧАК СУ И ПЛАНИНАРИ-
ЛИ...

ПЛАНИНА-
РИЦИ?

НА
ТЕРЕ-
НУ
ЗА
ГОЛО...

ПАЗИТЕ!
ДВЕСТА ПЕ-
ДЕСЕТ МЕТА-
РА ДО РУ-
ГЕ!

У РЕ-
ДУ, ВИЛИ!
УСПЕХУ!

СЈАДНО!
ЗАКАЗАЉУ
ВАМ ПАРТИЈУ
СА СЕР ЏЕРАЛ-
ДОМ! ПРЕСТА-
ТЕ ДА ИГРА
ГОЛО!

ВИЛИ
ТАРБИН ЈЕ
ДОБАР МО-
МАК! КАКО
МУ ЈЕ ПОШЛО
ЗА РУКОМ ДА
ОБАКО РАЗ-
ГЛАИ СТАР-
ЦА?

ВИЛИ
ИМА СТИЛА,
УМЕ СА ЛУДИ-
МА... ДРАГО МИ
ЈЕ ДА СУ СЕ
СПРИЈАТЕЉИ-
ЛИ!

ОДЛАЗИШ У
КАЛИФОРНИЈУ?

ДА!
ОДМОР
РЕ МИ
ДОБРО
ДОРИ!

БАШ ТИ
ЗАВИДАМ!
ЈА НЕ МО-
ГУ ДА СЕ
ОПУСТИМ...
ГРИЗЕ
МЕ СА-
ВЕСТИ!

ЗА-
ШТО?

ЗБОГ
МЕНЕ
ЈЕ
ЈЕДНОЈ
АКЦИЈИ
РОЧЕР
ШАЛОН
ИЗГУБИО
ВИД, А САД
ЈЕ ОСТАО
БЕЗ СВО-
ЈЕ ЈЕ-
ДИНИЦЕ!
АЛИ, С
ТИМ МО-
РАМ ДА
ЖИВИМ...

КРАЈ

ГРЕШКА ИСПРАВЉЕНА ПОСЛЕ ПОЛА ВЕКА

Један од главних јунака прве светске смотре мајстора зимских спортова био је Норвежанин Торлајф Хауг. Тај, тада двадесетдвогодишњак, спортиста просто није имао правог противника у смучарском трчању на 18 и 50 километара. У обе ове дисциплине убедљиво је освојио златну медаљу, као и у нордијској комбинацији (трчање на 18 km и скокови). Са та три подвига Хауг је до данас остао рекордер, јер нико после њега није успео да, на једној олимпијади, победи у две тркачке дисциплине и у комбинацији.

Гилис Графстрем, победник у мушком делу програма уметничког клизања, на Првим зимским олимпијским играма

Американац норвешког порекла Андерс Хаген примио је тек 1974. године медаљу коју је освојио пет деценија раније, на Првим зимским олимпијским играма

То, међутим, нису биле све медаље којима се овај Норвежанин окитио у Шамонију. Њему је припала и једна „бронза“ у надметању са најбољим смучарима скакачима тог времена. На овом такмичењу победио је Хаугов земљак Тулин Тамс који је у оба скока постигао даљину од 40 метара и сакупио укупно 18.960 бодова. Други је био Нарве Бона, такође Норвежанин, са 18.689 бодова. Трећепласирани Хауг зауставио се на, како је тада израчунало, 18.000 бодова.

Овакав поредак остао је непромењен веома дуго – читавих 50 година. Онда је, те 1974. године, утврђено да је освајачу бронзане медаље дато више бодова него што их је заиста сакупио. Израчунато је да Хауг није имао 18.000 него 17.821 бод, дакле – мање од четвртопласираног представника САД, Андерса Хагена који је прикупио 17.916 бодова.

У то време Торлајфа Хауга већ одавно није било међу живима – умро је још 1934. године. Грешку је, зато, исправила његова кћерка Ана Марија Магнусен. Она је, на свечаности приређеној у Ослу, очеву бронзану медаљу предала правом власнику Андерсу Хагену. Овај Американац норвешког порекла имао је тада пуних 86 година, али није крио радост када се вредни трофеј, најзад, нашао у његовим рукама.

По броју медаља освојених у Шамонију од Торлајфа Хауга био је бољи само изванредни фински репрезентативац у брзом клизању Клас Тунберг. Он је успео да, поред три златне медаље, освоји још и по једно „сребро“ и „бронзу“.

Херма Планк-Сабо била је најбоља у женској конкуренцији уметничког клизања у Шамонију

У оној другој, за око лепшој дисциплини на леду, уметничком клизању, највише су показали Аустријанка Херма Планк – Сабо и Шведјанин Гилис Графстрем. На овим Играма први пут се појавила касније чувена светска и олимпијска шампионка Норвежанка Соња Хени. Ова, тада дванаестогодишњакиња, девојчица, била је последња, али су, по начину клизања, многи стручњаци у њој видели будућу велику звезду.

СУДИЈЕ ГА НИСУ САЧЕКАЛЕ

Нашу земљу, тадашњу Краљевину СХС, у Шамонију су, без нарочитог успеха, представљала четворица смучара. Били су то: Владимир Кајезл, Зденко Швигел, Душан Зинаја и Мирко Пандаковић.

Швигел и Пандаковић одустали су у трци на 50 km. Ово надметање одржано је у врло тешким условима, али се наш трећи представник Душан Зинаја ипак није угледао на своје колеге. Упорно се борио са свим недаћама и када је најзад стигао на циљ, било је толико касно да се није нашао ниједан судија да потврди његов резултат.

У трци на 18 km Швигел је заузео 32, Козел 34, а Зинаја 36. место.

ПРВЕ ЗИМСКЕ ОЛИМПИЈСКЕ ИГРЕ

Шамони, 25. 1. – 5. 2. 1924.

Учествовала су 293 такмичара (међу њима 13 жена) из 16 земаља. Надметали су се у шест спортских грана (брзо клизање, керлинг, хокеј на леду, смучарско трчање, уметничко клизање и боб). Проглашено је укупно 13 олимпијских победника.

НЕДЕЉА ЗИМСКИХ СПОРТОВА

Прве зимске олимпијске игре касниле су за Летњим пуних 28 година. Па и тада, када су после вишегодишњих расправа у Међународном олимпијском комитету, да ли уопште треба да се одрже, најзад добиле зелено светло, њихов назив није био одмах утврђен. Сматра у Шамонију имала је званични назив „Међународна недеља зимских спортова“. Тек годину и по дана касније, на 23. конгресу МОК-а у Прагу, ова приредба је призната као Прва зимска олимпијада.

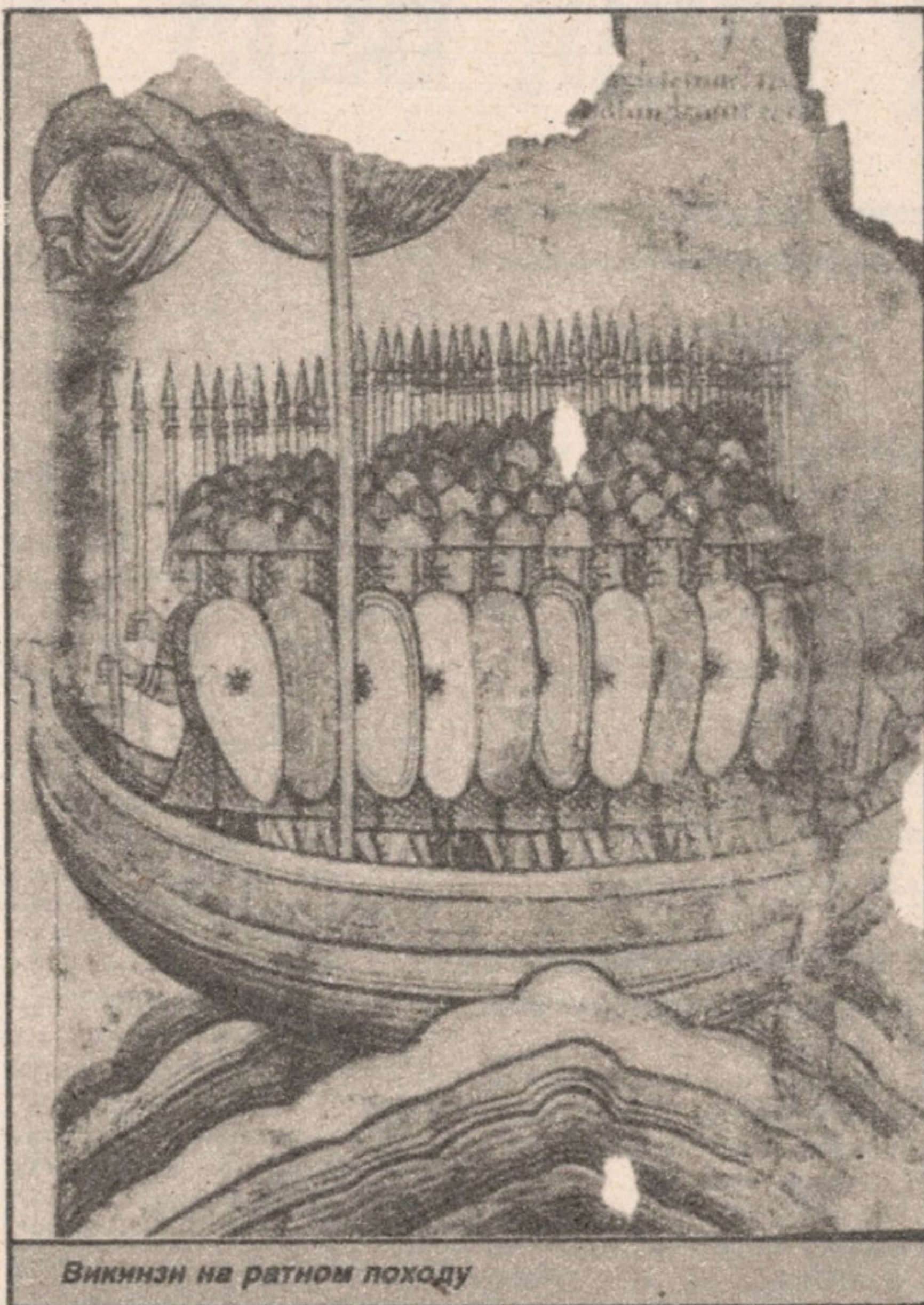
Ново читање историје: **КО СУ БИЛИ ВИКИНЗИ**

ВЕЛИКА ТРКА ЗА

Научници тврде да су легендарни морепловци и разбојници са севера Европе ипак више били успешни трговци, а много мање налик нашем јунаку Хогару Страшном

Једна стара исландска легенда говори о трагичној судбини трговца кога је разбојник изненадио док је бројао златнике у каси. „Седам, осам, девет...“ шаптао је трговац када се оштри мач спустио на његов врат. Глава је пала на под и одзвонила – десет.

Разбојник који је овако завршио бројање златника био је припадник легендарног народа: познатих морепловаца и гусара Викинга. Научници сада покушавају да исправе

Викинзи на ратном походу

ову, доста ружну, слику о народу са севера Европе. Њихова је претпоставка да су Викинзи били, заправо, велики истраживачи и трговци који су имали разгранате послове на четири континента: по Европи, Азији, Африци и Америци.

Вредни и одлично организовани

Један од најгласнијих, али и најуверљивијих, заговорника новог читања историје Викинга је Режиc Бојер, професор старонордијских језика на париској Сорбони. Професор Бојер признаје да су Викинзи имали „фесјукр“ – што на старонордијском значи да су болесно обожавали новац, али се тек пет одсто овог северноевропског народа бави гусарењем и отимачином. Викинзи су новац поштено зарађивали.

Овај научник тврди да су потпуно погрешне и друге устаљене представе о Викинзима. Према резултатима његових истраживања, Викинзи никада нису носили шлемове са роговима, никада нису пловили у својим кутерима – издуженим и брзим викиншким бродовима – преко океана... Мишељење професора са Сорбоне подржавају и други научници говорећи о

СРЕБРОМ

Једина вредност: викиншко сребро

„искривљеној слици Викинга“.

Постоји и веома уверљиво објашњење зашто је историја била тако неправедна у описивању народа са севера. Главни кривци за ову грешку су хришћански хроничари. Викинзи су изронили из норвешких планина 793. године. За само два дана пловидбе стизали су до обале Велике

Британије где су палили цркве, пљачкали градове. Постали су „безбожници плаве косе“ завршивши коначно на историјском стубу срама.

А какви су заправо били Викинзи? Научници тврде: веома вредни и одлично организовани. Попут данашњих менаџера бавили су се превозом сировина и робе, њихове

Откриће Америке – викиншке лађе на мору

КАКО СУ ИЗГЛЕДАЛИ ВИКИНЗИ (компјутерска симулација)

На основу нађених лобања направљене су компјутерске слике осмогодишњег детета, педесетогодишње жене и мушкарца

заједнице бродара и трговаца повезивале су веома удаљена места на четири континента. Међу викиншким племенима постојала је и веома одређена подела рада.

Швеђани су пловили великим руским рекама, стизали су без тешкоћа до Византије. Норвежани су били окренути западној Европи одржавајући везе између далеког севера и Велике Британије. Данци су имали везе са Каролинзима, народима у долини Рајне, и маварском Шпанијом. Центар ове моћне трговине био је Хаитхабу (данас Пауслен), град на граници Данске и Немачке. Ово место постало је веома брзо „најбогатији град севера“. Ту су била изграђена

велика складишта за робу, али је Хаитхабу посебно био познат по својој великој пијаци робова.

Све чиме се у овој трговачкој престоници Викинга трговало имало је тачну цену и то у – сребру. Маварски изасланик Ал-Тартуси, који је 965. године посетио град, овако је описао свој доживљај Хаитхабуа: „Никада нигде нисам чуо људе који тако грозно певају“.

Скроман живот

Истраживања показују да су Викинзи живели изузетно скромно, готово у великом сиромаштву. Сељаци су има-

ли мале дрвене куће, спавали су на клупама, ормани и кревети нису постојали. Још тужније изгледале су земунице, око метар укопане у земљу.

Недавно су у Јорвик Викинг центру у Јоркширу научници извели занимљив оглед. Уз помоћ компјутера, а на основу нађених лобања старих Викинга, реконструисан је њихов изглед. Добијене слике показују изобличена, нездрава лица, покварене зубе.

О тешком животу Викинга, на свој начин, говоре и њихове песме. У њима се никада не пева о лепоти, природи, нема љубавне поезије.

У том тешком животу, у тмурној свакодневици са много кише, једина права вредност било је сребро, али је за крађу следовала смртна казна.

„Велика трка за сребром“, како данас научници називају викиншки лов на туђе богатство, почео је око 814. године после смрти Карла Великог. У Француској је завладао хаос, Европа је била без одбране. Ову прилику Викинзи нису пропустили.

Напади су извођени по тачном плану: Викинзи су се тајно искрцавали у близини одабраног циља, облачили су оклопне прслуке, седлали коње и кретали у напад. После пљачке брзо су се враћали на брод и одлазили. Због тога се може рећи да су Викинзи први почели да изводе „блицкриг“, муњевите нападе познате и из неких новијих ратова.

У нападима Викинга горели су многи градови: 843. године Нант, 844. Севилја, 845. Париз и Хамбург, 860. године напали су Константинопољ, а 881. кренули су узводно Рајном пљачкајући Келн, Мајнц, Ахен, Вормс...

Око 900. године ови напади почели су да јењавају, а Викинзи су се појавили у новој улози – као колонизатори. Тако је 874. године откривен Исланд, а 986. Гренланд, где је основана јака колонија. Одмах је почела да цвета трговина иако је и вештим морепловцима требало дванаест дана да савладају водени пут од западних обала Норвешке до Гренланда. На оваквом путу морнари су се хранили само супом, рибом и сланим буџером.

Путовање које је извео Лајф Ериксон постало је легенда. Године 999, овај храбри Викинг кренуо је са посадом, према западу. После четири стотине километара искрцао се на Бафинова острва, копно које је данас под контролом Канаде. Исландски извори говоре о више путовања Викинга на запад, до америчког континента: Бафино-

вих острва, Лабрадора, Њуфаундленда. На овим путовањима Викинзи су срели и Индијанце.

Не знају за стид

Шта је терало Викинге на ова далека и опасна путовања? Без компаса, без могућности да се оријентишу према звездама, ови северноевропски морепловци имали су само један мотив: наћи што више драгоценог сребра. О њиховој бесконачној трци за богатством арапски дипломата Ибн Фадлан овако пише: „Када Викинг заради десет хиљада сребрњака, он направи велику огрлицу за своју жену. када има двадесет хиљада сребрњака, његова супруга добија две огрлице и тако без краја“.

Посебно је занимљива прича о Швеђанима који су откривали, окупирали и пљачкали просторе данашње Русије. На овим путовањима руским пространима Викинзи су стизали и до Византије која је била изузетно богата сребром. Да би трговина са великим и богатим царством на југу била што боље организована, Викинзи су оснивали своје колоније у Новгороду, Кијеву, Смоленску.

Ове колоније су преузима-ле, како се претпоставља, копнени превоз викиншке робе и њихових бродова. Јер, ови храбри и упорни северњаци никада нису остављали своје бродове. Када нису могли да путују водом, искрцавали су се и бродове носили до следеће реке или језера. Најновије научне теорије тврде да су Викинзи заслужни и за данашње име највећег словенског народа – Руса. Према овом тумачењу Словени су дошљаке са европског севера звали „руси“: црвенокоси.

Источни Викинзи нарочито су били познати по трговини робљем. Били су безобзирни у свему па је Ибн Фадлан, арапски изасланик који је 922. године посетио једну њихову колонију на Волги, са згражањем забележио: „Они су најпрљавија бића која је бог створио. Уопште се не стиде да јавно врше велику и малу нужду“.

У време комунистичке владавине у бившем Совјетском Савезу прича о Викинзима у Русији била је једна од табу тема. Данас и руска наука све отвореније говори о овој историјској чињеници. Организују се и велика истраживања која су недвосмислено потврдила присуство Викинга и њихових трговачких колонија у педесетак места у централној Русији. **Ж. Р.**

ПОЛИТИКИ

ВОЗАЧИ ВОЛЕ УДОБНОСТ

Да би чекање пред семафорима и на закрченим аутопутевима што „безболније“ поднели, возачи настоје да боравак у колима учине што пријатнијим и забавнијим. Према истраживању обављеном у Немачкој, они тачно знају како би њихов ауто убудуће требало да буде опремљен да би им пружао одговарајућу удобност, али и разоду.

Возачи међу којима је

спроведена анкета желе „кућни комодитет“ да постигну претварањем седишта у удобне лежајеве или столице на окретање које би добро дошле када се успут послужи ужина. Кола би обавезно требало да буду опремљена клима-уређајима, а при руци би ваљало да буде и телефон.

Знатан број испитаника прижељкује у колима музичке уређаје за компакт дискове са посебним слушалицама за сваког од сапутника. Други сматрају да би било корисно да у возилу имају приручне фрижидере и „апарате“ за кување кафе. Коначно, већина возача сматра да би и телевизор на пријатан начин могао да им прекине чекања на државним границама или да их забави на викенду и у доколици.

Изгледа да човек на прагу 21. века жели да буде не само што „покретљивији“ већ да од свог возила направи неку врсту колико „забавног парка“ толико и тоглог дома на точковима.

А. Г.

УРЕЂАЈ ЗА РАЗБИЈАЊЕ СНА

Највећи јапански произвођач аутомобила „Тојота“ почео је са серијом испитивања безбедносних система који не дозвољавају возачу да заспи и упозоравају га ако се сувише приближи возилу испред себе. Један од тих система заснован је на мерењу пулса возача и праћењу правца кретања: чим открије да је

возач почео да дрема, почиње да му дрмуса седиште и зауставља возило. Други, опет, помоћу радара процењује колико су од предње стране возила удаљене препреке или неко друго возило и упозорава возача да на време реагује како би избегао судар. Осим ових, Тојота је направила и уређај који „прегледа“ мотор и у случају појаве ватре сам гаси пожар и аутоматски обавештава полицију и разне службе о несрећи.

ЗАБАВНИК

SEGA MEGA DRIVE 2

REZERVISANO ZA
OZBILJNE IGRAČE

Partija košarke ili fudbala u sred sobe bez razbijenih stvari? Vi kao glavni glumac u svom omiljenom filmu? Plavi jež i crv od 2 metra jači od Švarcenegera? Nemoguće ?!

Sigurno još niste upoznali Sega **MEGA DRIVE 2**. To je kućni sistem za igranje koji se veoma jednostavno priključuje na običan TV prijemnik. Baziran je na 16-to bitnom procesoru koji mu omogućuje na hiljade boja istovremeno, neverovatne 3D efekte, glatku animaciju i velike likove na ekranu. Svaku igricu prati veoma realan stereo stereo zvuk, koji igranje čini još zanimljivijim. Možda je moguće?

MEGA DRIVE 2 možete igrati sami ili ^{udvoje}udvoje. Za njega postoji veliki broj kertridža sa igricama koje možete kupovati, menjati ili iznajmljivati. Za rukovanje vam nije potrebno nikakvo predznanje. Moguće je ?

MEGA DRIVE 2 nije igračka; to je sistem za igranje rezervisan za ozbiljne igrače.

BEOSOFT

011/421-355, 429-848

Gospodara Vučića 162, Beograd

Radno vreme od 8 do 21 čas svakoga dana sem nedelje

ДОГАЂАЈ КОЈИ ЈЕ И ЦАРА СТАВИО НА МУКЕ

СПАС У МОТВАЧКОМ САНДУКУ

Освета команданта Кавкаског пука Милана Роловића, иначе једног од многих црногорских добровољаца у руско-јапанском рату, била је страшна. Чак је и Николај II Романов био згранут

Пресуда је била кратка и неумољива, пристигла с највишег места. Руски цар Николај II Романов заповедио је да се командант Кавкаског пука осуди на смрт и јавно, пред војском и становништвом, погуби. И у рату у Русији морају да се поштују најосновнија људска права, хтео је да верује император.

Милан Роловић тешко да је могао да очекује милост за оно што је учинио, није хтео ни да је тражи. Ипак, на упорно наваљивање сабораца а и саучесника на послу којим је зарадио смртну пресуду написао је два писма-молбе, оба у једном коверту насловљеном на име велике књагиње Милице Романов, друге кћерке књаза Николе I Петровића и жене великог књаза Петра Николајевича Романова, иначе стрица цара Николаја II.

Друго писмо било је за цара Николаја.

Велика књагиња Милица Романов није дуго чекала на пријем код Његовог величанства коме је била – стрина. Кад је чуо о чему је реч, строги Николај II само је одмахнуо руком. Не може и неће да порекне своју реч којом је осудио тако страشان злочин. Разуме, дабоме, и стринину молбу да поштеди живот човеку који је дошао из њене домовине да помогне Русији у рату са Јапаном и, захваљујући храбрости и умешности, стигао до команданта Четрнаестог стрељачког кавкаског пука, али...

Велика књагиња дуго је и упорно убеђивала цара да је код њених Црногораца обичај, старији од свих овоземаљских закона, да се издаја сурово и немилосрдно кажњава, без изузетка...

О томе шта је учинио и због чега је осуђен Милан Роловић писао је историчар др Ђуро Батрићевић у фељтону „Црногорци у руско-јапанском рату“ објављеном у подгоричкој „Побједи“.

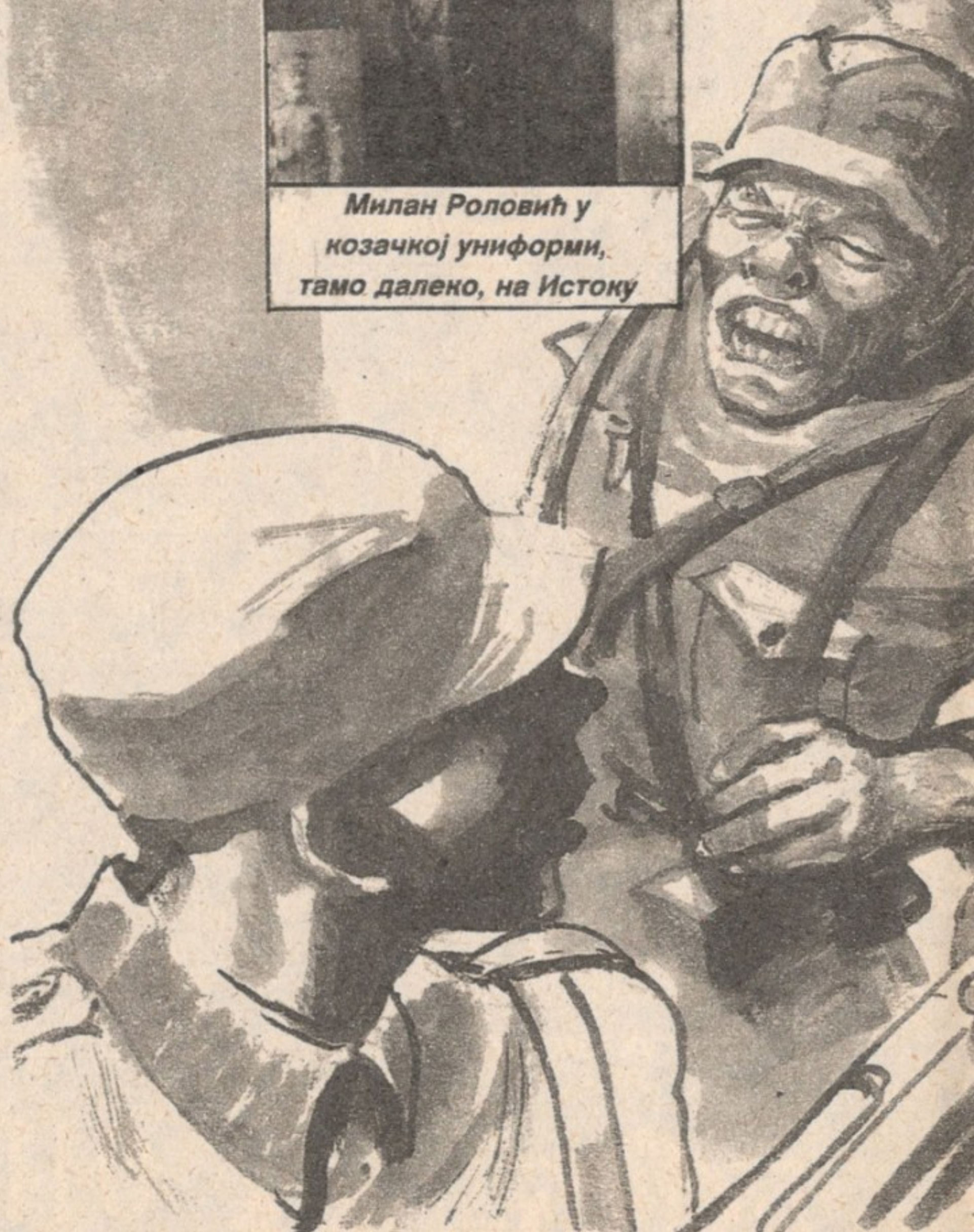
Крв за крв

Главне операције у руско-јапанском рату 1904/5. вођене су на тлу Манџурије а за Манџурију. У овом делу данашње североисточне Кине преплитали су се интереси две велике силе на Далеком истоку и борбе су, разумљиво, биле жестоке и свакодневне.

У предаху између два окршаја јединица Милана Роловића заноћила је у једном селу, уморна од вишедневних борби. Пред зору су село оп-

Милан Роловић у козачкој униформи, тамо далеко, на Истоку

колили Јапанци, које је о боравку руских војника обавестило месно становништво, изненадили их на спавању и до последњег поклати.

Игром судбине, или је у питању био искушани ратнички инстинкт Милана Роловића, он је са двојицом виших официра успео да избегне тихом и оштром јапанском сечиву.

Хитроноги коњи однели су их у сигурност.

И иначе плаховит, командант Четрнаестог стрељачког кавкаског пука никако није успевао да потисне слике масакра својих војника. Једино ће, веровао је, освета успети да колико-толико ублажи бол који му није давао мира.

Растрчао се по осталим јединицама и врло брзо, након неколико дана, сакупио одред добровољаца, спремних да освете крв изданих другова.

Селу где је у заједничку гробницу потрпана цела његова јединица Милан Роловић се прикрао ноћу, непажњен од славобитничког расположења јапанских предстража. И овога пута је борба била кратка и жестока. Јапанци су се, уз велике губитке, наврат-нанос повукли,

Запленушан од жеље за осветом до краја, Милан Роловић није ту стао. Заповедио је да се село спали и до темеља уништи. И онда је започео крвави пир над месним становништвом. Под сабљама руских војника нашли су се и стари и млади, и женско и мушко. Сви до једнога.

Глас о овом незапамћеном злочину муњевито је стигао и до цара Николаја II, а он хитро реаговао...

Под будним оком пратње

После молби и објашњења своје стрине, велике књагиње Милице, руски цар био је у недоумици. С једне стране, обавезивала га је и царска реч и страхан злочин почињен у његово име, с друге је, пак, молба велике књагиње и неспорна чињеница да је, овог пута спорни, Милан Ро-

ловић потегао чак из Црне Горе да се бори против руског непријатеља, и по цену живота.

И док је Милан Роловић, без обзира што је био уверен да је учинио праву ствар, с нестрпљењем очекивао вести из Петрограда, на тамошњем двору цар је смишљао како да цео догађај сведе на ону народну о ситом вуку и козама којима се не мења бројно стање.

О његовој одлуци сазнао је врло мали број људи, само они чије учешће није могло да се избегне. Јавност је преко штампе обавештена да је над злочинцем Миланом Роловићем извршена праведна казна, а до војске је то стигло путем декрета.

Иза кулиса, обавијен најстрожом тајновитошћу, одвијао се сасвим други сценарио. Неколико високих официра, који су иначе одобравали поступак команданта Кавкаског пука, сместили су свог хероја у мртвачки сандук и, под изговором да га возе тамо где ће му се изгубити сваки траг, нестали у непознатом правцу. Непознатом бар за оне у које није ни могло ни смело да се има поверења.

Више него необично путовање трајало је неколико дана. „Покојник“ је из мртвачког сандука излазио само у најнеизбежнијим приликама, увек под будним оком мале пратње која је водила рачуна да неко друго, непожељно око не открије онога који је јавно, царским указом, погубљен.

На граници Русије са Бугарском несуђени „покојник“ коначно је могао да напусти нимало удобно превозно средство. С документима на туђе име стигао је у своје село Брчеле изнад Скадарског је-

зера. Тек га је ту дочекала неверица јер је и до Брчела пре стигао глас него човек. Ожалили су га како је и приличило угледном племенском капетану Црмнице којој су Брчели припадали...

Ратник и путник

Несвакидашње путовање Милана Роловића у мртвачком ковчегу тек је једна у низу епизода овог дуговеког човека.

Као једини син свештеника Ива из црмничког села Брчели, врло млад изабран је за старешину села, а убрзо и за племенског капетана Црмнице, три године доцније и за капетана тек ослобођеног Улциња. Прича о њему која је допрла до нас говори о његовој реткој храбрости и домишљатости које су се сачувале и у народном предању.

Место га очигледно није држало јер се напутовао од Русије преко Француске до Сједињених Америчких Држава. Зна се да је говорио неколико језика.

Његова пустиловна природа довела га је до учешћа у руско-јапанском рату, односно до оне неизвршене смртне казне. Наиме, у Русију је — крајем 1905. — стигао по одобрењу књаза Николе а у посету сину Душану који је, као стипендиста црногорског двора, студирао на Војној академији у Петрограду. По повратку из града на Неви савратио је у Москву и ту срео свог пријатеља Јована Липовца, нашег човека у униформи руског генерала, те побратио др Анту Гвозденовића, генерала у три војске: руској, француској и црногорској.

Елем, кад је чуо да је Русија заратила са Јапаном и да његови пријатељи учествују у тим борбама, није се ни тренутак двоумио. Пријавио се као добровољац и, два пута пре тога рањаван, вратио се у Црну Гору као „покојник“.

Из Црне Горе је, потом, отпутовао за Америку, у тамошње рудокопе. Први балкански рат вратио га је у завичај, односно у битке за коначно ослобођење Црне Горе од Турака. Учествовао је и у другој балканској војни.

Након одласка краља Николе у емиграцију 1916. није хтео да напусти владара коме је положио заклетву те је кренуо за њим...

Милан Роловић је умро 1940. и његовој сахрани је, поред мноштва света, присуствовао и опуномоћеник Министарства војске Краљевине Југославије. Сахрањен је у својим Брчелима.

Петар Милатовић

ТРАЖИМ...

Невоље са црногорском влашћу Милан Роловић осетио је одмах по повратку из мртвих. Наиме, са собом је из Русије донео одликовања која је добио за испољену храброст у руско-јапанском рату, али по тадашњим законским прописима, није могао да их — носи. Страна одликовања на тлу Црне Горе могао је да носи једино Господар и његови доглавници. Куд ће, шта ће, увек несмирени Милан Роловић пресавио је табак и од Министарства војног затражио право да носи одликовања која је добио.

У породичној документацији потомака Милана Роловића и данас се чува документ из Књажевог Министарства војног, рег. бр. 393, Опште војно одјељење Број 187, а који гласи:

ДОЗВОЛА

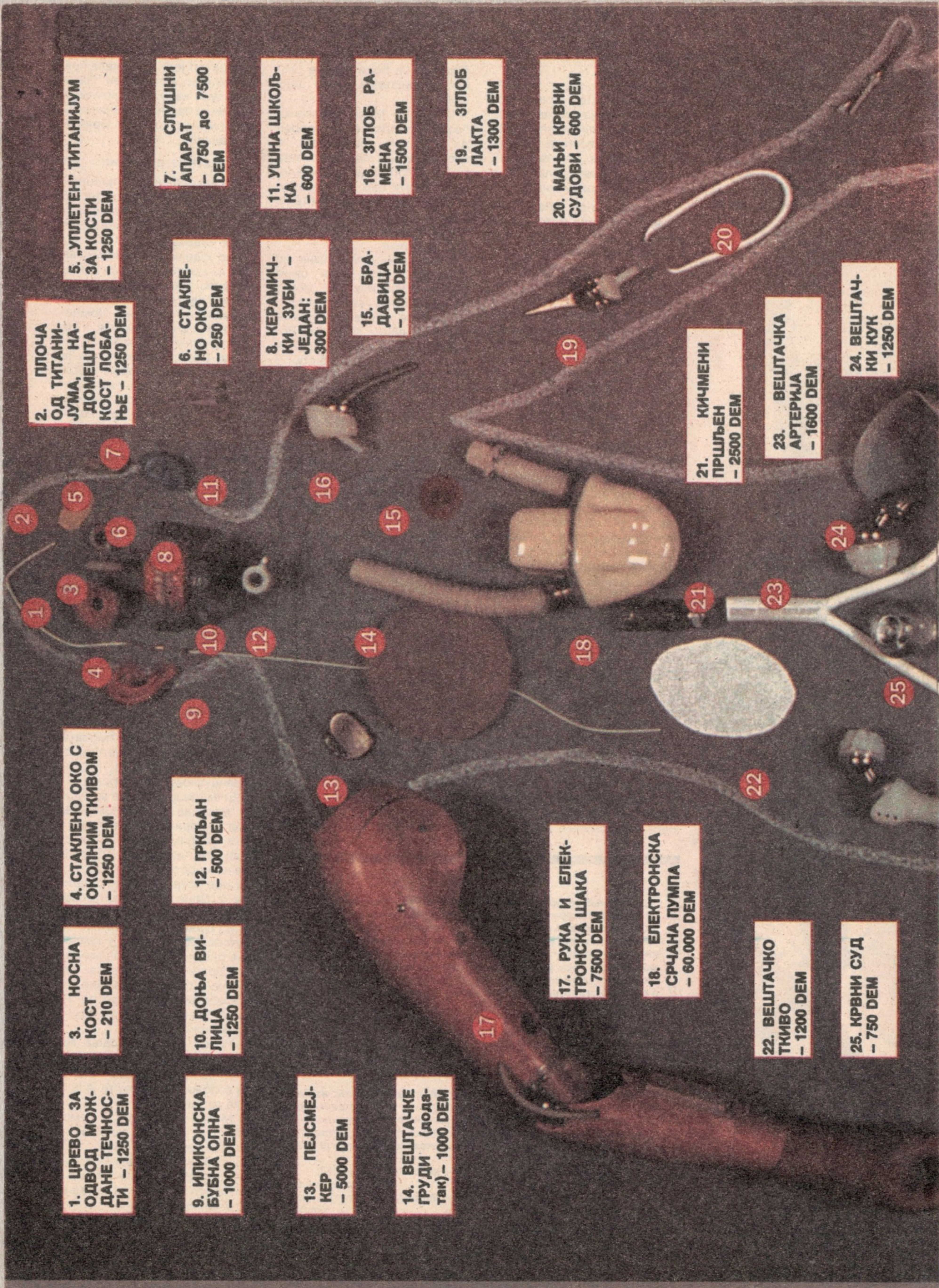
Којом се дозвољава г. официру Милану Роловићу, из Баталјона Горњо-Црмничког, да може носити руске ордене, које је добио исти у руско-јапанском рату и то: Војнички Ђорђански крст 4. степена, Св. Ану 4. степена, сабљу с натписом „за храброст“ и Св. Станислава са мачевима и бантол III степена.

Копија с оригинала налази се у акта под бројем 187.

За начелника Одјељења командир Н. Митровић, с.р.

Министар војни
Бригадир Јанко Вукотић, с.р.
(М.П.)

Илустровао Брана Јовановић

1. ЦРЕВО ЗА
ОДВОД МОЖ-
ДАНЕ ТЕЧНОС-
ТИ - 1250 DEM

3. НОСНА
КОСТ
- 210 DEM

4. СТАКЛЕНО ОКО С
ОКОЛНИМ ТКИВОМ
- 1250 DEM

2. ПЛОЧА
ОД ТИТАНИ-
ЈУМА, НА-
ДОМЕСТА
КОСТ ЛОБА-
ЊЕ - 1250 DEM

5. „УПЛЕТЕН“ ТИТАНИЈУМ
ЗА КОСТИ
- 1250 DEM

9. ИЛИКОНСКА
БУБНА ОПНА
- 1000 DEM

10. ДОЊА ВИ-
ЛИЦА
- 1250 DEM

12. ГРКЉАН
- 500 DEM

6. СТАКЛЕ-
НО ОКО
- 250 DEM

7. СЛУШНИ
АПАРАТ
- 750 до 7500
DEM

13. ПЕЈСМЕЈ-
КЕР
- 5000 DEM

14. ВЕШТАЧКЕ
ГРУДИ (дода-
так) - 1000 DEM

8. КЕРАМИЧ-
КИ ЗУБИ -
ЈЕДАН:
300 DEM

11. УШНА ШКОЉ-
КА
- 600 DEM

15. БРА-
ДАВИЦА
- 100 DEM

16. ЗГЛОБ РА-
МЕНА
- 1500 DEM

19. ЗГЛОБ
ЛАКТА
- 1300 DEM

17. РУКА И ЕЛЕК-
ТРОНСКА ШАКА
- 7500 DEM

18. ЕЛЕКТРОНСКА
СРЧАНА ПУМПА
- 60.000 DEM

22. ВЕШТАЧКО
ТКИВО
- 1200 DEM

25. КРВНИ СУД
- 750 DEM

21. КИЧМЕНИ
ПРШЉЕН
- 2500 DEM

23. ВЕШТАЧКА
АРТЕРИЈА
- 1600 DEM

24. ВЕШТАЧ-
КИ КУК
- 1250 DEM

20. МАЊИ КРВНИ
СУДОВИ - 600 DEM

27. БУТНА КОСТ
СА ЗГЛЮБОВИМА
— 1250 DEM

30. ЛИГАМЕНТИ
КОЛЕНА
— 150 DEM

32. ЗГЛОБ
ГЛЕЖЊА
— 1500 DEM

33. НОЖНИ ПА-
ЛАЦ
— 260 DEM

29. ХИДРАУЛИЧНИ ПЕ-
НИС С ПУМПОМ
— 6700 DEM

28. ПРОТЕЗЕ ЗА ТЕС-
ТИСЕ
— 250 DEM

26. ВЕШТАЧКИ ПРСТ
— 260 DEM

31. БЕДРО И ДОЊИ ДЕО
НОГЕ СА СТОПАЛОМ
— 5000 DEM

ЧОВЕК

ДЕЛОВИМА

Са убрзаним развојем технологије, све више се развија и усавршава протетика (протеза је грчка реч за наставак, додатак). Далеко се догурало од времена дрвене ноге. Предочавамо вам вештачке делове тела који се данас израђују у свету. Цене су намерно дате у маркама (ради се о приближним ценама, и то без стручне „уградње“) јер многе од тих протеза још не могу да се набаве код нас

Изуми, открића, достигнућа

В. С.

ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ ХИТ

МАДОНА:
Сећам се...

МАПА МОГ ЖИВОТА

„Like A Virgin” или „Material Girl”. Те песме нисам ја писала и у време када сам их снимала уопште нисма озбиљније размишљала о њима. Да је сам, никада их не бих отпевала. Емотивно сам много више везана за песме које данас пишем и то је право уживање.

На овој плочи налазе се и три нове песме: обрада „I Want You”, са којом је Марвин Геј постигао успех 1976. године – на том снимку помогли су јој чланови групе „Massive Attack”, а ту су и две сетне серенаде „You’ll See” и „One More Chance”. Обе песме компоновала је са Дејвидом Фостером крајем септембра. Одмах затим отпутовала је у Лондон да би снимила музику за филм „Евита” који ће бити рађен по истоиме-

Поводом обележавања петнаестогодишњице врло успешне каријере Мадона је објавила албум „Something to Remember” на коме је избор од 14 њених најбољих нових и старих балада

мена. Музика је била право место за бекство од породичних обавеза. Певала сам у црквеном хору и глумила у школским мјузиклима. Као тинејџерка обожавала сам Арету Френклин и њену песму „A Natural Woman” а у средњој школи мој идол је био Џони Мичел – каже Мадона.

Када се песме са ове компилације пажљивије преслушају, јасно је да је Мадона у баладама певала о тешким тренуцима свог живота. Теме као што су „I’ll Remember” или „Live to Tell” говоре о њеном неуспешном браку, али глумцем Шоном Пенем, али изгледа да је најдубљи траг на њој оставио губитак мајке и каснији неспоразуми са маћехом.

– Мени је мајка највеће, најснажније надахнуће. Када о њој мислим, осећам неку неодређену празнину и тугу и све то исказујем у песмама. Постоје тренуци када толико желим да је чујем. То што сам је изгубила тако рано била је нека врста одскочне даске за све оно што радим. А имала је само 32 године када је умрла. Зато сам ја ту да наставим оно што је она започела.

ном мјузиклу постављеном на Бродвеју још 1979. године, у време када је Мадона компоновала своју прву песму у животу.

– Сећам се да сам, чим је песма настала, позвала оца који је тада живео у Детроиту, прислонила касетофон уз телефонску слушалицу и пустила му песму. Он је рекао да је песма лепа, а ја сам се осетила врло поносно. Песма се звала „Tell the Truth”. Отац ми је много помогао око музике. Учила сам клавир, али ми је тешко падало да седим мирна и зато сам молила оца да ме пошаље на часове плеса. Била сам најстарија ћерка, од шесторо деце – мајка ми је умрла од рака када сам имала седам година и тата се поново оженио када сам напунила дест – тако да сам имала много посла око браће и сестара. Као дете уопште нисам имала слободног вре-

Док слушам ову плочу, чини ми се да крећем на нека путовања – каже Мадона. – Свака песма је као мапа мог живота. Наиме, никада до сада нисам слушала своје плоче пошто их снимим, одмах сам прелазила на следећу ствар. А мислим да су у већини случајева, у вези са мојим плочама, људи много више залуђени халабуком и скандалима око њих но што су обраћали пажњу на саму музику. Зато је ова плоча највећим делом осмишљена као ретроспектива и желела сам да буде направљена на најједноставнији начин. Када погледам уназад, стидим се што сам певала песме као што су

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

– Најједном је у ваздуху почело да се осећа да ћемо успети. Публика је навалила на наше концерте, а наши рођаци и пријатељи одједном су почели да нам узимају аутограме говорећи: „Хоћемо потписе сада јер ће сигурно пуно вредети када постанете славни.”

Дени Гофи (Supergrass)

РИКИ ЛИ ЦОНС:

Ја сам друга генерација

За неке музичаре који су своју каријеру засновали на претежно акустичарским песмама, мода unplugged наступа само је добар повод да још једном потврде квалитет сопственог минулог рада. Тако је америчка певачица Рики Ли Цонс, која већ низ година објављује веома добре плоче, направила пресек свог рада објављивањем компакт диска „Naked songs” (Разголићене песме) на коме се налазе снимци са њене прошлогодишње турнеје. У свих петнаест песама, које се баве њеним личним исповестима, Рики Ли Цонс прати себе на акустичној гитари или клавиру, а повремено јој у помоћ прискаче бас гитариста Боб Васерман. Истовремено са објављивањем плоче завршен је и документарни филм о њеној заиста занимљивој каријери, а постоји план да се на основу филма направи и позоришна представа. Поводом објављивања концертног албума Рики Ли Цонс још једном ће кренути на турнеју и то сама, без групе.

– Мислим да никада више нећу наступати уз пратњу гомиле музичара – каже Рики Ли Цонс. – Волим да имам потпуну кон-

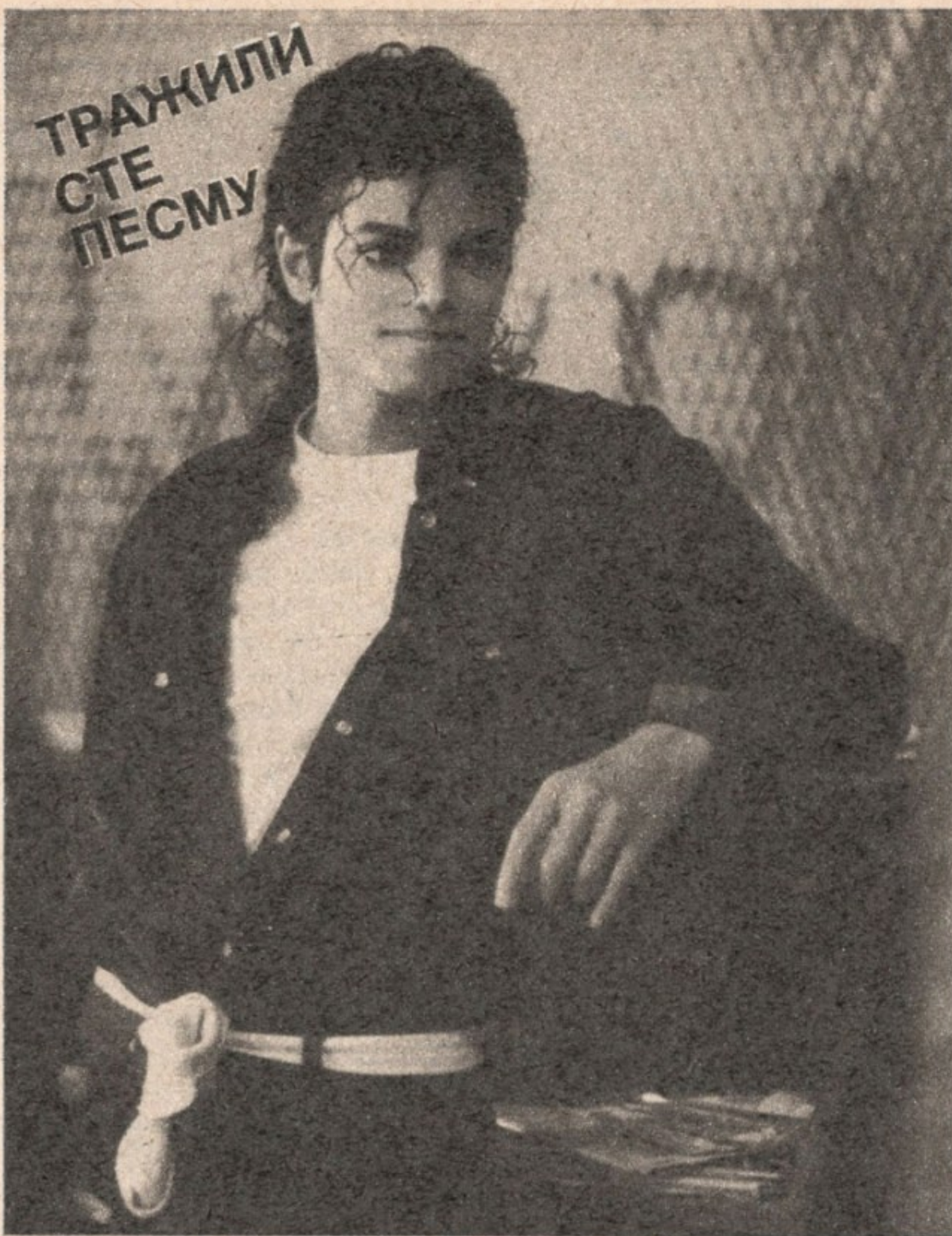
ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

YOU ARE NOT ALONE

Another day has gone
I'm still all alone
How could this be
You're not here with me
You never said goodbye
Someone tell me why
Did you have to go
And leave my world so cold
Everyday I sit and ask myself
How did love slip away
Something whispers in my ear
and says
That you are not alone
For I am here with you
Though we're far apart
You're always in my heart
Just the other night
I thought I heard you cry
Asking me to come
And hold you in my arms
I can hear your prayers
Your burdens I will bear
But first I need your hand
Then forever can begin
You are not alone
Whisper three words and I'll
come runnin'
And girl you know that I'll be
there
I am here with you
Though you're far away
I am here to stay
Though you're far apart
You're always in my heart

ТРАЖИЛИ
СТЕ
ПЕСМУ

Музика и текст: Р. Кели ■ Изводи: Мајкл Џексон

НИСИ САМА

Још један прође дан
а ја сам још увек сам
како то може
ниси овде са мном
никада ниси рекла збогом
нека ми неко каже
зар си морала да одеш
и учиниш мој свет тако
хладним

Сваког дана седим и питам
се
како је љубав нестала
нешто ми шапуће у уво и
каже
да ниси сама
да сам ја са тобом
мада смо раздвојени
у мом си срцу увек

Баш прошле ноћи
учинило ми се да чујем твој
плач
зовеш ме да дођем
и да те загрлим
чујем твоје молитве
твоје бreme ја ћу носити
али, прво желим твоју руку
и тек тада вечност може да
почне

Ниси сама
шапни три речи и дојурићу
знаш да ћу бити ту, девојко,
ту сам са тобом
мада си далеко
овде сам за тебе
мада смо раздвојени
у мом си срцу увек

тролу над музиком и звуком. Када је ту читава група, постајем само део екипе и понекад зависим од нечијег расположења док преко воље свира моје песме. Сада желим да ми песме звуче управо онако како их замишљах, можда уз бас гитару и виолину. Сви ми кажу да сам својим радом знатно утицала на друге музичаре. Не знам, знам само да сам већ дуго на сцени и да припадам једној сасвим другој генерацији. Лично ми се не свиђа што ме опонашају, али је у исто време диван осећај да су моје песме занимљиве и да утичу на друге. То ми даје вољу да наставим и постанем још боља. ■

ЗАЈЕЧАРСКИ RIFF

Група „Riff“ из Зајечара настала је пре три године, а први значајнији успех постигли су прошле године победивши на Гитаријади у свом граду. Певач Зоран Стојковић, са својих 36 година и дугом каријером, спада у ветеране, док је бубњар Драган Крстић напунио тек 15 година. Прошлог лета изашла им је деби касета на којој се налазе студијски снимци, представљају се својим песмама, али и обрадом старе хит баладе „Feelings“.

– Наше песме су настале почетком 1994. године – каже Зоран Стојковић. – У то време обележавала се двадесетогодишњица настанка групе „Бијело дугме“ тако да смо албум посветили нашим некада најбољим рокерима. Они су прилично утицали на нас, али то не значи да је то коначан израз наше групе. Надамо се да ћемо се у потпуности представити тек другом плочом. ●

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

Уређује
др Зоран Живковић

Реј Бредбери

ПТИЧЈА

Фентрис је седео у башти. Деловао је помало одсутно. Пиће које је држао у руци није испијао, са својим другом Блеком реч није проговорио, раскошну кућу није примећивао и, о том дивном, јесењем дану није размишљао...

– Боже мој, да ли чујеш?

– Шта? Птице? – Блек је збуњено погледао свог друга. За разлику од Фентриса, уживао је у свом вискију, благом, јесењем поветарцу, кући испред које су седели. До тог трнутка на птици пој није ни обраћао жању.

– Да! Не чини ли ти се да изводе читаве мелодије?

– Зар птице то не раде увек? – Блек је и даље био у чуду.

– Наравно да не. Понављају неколико нота, пет, шест, осам највише. Дроздови можда имају сасвим препознатљив репертоар, али ни они не изводе одређену мелодију. Ове птице су другачије. Блек, покушај боље да послушаеш!

Сад је и Блек начуљио уши. Чудесни звуци као да су се сливали на њих са дрвета испод кога су седели.

– Морам да уђем у кућу и узмем папир и оловку – Фентрис је био као у буну. – Блек, молим те, не прави нагле покрете, немој да причаш! Не смемо пореметити овај божански склад – ово последње рекао је шаптом и упутио се према кући.

Као што је отишао, Фентрис се и вратио на врховима прстију. Сео је и жмурећи почео да исписује низове нота. Лице му је обливао зној, капци су му подрхтавали од узбуђења.

– Ти стварно записујеш њихов пој. – Блек није могао да се опорави од шока. Гледао је свог друга као да га види први пут у животу.

– Као дете свирао сам виолину све док ми је отац није поломио – Фентрис није ни погледао Блека. – Полако, молим вас, не могу да вас стигнем! – није се више обраћао другу већ пернатим створењима која се нису ни видела од лишћа које је тек почело да жути и опада.

А птице, баш као да су чуле шта им Фентрис поручује, запевале су пиано темпом, уместо громогласног браведа. Онда је лишће зашустало, као да се ради о неком невидљивом диригенту, и звук је замро.

Тек кад се сасвим уверио да се птице више неће огласити, Фентрис је погледао папир. Записао је читаву мелодију.

– Зар ово није помало чудно? – и Блек је гледао у ноте. Мада није знао да их чита, схватио је да се десило чудо. – Какве су то птице, ништа ми није јасно?

– Мора да се ради о јединственим пернатим створењима која припадају некој космичкој, музичкој тајни. Нешто у ваздуху учинило их је другачијим... Блек, не знам ни сам шта да ти кажем, али зар је то уопште важно у овом тренутку. Оно што је пресудно, човече, јесте да су те птице моје. Моје!

– Ти си стварно полудео! – Блек је очигледно настојао да у ту невероватну ситуацију унесе мало здравог разума. И сам се бранио од нечега што је било необјашњиво.

– Не смеш да доводиш у питање чудо уколико се оно већ одиграло, схваташ? Како ти нешто друго није пало на памет? – Фентриса је тресла грозница. – Можда ова божанска створења већ данима, месецима, изводе своје складне тонове, али то нико није приметио. Данас, по први пут, неко их је коначно чуо. Ја! Признај да је то срећа и за њих, али и за мене. Ове ноте ја ћу...

– Фентрисе, не мислиш ваљда озбиљно да...

– Никад нисам био озбиљнији. И сам знаш да сам већ дуго без посла. Пензионисао сам се својевољно, напустио те глупе компјутере који су почели да ме међу... Имам само 49, а то још нису године када треба да се помирим са судбином. Можда ћу поста...

– Немој само да ми кажеш да ћеш уверити себе да си нови Моцарт?

– Можда не Моцарт, али његов ванбрачни син – сад се и Фентрис насмејао.

– Прибери се, човече! – Блек се уозбиљио. – Прорадила је твоја подсвест које до овог тренутка ниси био ни

свестан. Вероватно још из детињства имаш неостварену жељу да компоујеш, али те је отац у томе грубо спречио. Сад ме увераваш да из неког космичког хаоса, односно тајне како си је ти назвао, успеваш да „прикупиш“ тонове који чине одређени склад. Још ме убеђујеш да си у дослуху с птицама које су, од свих крошњи на овом свету, изабрале баш твоју. Освести се, Фентрисе, док не упаднеш још дубље у своју фантазију!

– Зар је могуће? – Фентрис је гледао Блека као да га први пут види. – После дванаест година колико се, готово свакодневно, дружимо тек сад схватам да ти можеш да будеш љубоморан. Пошто обојица ништа не радимо, ти не можеш да поднесеш идеју да сам ја нашао нешто што неће бити седење у башти, испијање хиљадитог пића, буљења у празно. Да, ја ћу наставити да ослушкујем и записујем ма колико то теби бесмислено изгледало. Боље би ти било да се одмах на то навикнеш и помогнеш ми, уколико желиш.

Блек ништа није одговорио. Завалио се у лежаљку и гледао у крошњу дрвета као да у њој постоји одговор на питање које ни сам није знао да постави.

После извесног времена Блек се придружио Фентрису који се завукао у радну собу. Седео је за писаћим столом и исписивао низове и низове нота које Блек није распознавао.

– Шта то радиш?

– Завршавам симфонију – Фентрис је био сасвим озбиљан. – На оно што сам „позајмио“ од птица додајем само мале варијације.

Блек није знао шта да каже. Ћутао је и пратио шта му друг ради. Плашио се да би, уколико би било шта рекао, Фентрис заиста плануо и избацио га из куће. То је најмање желео и зато се правио да је сасвим природно што је Фентрис позвао директора Бостонске филхармоније, кога су иначе обојица знали, и замолио га да се састану следећег дана. Како је рекао, има нешто да му понуди.

Само месец дана касније изведена је Фентрисова симфонија. Аутор је доживео оације. Сви су се отимали да им да интервју, да се појави у многобројним ТВ емисијама, присуствује раскошним кок-

телима... Фентрис је преко ноћи постао звезда.

После симфоније под називом „Космичка тајна“ следила су друга дела – „Крила“, „Лет“, „Поноћни хор“, „Пернати мадригали“, „Зов у зору“ – свако ново изазивало је још бурније оације.

Можда се, како је Фентрис објаснио Блеку, радило о космичкој тајни, али ипак није прошло много времена док та Фентрисова тајна није била откривена. Људи су почели да опседају његову кућу. Долазили су „наоружани“ касетофонима, камерама, фотоапаратима. Неки су само хтели да сликају то чувено музикално дрво, други су отворено покушавали да украду птици пој да би и сами компоновали неко дело које би их прославило.

Фентрис и Блек били су непрекидно на стражи. Терали су незнанце, поставили најсавршеније аларме, набавили псе који су нервозно шетали двориштем и лајали на сваког ко би се појавио. Ништа није вредело. Маса непозваних и даље су стизале.

Једног јутра, после ноћи када су Фентрис и Блек коначно решили да се поштено наспавају – ослонили су се на псе и аларме – двориште је освануло без крошње. Неко је у току ноћи исекао, грану по грану, чувено Фентрисово дрво. Остало је само огољено дебло које као да се ругало двојици другара који су запањено гледали у остатке не верујући да то није само ружан сан.

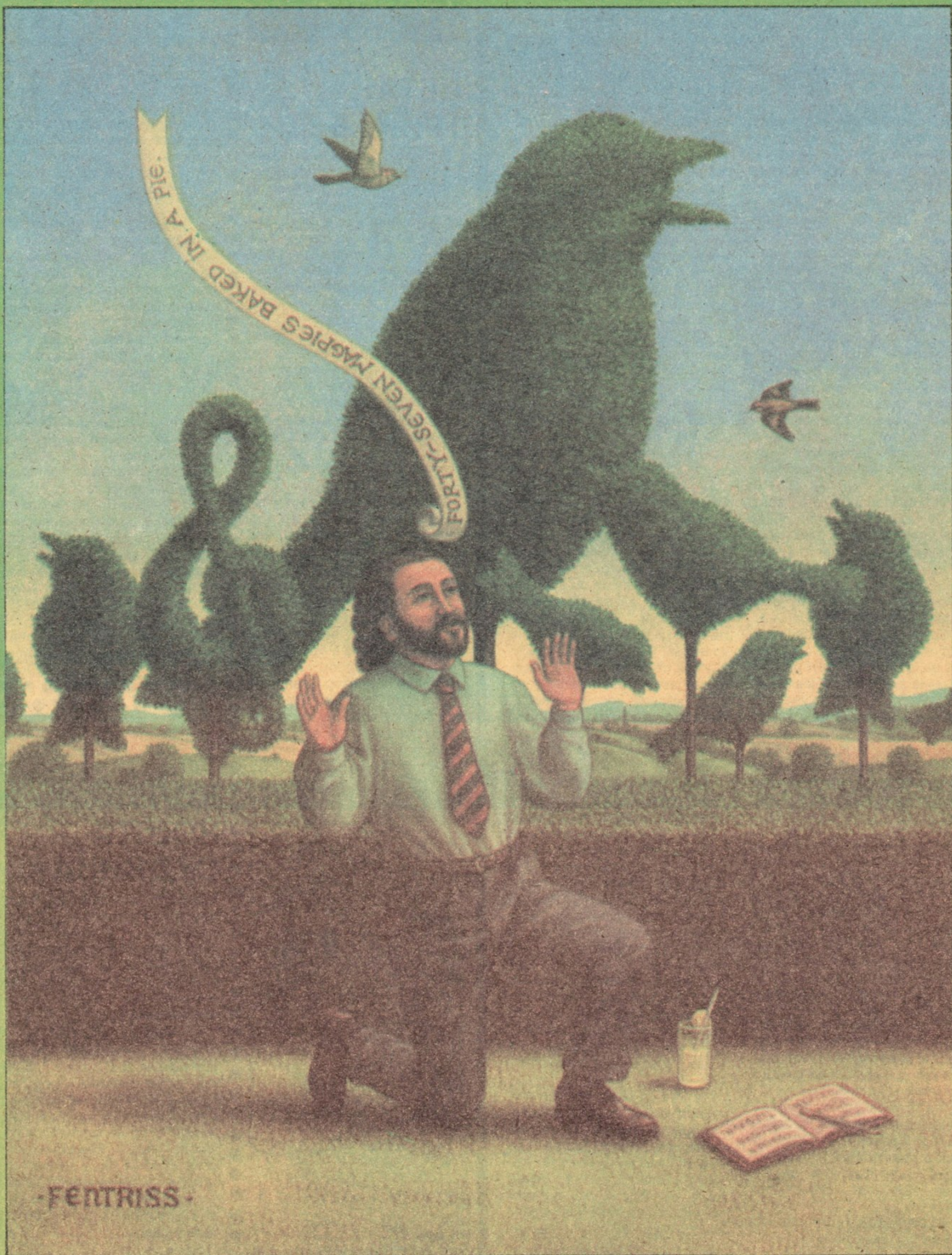
Са крошњом је нестало и птица, а тиме се завршила и каријера Моцарта број 2.

Није помогло ни то што су Фентрис и Блек дане и дане провели возећи се по градовима и пољима у потрази за новим, музикалним дрветом. Ослушкивали су звуке у сталној нади да су птице ту негде, у близини. Све је било узалуд. Фентрисових птица није било.

Путештвије се завршило оног дана кад је Блек схватио о чему се ради. И сам збуњен што се тога раније није сетио, објаснио је Фентрису да су се птице вероватно одселиле у топлије крајеве. Остало им је да засаде ново, велико дрво и чекају наредну сезону, да се перната створења поново врате.

Та година вукла се испуњена очајем, постављањем на хиљаде питања на која је

СИМФОНИЯ

ПОЛКНИКИ

49

ЗАБАВНИК

Блек морао да има спреман одговор. А Блек, и даље збуњен свим оним што се догодило, трудио се да сачува бистру главу и помогне свом другу колико год је могао. Више није сумњао у Фентрисове приче. И сам је нестрпљиво чекао да се птице врате.

— Ово чекање ће ме убити — Фентрис је исту реченицу понављао бар сто пута на дан. — Телефони само звоне, сви се распитују кад ћу им донети неку нову композицију, а ја лажем и обећавам да ће се то десити ускоро.

— Не буди малодушан, човече! — Блек се понекад осећао као психијатар коме ће залиха логичних објашњења и анализа ускоро пресушити. Више није могао да смисли начин како да умири Фентриса.

Дани су пролазили као да су месеци, недеље су биле дуге као читава година. Све време Фентрис је обилазио башту, гледао да ли дрво умире или се привикло „на нову земљу“, како је говорио, послушивао звуке којих није било. Небо је било празно као и крошња.

Већ су дошли дани повратка. А када би Фентрис рекао повратак, Блеку је било јасно о чему се ради. Реч птица готово да нису ни користили у разговору. Као да су се плашили неке невидљиве силе која ће им помрсити рачуне.

Свих тих дугих месеци, телефон, тако рећи, није престајао да звони. Фентрис више није знао које објашњење да измисли а да буде уверљиво. Најупорнији је био директор Бостонске филхармоније који се, пошто је први извео Фентрисово дело, осећао најпозванијим да притиска аутора од кога је направио звезду.

Фентрис готово да није ни спавао. Био је спреман да исече дрво, откаже телефон, исели се из земље и нестане без трага. Живци су му били на измаку. Ослабио је и тумарао по кући као сенка. Блеку више није ни дозвољавао да оде својој кући. Стално је понављао да Блек треба да буде уз њега кад се „оно“ поново деси.

И те ноћи Фентрис је легао кад је поноћ увелико прошла. Да би ухватио који сат сна, узимао је пилуле, све јаче и у све већим количинама.

Тек што је зора зарудела, Фентрис је већ био на истом месту. Наравно, у лежаљци испод дрвета. Већ је уши „истегао“ покушавајући да открије звук кога никако није било.

И увек је било исто. Звао би Блека да сместа дође јер...

Овај би, као по команди, бунован стизао у башту да би по хиљадити пут уверио свога друга да у башти влада камена тишина.

Блек се зато и тог јутра придружио Фентрису плашећи се неминовног. Мораће свом другу да објашњава оно што је овај и сам добро знао, али није хтео да прихвати.

Прилазећи дрвету, Блек је схватио да је слика измењана. Пошто се иста сцена понављала безброј пута, Блек је башту, дрво, Фентриса у лежаљци, већ почео да доживљава као неко платно уоквирено и окачено о неки невидљив зид у ваздуху. И тог јутра све је деловало потпуно исто, само је крошња била измењена. Деловала је некако бременито, сочно. И то благо шуштање имало је другачији звук, не само од лишћа већ и... Зар је могуће? Блек није могао да верује. Уплашио се да и сам почиње да губи разум.

Без речи је сео поред Фентриса. Нису се чак ни погледали.

Ослушкивали су готово без даха. Страхovali су да је то само још једна у низу илузија.

Огласио се неколико неповезаних звукова. Као кад се штимује оркестар.

Фентрис је био потпуно блед. Увукао се у лежаљку као да се труди да се сакрије. Плашио се да би и најмањи покрет који би направио пореметио тај дугоочекивани тренутак.

Ипак се догодило. Мелодија се развијала и поливала их као најфинија космичка киша. Фентрис је извадио давно припремљену бележницу и оловку. Почео је да записује ноте.

Као и први пут кад се догодило, по завршетку птичјег концерта улетео је у радну собу и грозничаво почео да сређује ноте. Није много ни размишљао шта записује. У глави му је било само једно: завршиће ново дело и сместа одјурити до директора Бостонске филхармоније. Неће му се претходно ни најавити телефоном.

Човек је захвално примио ново Фентрисово дело рекавши му да ће проба кренути већ наредног дана. Обавестиће Фентриса телефоном да и сам присуствује увежбавању.

Заиста се јавио телефоном. Уместо похвала, само што није користио псовке да нагрди Фентриса. Није могао да схвати како му је тако уважени композитор предао такво дело. Па Бостонска филхармонија никад није свирала — кантри музику!

В. С.

КОРАК ИЗВАН СТВАРНОСТИ

ПЕТАК, ТРИНАЕСТИ

Можда је петак који падне 13. у месецу заиста несрећан дан? Запослени у британском статистичком заводу обавили су истраживања о броју несрећа до којих долази тог датума. Показало се да за 50 одсто више људи завршава у болницама кад доживе саобраћајни удес баш у петак, 13.

Закључак је донет после обимних испитивања о несрећама које су бележене током три године, баш на тај баксузни и дан и датум. Иако знатно мање људи седа за волан тих дана (више воле да путују аутобусом или возом), несрећа са озбиљним последицама је више.

— Разлог је вероватно у томе што смо сви, мада то ретко коме признајемо, помало сујеверни — објашњава Томас Скенлон, психијатар из Сасекса. — Трудећи се да у петак, тринаестог, возимо што пажљивије, возимо под великим оптерећењем и веома напети. Мислим да то и објашњава повећан број удеса.

Можда је доктор Скенлон у праву, али то само значи да они који су сујеверни ипак не треба да седну за волан кад дође тај баксузни дан.

ТЕЛЕФОНСКА МОЛИТВА

Добро је познато да је Зид плача велика светиња јеврејског народа. Познат још и као Западни, тај Зид остатак је старог, по Хероду Великом, другог, обновљеног јерусалимског храма. Са свих страна света људи долазе и клањају се пред тим Зидом. Молитве исписане на папирићима стављају у шупљине тог Зида.

— То место, најближе до кога можемо да дођемо, простор је где се, у најранијим данима, осећало физичко присуство Бога — објашњава Давид Блументал, професор јудаистичких студија на Емори универзитету у Атланти.

Јасно је да нису сви Јевреји у могућности да отпутују у Израел и виде Зид плача. Како они да пошаљу своју молитву? Захваљујући Безеку, израелској националној телекомуникационој компанији, сада свако телефаксом може да се обрати Богу.

По речима Елене Фридман из Безека, факсиране поруке скупљају се сваке вечери, односе до Зида и стављају у његове процепе. Да је потез Безека паметно смишљен јасно је и из податка да свакодневно стигне између 70 и 100 факсираних порука из свих делова света.

КОЛ'КО КОШТА СУДБИНА?

Ако сте мислили да само код нас видовњаци, гатаре, исцелитељи, пророчице ничу као печурке после кише преварили сте се. Њих има свуда у свету, чак и у трговачким центрима по САД, популарним молловима.

На идеју о заради на лаковернима, дошао је брачни пар Ширли и Винсент Табатнек. У покривеним центрима намењеним купцима који све воле да нађу на истом месту отворили су парасихолошке „продавнице“. Намерно кажемо радње јер у њима, по одређеној цени, може да се купи судбина прочитана из карата, кристалних кугли, астролошких мапа...

МАГИЧНО ОКО

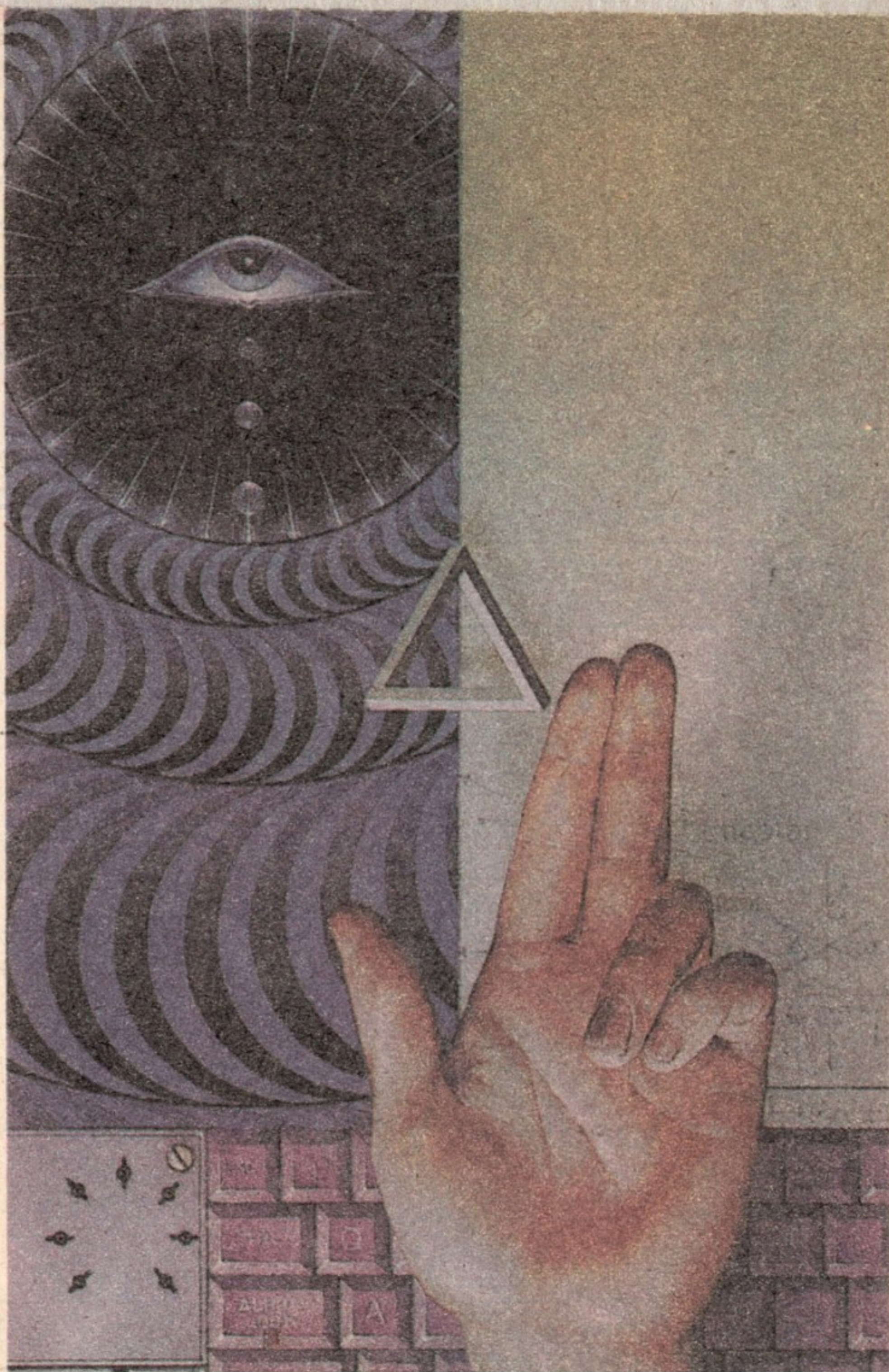
Можда вам се некад учинило да вас неко посматра с леђа? Желећи то да проверите, окренете се и схватите да сте били у праву. Неки (не)знанац заиста се упиљио у вас. Недавна истраживања ове појаве, доказују, наводно, да у томе „има нечег“.

Мерилин Шлиц са Института ноетичких наука (наука о мишљењу или сазнању) из Сосалита, у Калифорнији, водила је истраживање упоредо са колегом Стивеном Лабергом из Станфорда. Да би искључили било какав додир, две особе смештали су у засебне просторије. У соби једне од посматраних особа постављена је видео-камера. Путем те камере снимак је пренешен на монитор, у собу друге особе која је имала задатак да посматра.

Десило се нешто што је изненадило и Мерилин и Стивена. Посматрач је имао задатак да 16 пута по 30 секунди нетремице гледа особу у другој соби. Остало време проводио је блудећи уоколо. Испоставило се, а мерење су реакције организма, да је „посматрани“ у више од 50 одсто случајева погодио да је изложен погледу. Проценат је растао ако се радило о двома особама супротних полова.

Да ли је на тај начин однос према Богу помало приземљен? Давид Блументал не мисли тако. Објашњава да су људи који су пристизали у Јерусалим вековима исписивали своје поруке, али су у шупљине Зиде остављали и молитве оних особа које саме нису могле да стану пред Зид плача.

— Ако већ неко други може да пренесе вашу поруку, зашто се те молитве не би слале и путем телефакса? Није важно ко ће однети вашу молитву, битно је да она доспе на право место.

— За нас ради на стотине видовњака свих врста — објашњава Ширли Табатнек. — Уколико наш „пацијент“ није задовољан одређеном пророчицом одмах му саветујемо да се обрати некој другој, такође запосленој у нашем центру. До сада нам се још није догодило да је неко незадовољан изашао из нашег центра.

Колико коштају услуге тих савремених пророка? Да би вам неко, рецимо, прорекао судбину треба прво да одлучите да ли ћете за то одвојити 15 минута или пола сата. Сходно дужини времена, услуга кошта или 17 или 32 долара.

Табатнек центри отворени су у моговима Њујорка, Њу Џерсија, Конектиката, Пенсилваније, Масачусетса и Флориде. Планира се отварање нових у још 25 америчких држава.

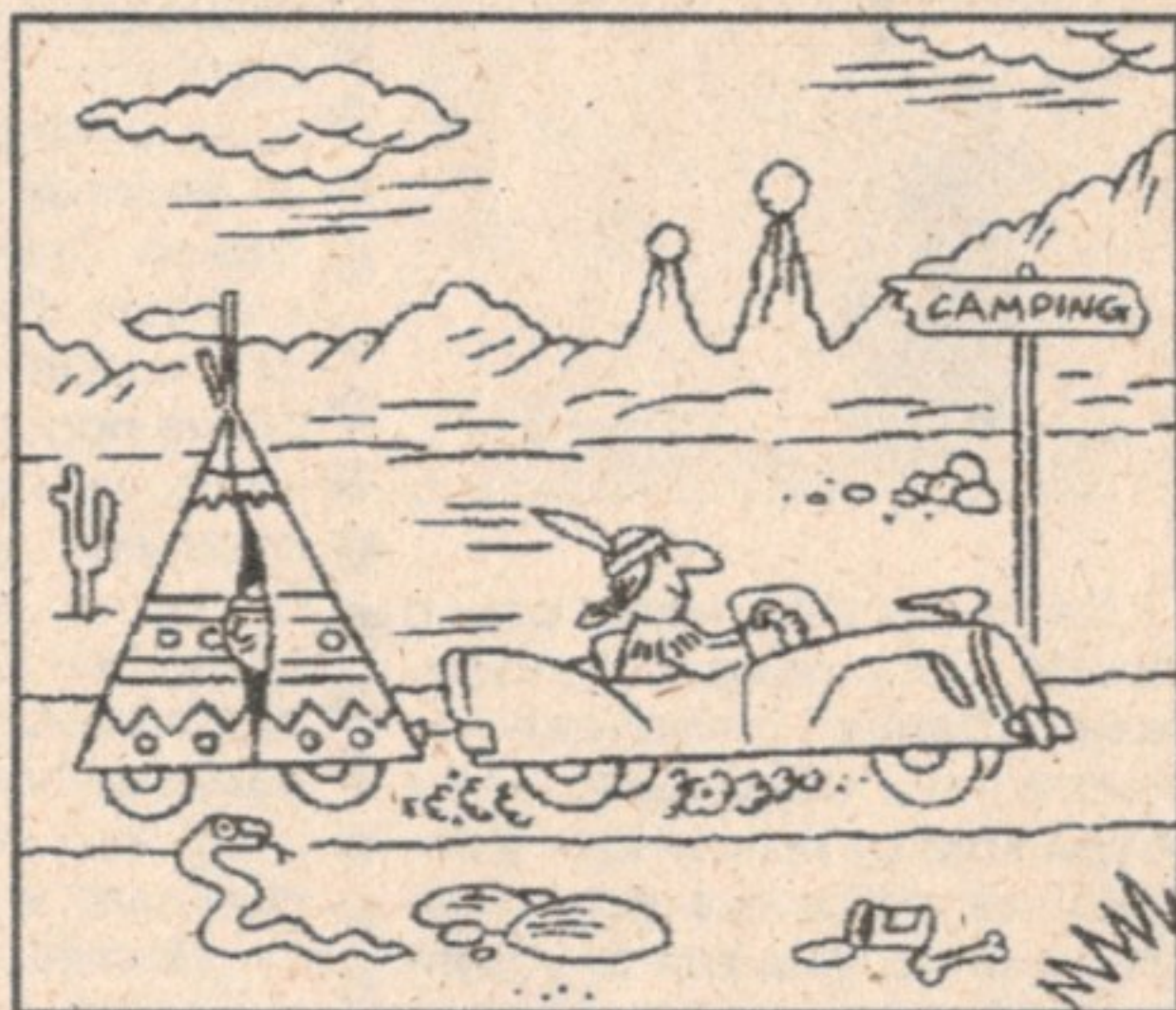
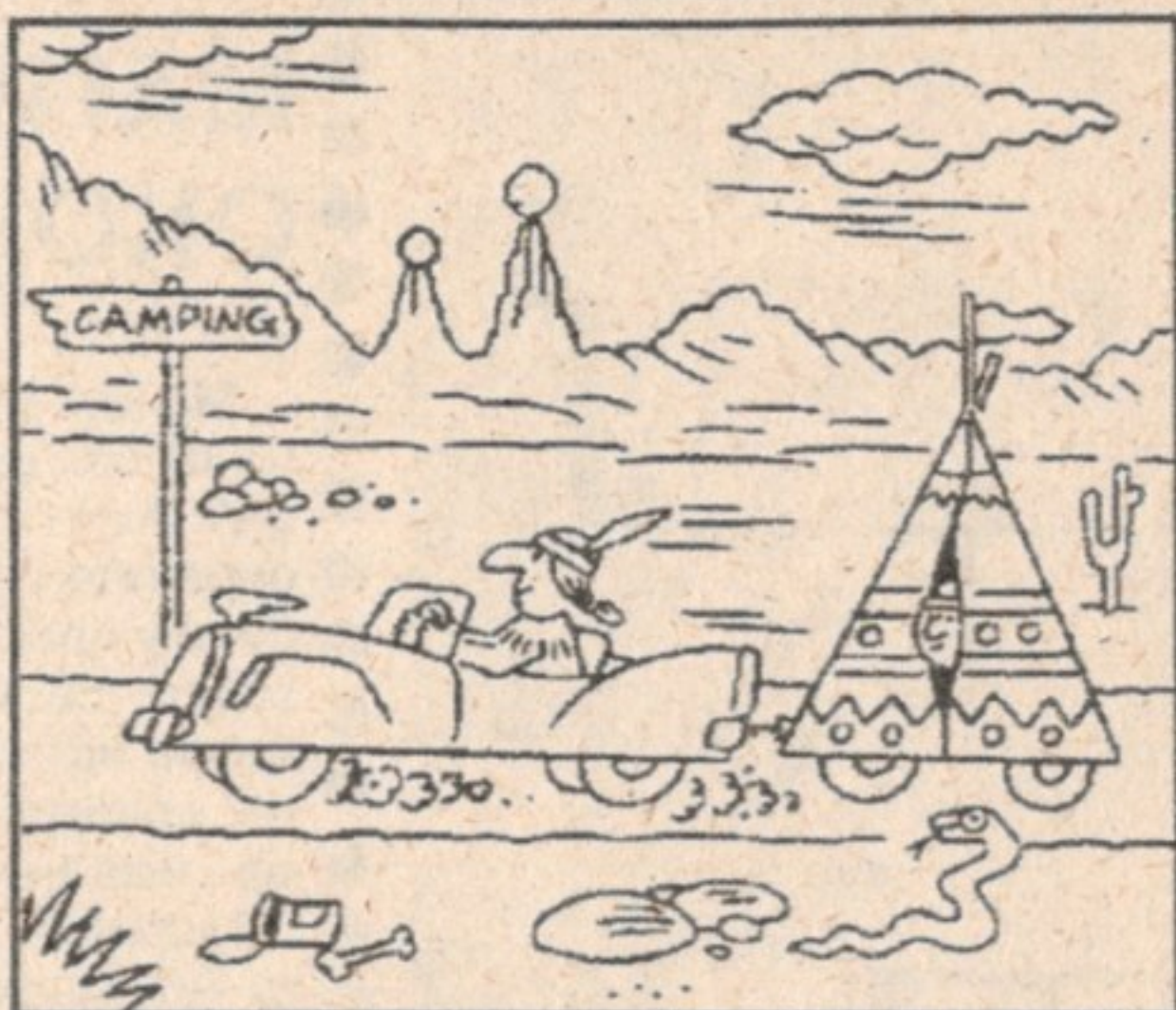
Прорицање је, очигледно, постало уносан посао.

В. С.

АУТОР СЛАВКО СОВАН	РАВНА ЛИНИЈА, ПРАВАЦ (ГРЧ.)	ОБИМ	ВЕО, КОПРЕНА	ГЛУМИЦА САМС	ВРСТА МОТОРА (МН.)	ТРПКО, ГОРКО
ГОВЕЧЕ	А	О	У	Е	Д	О
РАДИЈУС	Р	КОЖНА БОЛЕСТ НАМЕТНИК НА ТЕЛУ	О	С	И	П
ЗАДАХ	А	Р	А	З.О. КРИШКЕ ХЛЕБА	З	О
ОНАЈ КОЈИ ФАЛШИРА КАД ПЕВА	В				Е	Р
ЗЕМЉИШНА МЕРА	А	Р	НЕИДЕНТ. ЛЕТЕТИ ОБЈЕКАТ ВРХ У СЛО ВЕНИЦИ	Н	Л	О
МЕТАР	РУСКО М. ИМЕ ВРСТА ВРБЕ				М	ГЛУМИЦА СА СЛИКЕ
М					О	Р
ЈУНАК РОМАНА К. МАЈА ЛЕТЊИКО-БАЦ					Т	У
В	А	Т	И	ПЕСНИК ЖУПАН-ЧИЧ ВРСТА КАПУТА (МН.)	О	Ж
	ТРОЦИ-ФЕН БРОЈ	РЕКА У ПАКИ-СТАЊУ ГРЧ. БОГ СМРТИ			Р	И
		ГРЧ МИШИЋА НАПРАВЕ ЗА НАВОД-ЊАВАЊЕ			И	Ц
					АЛТ ЈЕЗЕРО У ФИНСКОЈ, ЕНАРЕ	А
ВРСТА ГУШТЕРА						С
ГРАДУ РУСИЈИ						О
				ШАХИСТ КАРПОВ ГЛУМАЦ МАРФИ	А	К
				Е		И
				А		Б

ПЕТ РАЗЛИКА

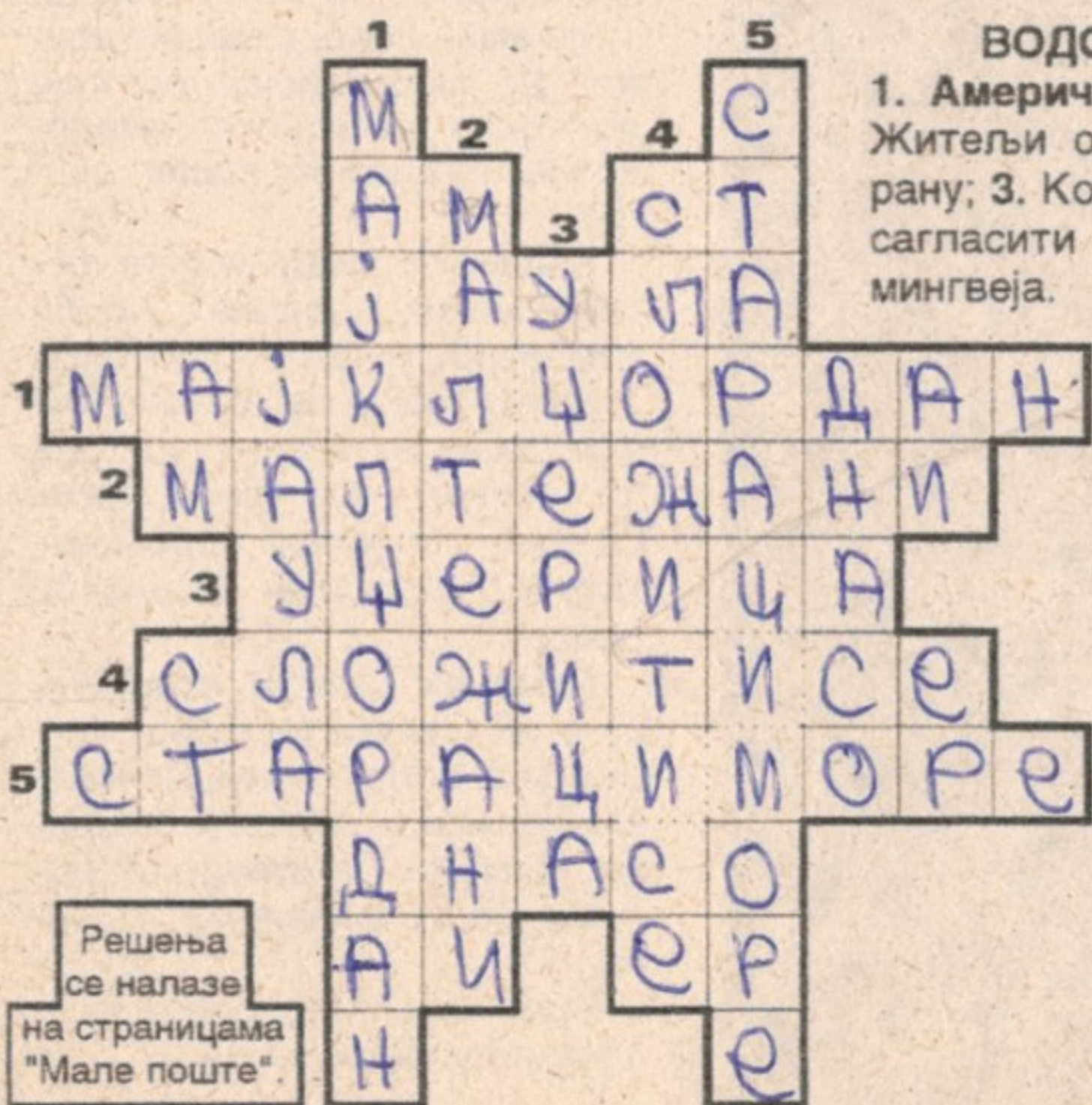
ЕНИГМОПУТОПИС

У дневнику светског путника Енигматике Путијашевића најћосмо и на овакав запис:

**ЈУЧЕ: ПЕЧУЈ,
САНА: ДАНАС,
СУТРА: ТАРТУС!**

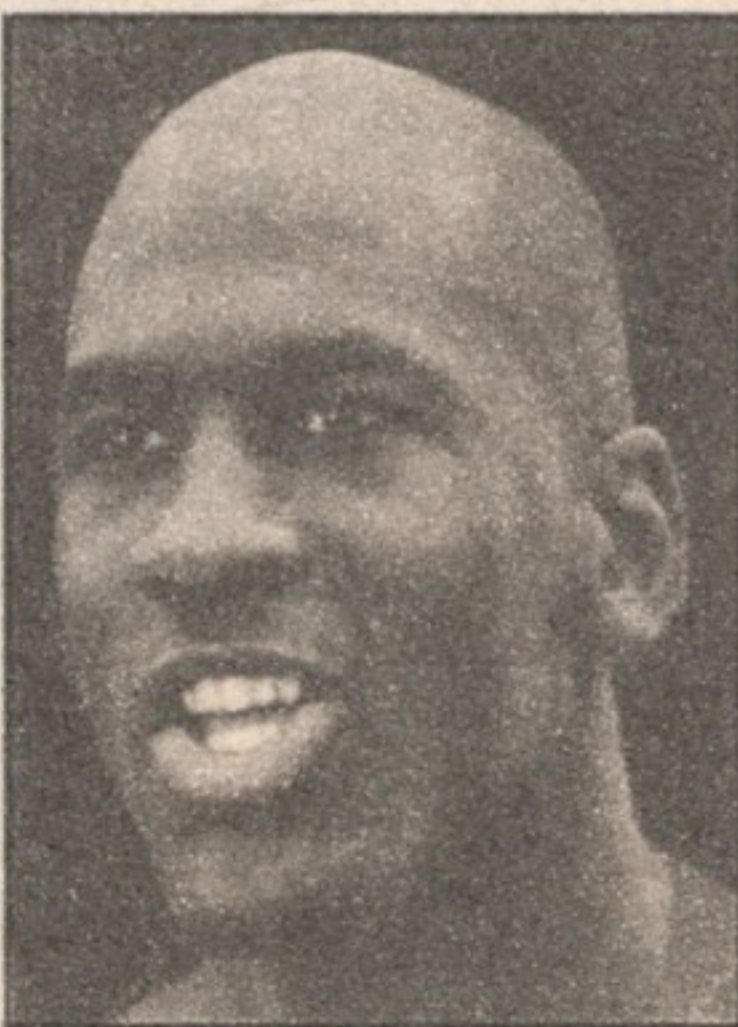
Из тог записа види се да је Енигматика у три дана посетио Печуј у Мађарској, Сану у Јемену и Тартус у Сирији. Но, нас занима нешто друго: Шта је, с енигматске тачке гледишта, занимљиво у Енигматичином запису?

МАГИЧНИ ЛИК – ЗВЕЗДА

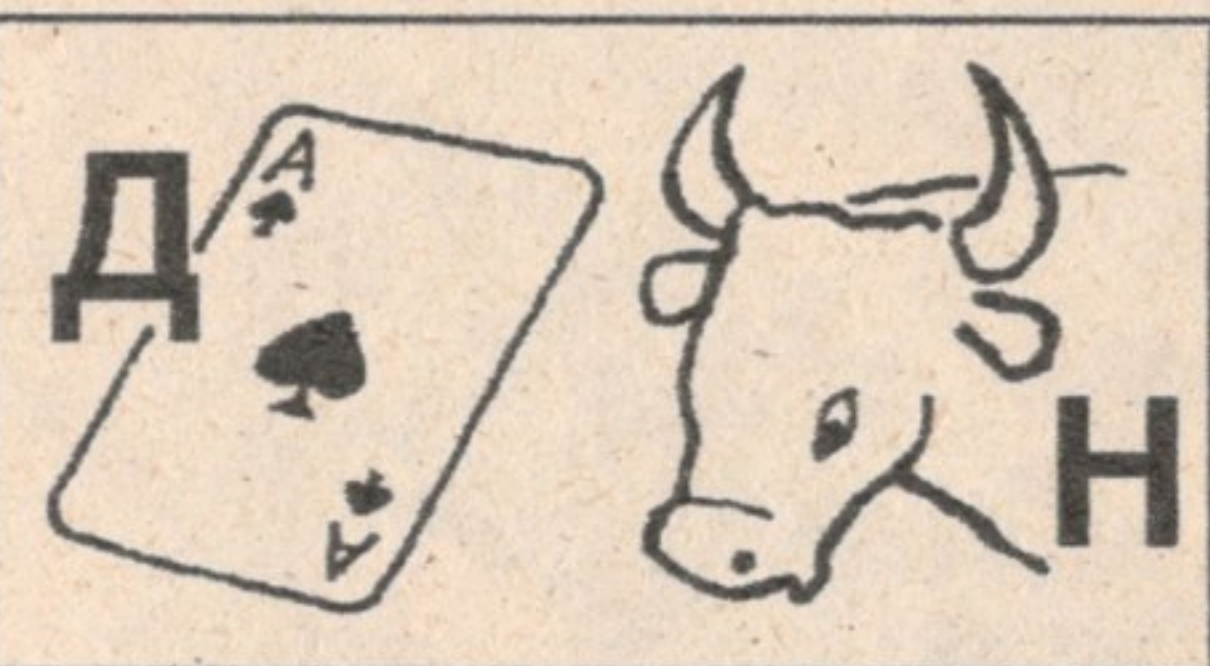

ВОДОРАВНО И УСПРАВНО:

1. Амерички кошаркаш са слике;
2. Житељи острвске државе у Медитерану;
3. Колиба, страћара;
4. Пристати, сагласити се;
5. Роман Ернеста Хемингвеја.

ПАЛИНДРОМНИ РЕБУС (4,3)

ИЗБАЦИ УЋЕЗА

КИПАР
ИРСКА
МАЛТА
БУТАН
КУБА

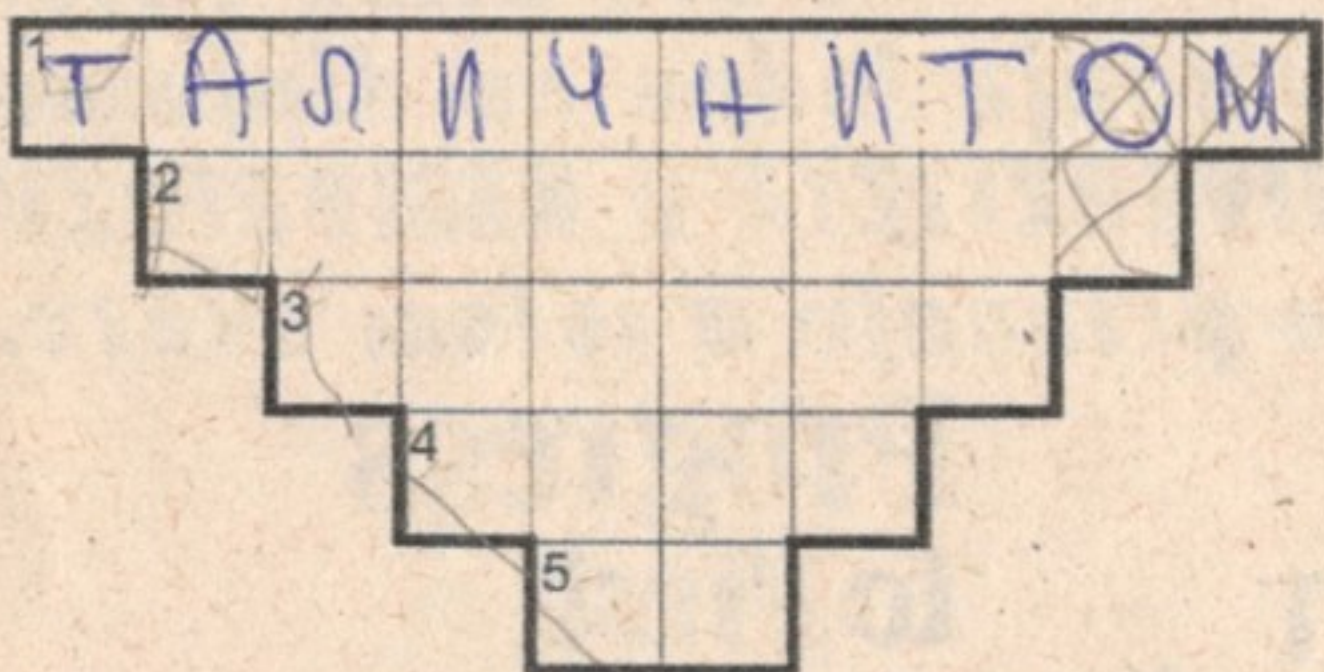
ЦИРИХ
БЕРЛИН
ПАРИЗ
КРАКОВ
СОЛУН

СКРАЋЕНИ КЛИН

ВОДОРАВНО:

1. Стрип-јунак са слике;
2. Насути течност, налити;
3. Људи огромне снаге;
4. Пркос;
5. Лична заменица.

САБИРАЉКА

Слова заменита бројевима тако да добијете исправан рачун.

СИЛНИ
+ КОЛОС
СМЕШКА

Кључ. 045293 - 17876

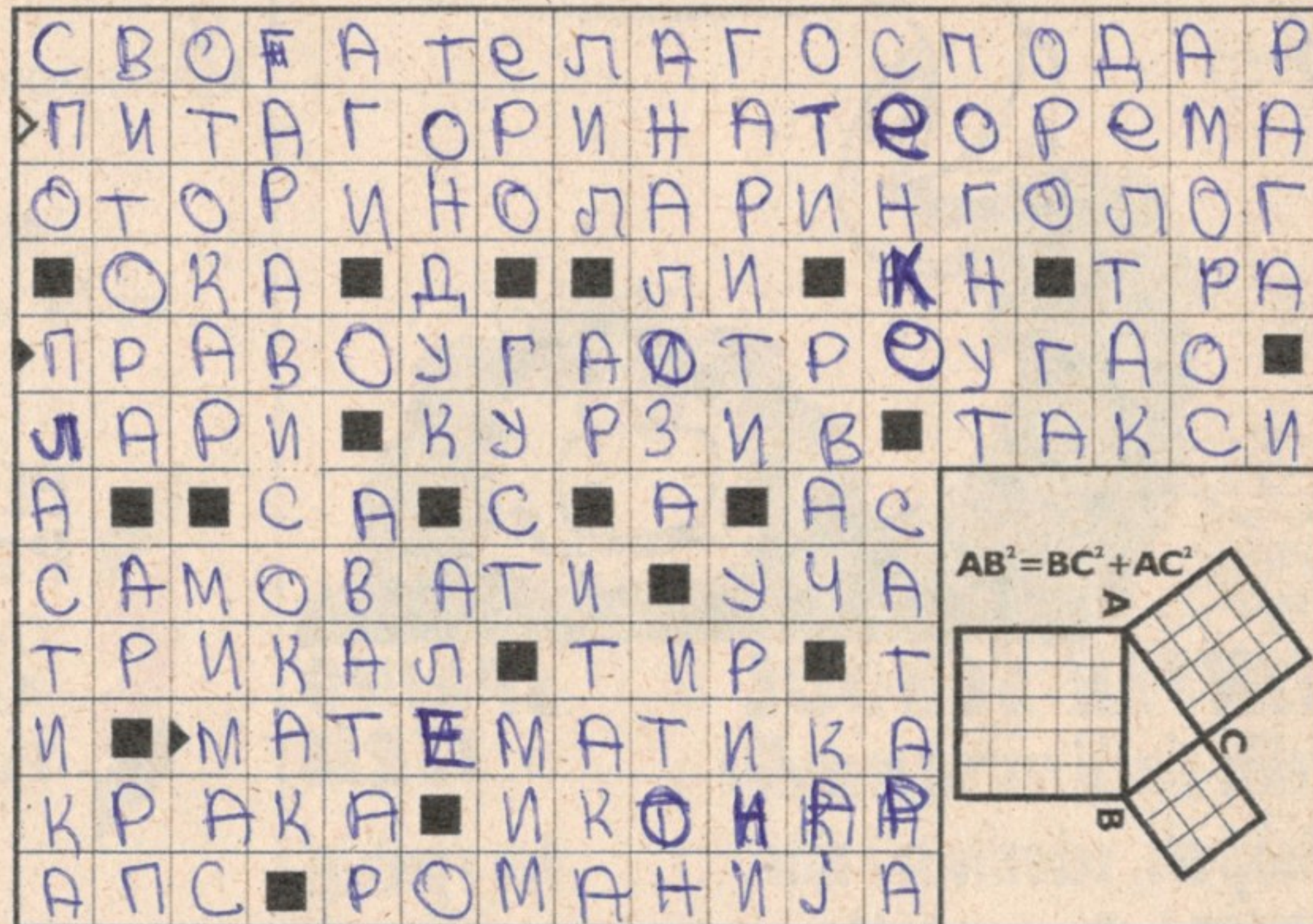
даје име и презиме чувене тенисерке.

МОЗАИЧКА УКРШТЕНИЦА

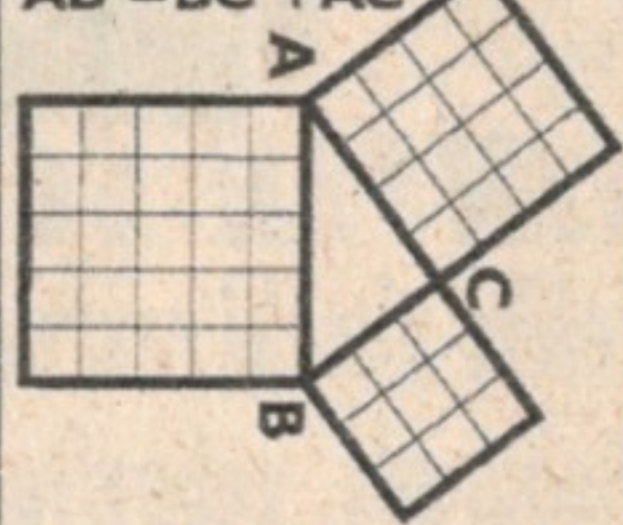
У смеру беле стрелице упишите назив правила са слике, а укрштеницу даље решавајте распоређујући речи из пописа. У смеру црних стрелица добићете још два појма везана за слику.

ВОДОРАВНО: ~~АПС~~, ~~АС~~, ~~ИКОНАР~~, ~~ЖН~~, ~~КРАКА~~, ~~КУРЗИВ~~, ~~ЛАРИ~~, ~~ДИ~~, ~~ОКА~~, ~~ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГ~~, ~~РОМАНИЈА~~, ~~СА~~, ~~СВОГА ТЕЛА ГОСПОДАР~~, ~~САМОВАТИ~~, ~~ТАКСИ~~, ~~ТИР~~, ~~ТРА~~, ~~ТРИКАЛ~~, ~~УЧА~~.

УСПРАВНО: ~~АВАТАР~~, ~~АГИ~~, ~~АМОРОС~~, ~~АНАЛИЗА~~, ~~АР~~, ~~ВИТОРА~~, ~~ГА~~, ~~ГАРАВИ СОКАК~~, ~~ГАРИТИ~~, ~~ГУСТ~~, ~~ДЕЛТАК~~, ~~ЕРО~~, ~~ИЛЕ~~, ~~ИТАКА~~, ~~ИТОН~~, ~~КАЈ~~, ~~ЛИЛ~~, ~~ЈР~~, ~~МИМ~~, ~~МИМАС~~, ~~ОРО~~, ~~ОТИ~~, ~~ОТКАР~~, ~~ПЛАСТИКА~~, ~~ПОГНУТ~~, ~~РАГА~~, ~~РВАЧ~~, ~~РП~~, ~~САТАРА~~, ~~СЕНКО~~, ~~СПО~~, ~~ТОНДУК~~, ~~УРИНИ~~.

$$AB^2 = BC^2 + AC^2$$

ОСМОСМЕРКА

У пикет осмосмерке пронађите 29 назива драгог камења. Неиско-ришћена слова, читана редом, дају коначно решење - још три драгуља (уједно и решење поми-цаљке).

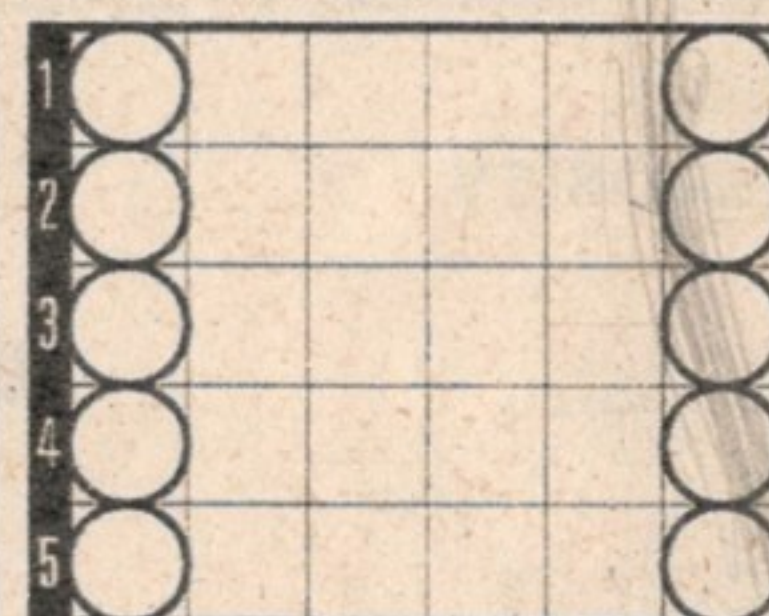
АКВАМАРИН, АКИК, ~~АЛЕК~~-~~САНДРИТ~~, АЛЕМ, ~~АЛМАНДИН~~, АМЕТИСТ, БЕРИЛ, БРИЉАН-ТИН, ГАНИТ, ГРАНАТ, ГРОСУ-ЛАР, ДРАВИТ, ДЕНДРАХАТ, ДИЈАМАНТ, ИНДИКОЛИТ, ЈАДЕИТ, ЈАКУТ, ЈАСПИС, ОПАЛ, ПЕРИДОТ, ПИРОФИЛИТ, САРД, СМАРАГД, СПИНЕЛ, СТЕАТИТ, ТОПАЗ, ~~ХЕМИМОР~~-ФИТ, ХИПЕРСТЕН, ~~ЦИРКОН~~.

ПОМИЦАЉКА

Наведене појмове помакните лево или десно, тако да у три узастопна усправна ступца добијете три драгуља (решење осмосмерке).

ДАЈАНА РОС
РИМСКИ БУНАР
БИФУРКАЦИЈА
ВЕЛИКИ ПАС
СТЕВАН СРЕМАЦ

ИСПУЊАЉКА

А, ИС, ЛЕД, МОР, НА, НАР, НИК, НИК, РИ, ТИ, ТО, У, ШИЋ.

Од ових слогова склопите речи и упишите их водоравно у лик тако да у означеним пољима добијете име и презиме песника са слике.

1. Морепловац;
2. Непобитна чињеница;
3. Глечер;
4. Творци, креатори;
5. Град у Црној Гори.

РЕБУС

Y.B.S. SCHOOL OF ENGLISH

JUGOSLOVENSKO - BRITANSKO DRUŠTVO ZA KULTURU I NAUKU

Šimina 19/II 11000 Beograd

Tel/fax: 011/622-872

Your
Big
Step

HELLO CHILDREN !

Ako do sada niste, vreme je
da počnete da učite **ENGLESKI**.
Ako jeste, vreme je da nastavite.

WINTER SCHOOL

Ukoliko zimski raspust provodite
u Beogradu, zabavite se i učite
ENGLESKI jezik sa engleskim
profesorima.

SPRING TERM

Upis u prolećni
semestar 1996.
od 22. januara.

Yugoslav
British
Society

Upisom u školu
Y.B.S.
možete postati član

i Jugoslovensko - britanskog društva.

I više od toga.

Učenjem
ENGLESKOG jezika
postajete
GRADANIN SVETA.

Upišite se na vreme.

Your
Best
Solution

ENGLESKI ZA STARIJU SESTRU ILI BRATA

Korak po korak
i sve bliže cilju:
sticanju jedne od diploma
UNIVERZITETA U KEMBRIDŽU
koje se priznaju u celom svetu.

Progress
to First
Certificate

PET
Practice

Cambridge
Advanced English
Progress to Proficiency

CAMBRIDGE
EXAMINATIONS

Your
Best
Selection

ENGLESKI ZA MAME I TATE

011/622-872
CALL
NOW

ОД 1 ДАН ДО 180.000 ГОДИНА

Откуда толика разлика у дужини живота појединих врста живих бића? Биолози још нису у стању да одговоре на ово питање. Али, код сисара је, рецимо, утврђено да постоји веза између дужине живота, тежине тела, величине мозга и дужине трудноће: што је све ово веће и век животиње је дужи. Код биљака живот дужи од 1000 година примећује се код оних чије је семење голо (голосеменице), док је краћи код оних чије је семе обавијено плодом. А што се детелине тиче, утврђено је да њено семе може да се одржи више милиона година и, онда, у повољним условима оживи и никне!

Секвоја: род породице чемпреса, пореклом из Калифорније, висока преко 100 метара и до 12 метара дебела, дрво је које живи дуже од свих осталих.

Маслина: овом дрвету зимзеленог лишћа, које је симбол мира, треба много година без рата да израсте и да плод, али онда може да поживи 500-600 година, а најстарије – чак и четири миленијума.

Бели глог: *Crataegus monogyna* од чијег се коштуничастог плода (глогина) и цветова праве лекови против притиска и артериосклерозе, живи најдуже од свих грмастих биљака.

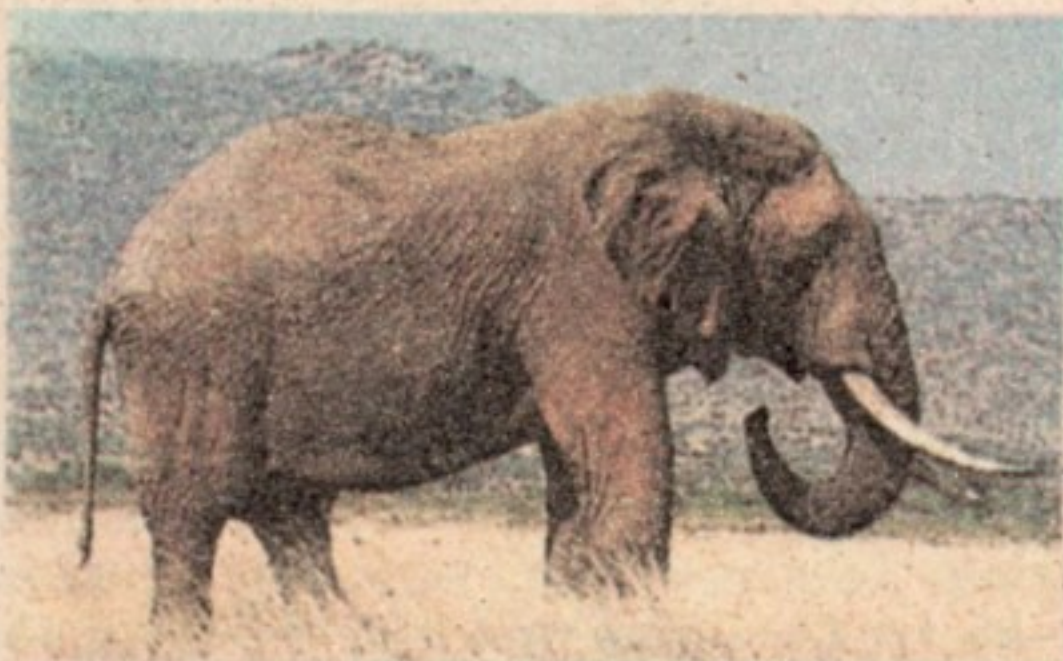

Шаран: у Јапану је нађен шаран стар 288 година. Иначе, ова риба живи просечно 50 година.

Човек: Људско биће има шансе да доживи 120 година (недавно је једна Францускиња прославила 121. рођендан). Иначе, највише стогодишњака има у Јапану.

Корњача: *Testudo sumeiri* са Сејшелских острва достигла је године достојне поштовања – 152 – мада се верује да има примерака и од 200-300 година.

Слон: после човека најдуговечнији сисар.

Кит: највећа, а уједно и најтежа животиња копна и мора са великом масом мозга – кит има све услове да живи још дуже.

Јастог: у класи љускара дугорепи рак десетоножац, ако га не улове због врло укусног меса, живи најдуже.

Воћна мушица: поживи 6 дана и спада међу жива бића са најкраћим животним веком.

Вилин коњиц: овај крилати инсект који живи у близини река има најкраћи век – живи само 1 дан.

180 000

6 000

4 000

1 600

228

152

120

80

70

50

6

24

В. М.

ЈА ♥ ПТТ

Уређује: Вито Недељковић

Илустровао: Љубомир Милојевић Љубац

Како чистити стари новац?

Волим да сакупљам стари новац и већ га имам доста из разних периода у држави. Али, неки новчићи су зарђали, а не знам како да их очистим.

КОЧА
Призрен

Ако препоручимо неки од начина за конзервацију металног новца као што то раде стручњаци по музејима, то је искупише сложен посао за аматера. Најпре

скрећемо пажњу шта не сме да се ради. Сва средства за чишћење метала која се продају у течности и тубама штетна су за новац. Није препоручљиво да се чисти шмирглом, песком, металним четкама или иглама и скалпелима јер му се тако уништава племенита патина.

Од хемикалија се препоручују само блага средства: петопроцентни раствор лимунске киселине или амонијака у води. Треба строго водити рачуна о томе колико је дуго новац потопљен, затим га чистити меком четкицом и то понављати по потреби. После испирања у води

осушити га фланелском крпом. Надам се да ће ти ови савети помоћи, а ако не успеш, обрати се неком стручњаку за конзервацију којих у Призрену сигурно има.

Мало шпански, мало енглески

Сад сам у осмом разреду основне школе, али ме занима који смер у гимназији да упишем да бих могла да студирам шпански и енглески језик.

САЊА
Темерин

Добро је што на време мислиш о томе. За студије на Филолошком факултету (група за шпански и група за енглески) најбоље је да у гимназији будеш на друштвено-језичком смеру јер, програмски, овај смер даје одговарајуће образовање за студије језика и књижевности.

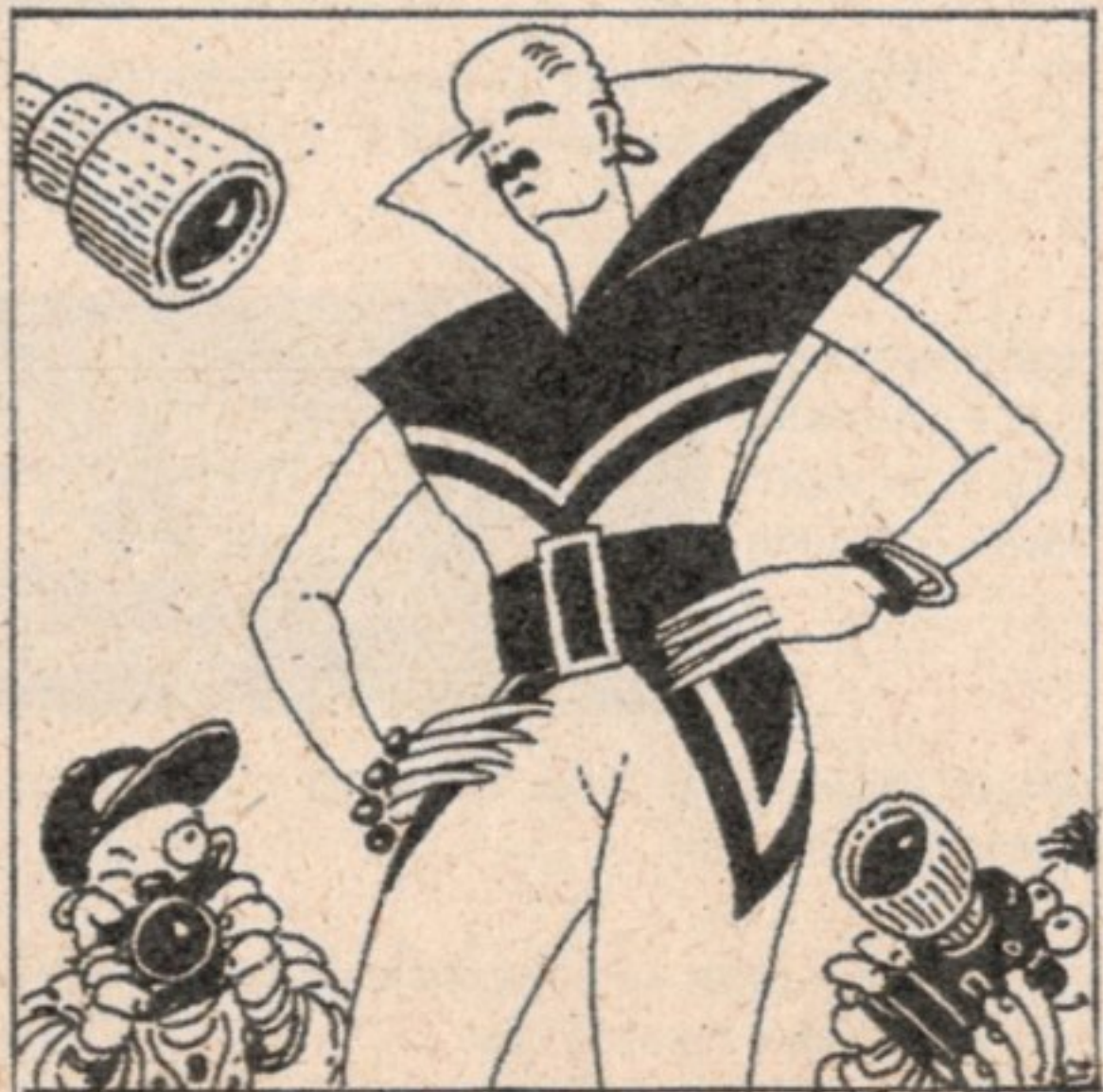

Манекен и фотомодел

Желела бих да постанем и манекен и фотомодел, па ме занима да ли ћу моћи успешно да будем и једно и друго?

МАРГИТА УРХ
Батајница

Занимање и дужност манекена је да приказују и рекламирају најновије, или одређене, модне креације на ревијама. Значи, кад то раде на модној писти, онда су манекени, али кад те моделе приказују у студију где су мета модних фототографа онда су фотомодели. Наравно, то су и онда кад их снимају за рекламирање нове шминке, фризури или парфема.

ПОЛИТИКИН

56

ЗАБАВНИК

Као што видиш, битне разлике између манекена и фотомодела нема, само је питање да ли си на модној писти или у фотостудију. Разумљиво, уколико си манекен са лицем које камера „мази“.

Мараја и Том Круз

За МАРКА из Стапара објављујемо адресу америчке певачице Мараје Кери, БИЉА из Ковина и РАНКА из Новог Милошева желе да се дописују са Томом Крузом, а СИЛВА из Ковачице жели да објавимо адресу Кијану Ривса. „Забавник“ им испуњава жеље.

MARIAN CAREY

PO Box 679
Brandford
Conneticut
06405
USA

KEANU REEVES

c/o Elaboy Entertainment
7920 Sunset Boulevard
Suite 250
Los Angeles
CA 90046
USA

TOM CRUISE

c/o PMK
955 Carillo Drive
No 200
Los Angeles
CA 90048
USA

ЕНИГМАТИКА

РЕШЕЊА:

Скандинавка: говедо, р, осип, апа, зо, фалшер, ар, НЛО, Аким, минимизатор, Арам, Винету, ратовати, ОЖ, ликови, Нари, Ј, пилот, тиц, ак, насади, а, коза, анолис, Ант, омалено, лз, крста, АК, аутостопери, Славко Симић; Енигмопутопис: Сваки ред у запису се једнако чита с обе стране (палиндроми!); Палиндромни ребус: Нови Сад ("Д" ас, и во "Н"); Избаци уљеза: Бутан (није острвска држава) и Париз (једини је главни град); Звезда: Мајкл Џордан, Малтежани, уџерица, сложити се, "Старац и море"; Скраћени клин: Талични Том, натоцити, титани, инат, ти; Сабираљка: Моника Селеш; Осмосмерка: рубин, оникс, сафир; Помицаљка: рубин, оникс, сафир; Мозаичка укрштеница: "Свога тела господар", питагорина теорема, оториноларинголог, ока, д, ли, кн, Тра, правоугли троугао, Лари, курзив, такси, а, са, с, а, ас, самовати, уча, трикал, тир, т, и, математика, Крака, иконар, апс, Романија; Испуњаљка: Милан Ракић (морнар, истина, ледник, аутори, Никшић); Ребус: Куршумлија (куршум, лија).

Енигматске стране припрема:
ЕД "Ђорђе Натошевић", Сомбор

Уређује Славко Бован

Аутори: Димовић, М. Илић, А. Јанковић, Милин, Мунишић, Ј. Недић и Бован

НОВО!

кроз игру и забаву научите највеће

МАЂИОНИЧАРСКЕ ТАЈНЕ

свих времена! Лако, брзо и гарантовано!

ПОПУСТ 50%

ПОКЛОН: мађионичарске новчанице,
телепатске картице за читање мисли, путоказ

1. КАКО ПОСТАТИ ХИПНОТИЗЕР (I и II)

Научићете како да хипнотишете људе и да раде оно што им наредите.

2. МАЂИОНИЧАРСКЕ КАРТЕ

Трикови се изводе лако и са овим картама мађионичар може бити свако. Карте + објашњење за 25 трикова.

3. КОМПЛЕТ МАЂИОНИЧАРСКИХ КЊИГА (1-5)

Најновији трикови са картама, новчићима, новинама, канапи-ма, коцкицама, шибицама, гумицама и другим реквизитима које сигурно имате код куће. Око 200 првокласних трикова.

4. МАГИЧНА КАРТА

Кад на такву карту ставите палидрвце оно ће остати да мистериозно лебди у ваздуху а може чак и да плеше гледаоцу испред носа. Трик се може 1000 пута поновити али га никада не могу открити.

Наручите телефоном или писмом. Шаљемо одмах.
Плаћате поштару по преузимању пошиљке.

Телефон: (011) 493-045 од 8 до 20 часова
АДРЕСА: Поштански фах 6, 11090 Београд 75.

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
БРОЈ 2287

YU ISSN 0032-339X

Први број «Политикиног Забавника»
изашао је 28. фебруара 1939. године

Главни и одговорни уредник

Зефирино Граси

Директор «ПОЛИТИКЕ»

Хаџи Драган Антић

Издаје НП ПОЛИТИКА Д.О.О.

11000 Београд, Македонска 29

Штампа графичко предузеће

«Штампарија Политика»

В. д. председника комитије «ПОЛИТИКА»
Томица Раичевић

Уредник сценарија Мирјана Маринковић
Ликовно графички уредник Соња Јашовић
Редакција Олга Вукадиновић, Бојана До-
жић, Мина Илић, Мирјана Крстуловић,
Иван Лончар, Петар Милатовић, Вера
Милићевић, Весна Минић, Вито Недељ-
ковић, Биљана Орловић, Љубомир Па-
трногић, Весна Софреновић, Војислав
Стаменовић, Недељка Стапић, Миленко
Тодоровић и Бранислава Црномарковић

Техничка редакција

Душан Глушац, Радоје Савић,

Зоран Петканић и Радана Весовић

Секретаријат Зорица Филиповић

Дописници «ПОЛИТИКЕ» из иностранства:

Петар Поповић (Москва), Дарко Рибни-

кар (Њујорк), Мирослав Стојановић

(Бон), Душан Симић (Лондон), Бошко

Јакшић (Рим), Верица Рупар (Будим-

пешта) Момчило Пантелић (Пекинг),

Радислав Ђук (Атина)

Редакција «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»

Македонска 29, 11001 Београд, П.фах 124.

Телефони: секретаријат 3224-471,

редакција 3224-483, техничка редакција

3226-620, централа 3224-191 и 3225-761,

претплата: 3228-776.

Маркетинг агенција: Македонска 31/1,

телефон 3220-645.

Рукописи, фотографије и цртежи се не

враћају.

На основу мишљења Републичког секретари-

јата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од

22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Претплата за нашу земљу

1 месец 19,50 дин. 3 месеца 58,50 дин.

6 месеци 117,00 дин.

Претплата на жиро рачун број:

40801-603-3-42104, уз обавезну назнаку:

Н.П. «ПОЛИТИКА» — ПРЕТПЛАТА НА

ЛИСТ «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК»

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Полугодишња — возом: 90 DEM, 40 USD

или противвредност осталих валута.

Полугодишња — авионом:

I група-Европа: 129 DEM. II група-Блиски исток:

130 DEM. III група-Африка, Азија: 135 DEM.

IV група-Америка, Канада: 136 DEM. V група-

Далеки исток: 138 DEM. VI група-Јужна Америка:

144 DEM. VII група-Аустралија: 146 DEM.

или противвредност осталих валута

Претплата се врши преко фирме

«EINS PLUS ZWEI» GmbH, FRANKFURT/M

у противвредности валута USD или DEM и то:

DEUTSCHE BANK AG, F.R.G. (BLZ 50070010)

За DEM — КОНТО — 092430800

За USD — КОНТО — 05092430801

Код уплате ОБАВЕЗНО навести — «Сврха плаћања»

ПРЕТПЛАТА НА «ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК» —

откуп дуга.

Копију уплате ОБАВЕЗНО послати на факс

бр. ++ 381 11 3228 776 или на адресу:

ПРЕДУЗЕЋЕ «ПОЛИТИКА» 11000 БЕОГРАД,

29. НОВЕМБРА 24/1, ЈУГОСЛАВИЈА

Годишњу претплату на лист не примамо.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар, по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину.

Свим овим играчкама потрудили су се да вас обрадују:
ВЕЛЕПРОДАЈА И МАЛОПРОДАЈА

23000 Зрењанин, Иве Лоле Рибара 7
Тел/факс: 023/66-484
Тел: 023/34-999, 66-714
Ж. р. 46900-601-5-15047
46900-685-4-8612

И
ПРОИЗВОЂАЧ

21000 Нови Сад
Михаила Бабинке 34
Тел: 021/323-097
Тел/факс:
021/323-488

Нова година је на прагу
а Ви још нисте одлучили
шта ћете да купите
свом малишану: хтели бисте
да то буде колико забавно
толико и лепо, по могућству
вечно и да Вас, што да не,
врати у сопствено детињство!
Све то заједно, па још еколошко
и потпуно нешкодљиво, пружају
Вам играчке од дрвета. Нека и Ваша
деца уживају као што сте и Ви некада!

Драга децо!

ИГРЕ БЕЗ ГРАНИЦА СА ДРВЕНИМ ИГРАЧКАМА

Геометријска слагалица:

Геометријска слагалица је
најкраћи пут до
царства деље маште.
Наша је направљена од
дрвета, еколошка,
нешкодљива.
цена 65 динара

Слагалица „Циркус:“

Циркус? Зашто да не
ако је по мери Вашег детета!
цена 55 динара

Puzzle са 2 слике:

Дволичност је
лоша особина
осим када је у питању
слагалица са 2 лица.
цена 35 динара

Puzzle са 1 сликом:

Једна слагалица за
безброј генерација:
не ломи, се,
не цепа и не кида
јер је од дрвета.
цена 35 динара

За читаоце „ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“ специјалне, повлашћене цене за играчке наручене
поузећем.

РЕКЛИ СУ...

О МЛАДОСТИ

Обратите се младима: они
знају све!

Жозеф Жубер
француски писац
(1754–1824)

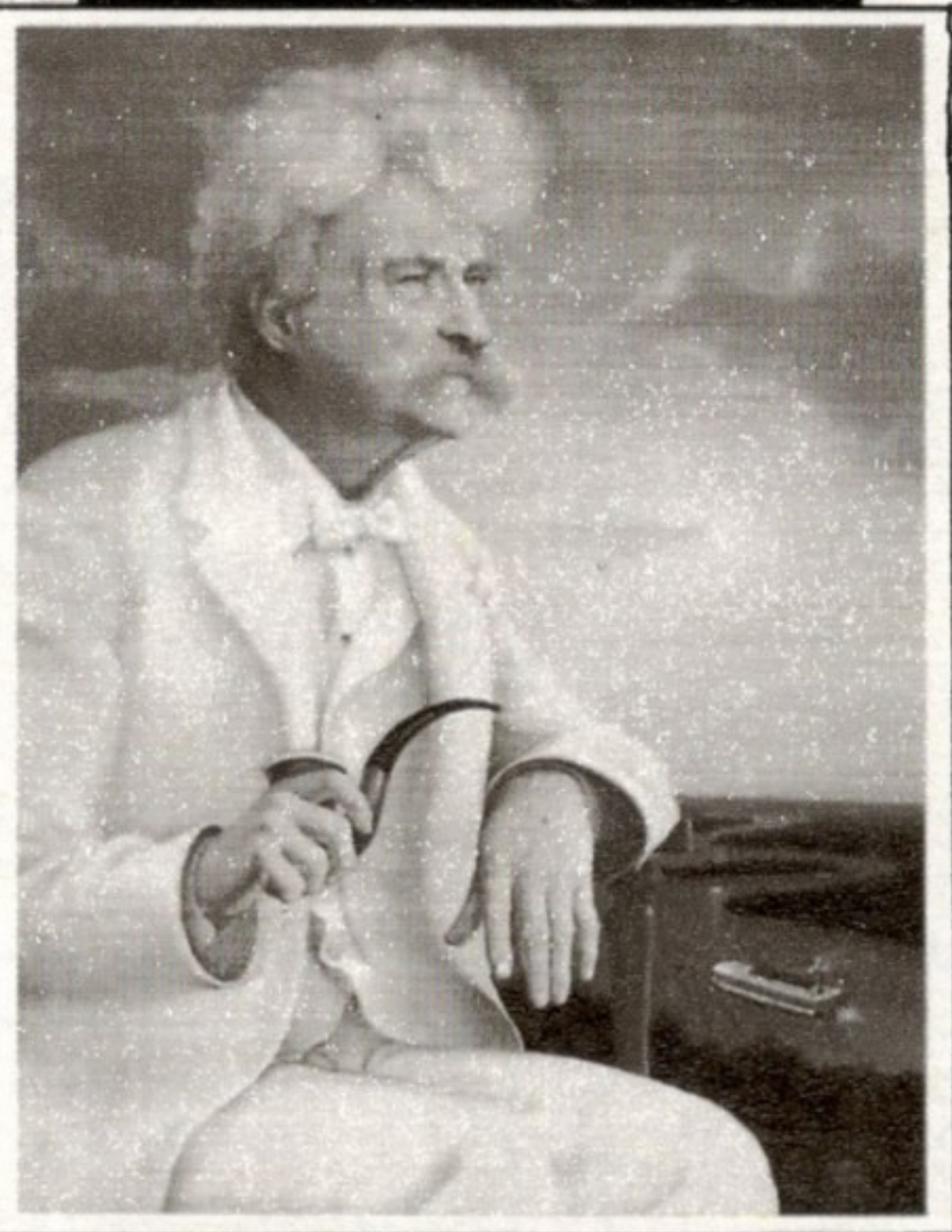
Каква збрка могу бити те
неискусне године! Жудња,
и досада, и сентиментал-
ност.

Греам Грин
енглески писац
(1904–1991)

Ништа није тужније од ма-
торца у тренду.

Лени Брус
амерички комичар
(1925–1966)

Не веруј никоме изнад три-
десете!
Џери Рубин
амерички шездесетосмаш

Када сам био четрнаесто-
годишњи дечак, мој је
отац био таква незналица
да сам једва подносио
његово присуство. А када
сам постао двадесетјед-
ногодишњак, запањιο сам
се колико је он научио за
седам година.

Марк Твен
амерички писац
(1835–1910)

Каже се да нема будале
као што је стара будала,
осим младе будале. Али,
млада будала прво треба
да дорасте до старе буда-
ле да би схватила каква је
проклета будала била кад
је била млада будала.

Харолд Макмилан
британски политичар
(1894–1986)

Дивна младост увек је ве-
ровала, а и данас верује,
да је лако покренути свет.
Алфредо Панцини
италијански писац
(1863–1939)

Какве 22! Имам ципеле ко-
је су старије.

Силвестер Сталоне
амерички филмски глумац

Младост је срећна јер за
њу постоји будућност.

**Николај Васиљевич
Гогољ**
руски писац
(1809–1852)

Човек је млад све док не-
ко или нешто може да га
разочара.

Сара Черчил
енглеска глумица

У осамнаестој години и ђа-
во је леп.
Јапанска пословица

Младост је болест од које
се сви опорављају.
Дороти Фулдрајм
амерички писац

